

ŽIVOT

KULTÚRNO SPOLOČENSKÝ ČASOPIS • JANUÁR • LEDEN • STYCZEŃ 1992 (ČÍSLO 404) CENA 2000 ZŁ

Generálny konzul Miloslav Zbožil (v strede) vita účastníkov stretnutia. Zľava: konzul Ján Jacko

Krajania počas stretnutia

KRAJANSKÉ STRETNUTIE V KATOVICIACH

Demokratické zmeny, aké sa v poslednom období uskutočnili v našich krajinách — Po sku a Česko-Slovensku, sa významne odrazili aj v ich vzahu k národnostným menšinám. Po rokoch akejsi zdranlivosti a sporadických kontaktov si konečne naša stará vlast — Česko-Slovensko začala pozorne

všimať naše krajanske hnutie a jeho problamy. Nielen všim, ale aj pomáhať v ich riešení. Do to k viacerým stretnutiam najvyšších česko-slovenských a slovenských vtedy dňach a parlamentných predstaviteľov s nimi Spoločnosťou a krajancami, ktoré symbolizovali nástup novej doby a boli pre nás ve mi povzbudzujúce.

Jedným z posledných takýchto podujatí v minulom roku bolo krajanské stretnutie na Generálnom konzuláte ČSFR v Katoviciach, ktoré sa konalo 16. novembra. Zúčastnilo sa ho vyše tridsať krajánov zo Spiša, Oravy a Sliezska, z ústredného výboru KSSČS a redakcie Života. Účastníkov stretnutia na pôde konzulátu srdečne uvítal generálny konzul Miloslav Zbožil, konzul Ján Jacko a ďalší pracovníci tohto česko-slovenského diplomatického zastupiteľstva.

V uváracom prejave Miloslav Zbožil medziiným povedal, že cieľom tohto stretnutia, ktoré by sa v budúcnosti malo stáť tradíciou, je snaha bližšie sa oboznámiť s krajanskou problematikou a porozprávať sa o všetkých otázkach a problémoch, ktorými česká a slovenská menšina v Poľsku v súčasnosti žije. Zdôraznil tiež, že novej Česko-slovenskej republike nie je osud rodákov v cudzine, teda i našej menšiny, ľahostajný, naopak — pozorne si všim, ich problémy, najmä v oblasti národnostných práv a podľa možnosti sa snažiť pomôcť v ich riešení. Dôkazom tohto záujmu boli i viaceré návštavy a stretnutia vedúcich česko-slovenských činiteľov s predstaviteľmi českej a slovenskej menšiny v Poľsku.

K týmto základným právam — pripomienul generálny konzul — patrí najmä zabezpečenie národnostného školstva, teda výučby materinských jazykov v školách, zavedenie slovenských bohoslužieb na Spiši a Orave a zaistenie menšine miesta v zastupiteľských orgánoch. „Chcem vás uistíť, — zdôraznil — že v etci, tak v Prahe a Bratislave, ako aj tu na mieste, v tom najmä paní veľvyslan-

ky ČSFR vo Varšave, máme na zreteli va e otázky a pri každej príležitosti sa snažíme prispieť k ich vyriešeniu.“ Na záver vyjadril presvedčenie, že spoločným úsilím sa tieto problémy podarí vyriešiť.

Začala sa krajanská beseda. A keďže hostitelia svoju srdečnosťou a otvorenosťou dokázali vytvoriť skutočne milé, priateľské ovzduzie, krajania sa zakrátko osmelili a rozhovorili. Úprimne a otvorené hovorili o všetkom, čo im leží na srdci, o krajanských, ale aj všeobecných otázkach, o tom, čo sa im ako menšine podnes nepodarilo vybaľiť. Poukazovali predovšetkým na skutočnosť, že napriek demokratizácii spoločensko-politickejho života v Poľsku a príslušom Metropolitnej kúrie v Krakove, neboli do dňa katowického stretnutia zavedené na Spiši a Orave slovenské bohoslužby (o dva týždne neskôr sa začali odbavovať v 3 spišských obciach — Kacvín, Nedec a Vyšných Liptovských, o čom pišeme obširnejšie v nasledujúcom čísle Života). Zdôrazňovali, že budú na ich zavedení vo všetkých obciach trvať, keďže to patrí k základným menšinovým právam, ktoré zaručuje helsinská a kodaňská dohoda. K ich rešpektovaniu vyzval tiež pápež Ján Pavol II. v novoročnom posolstve pred 2 rokmi. Veľa miest venovali účastníci stretnutia i otázkam školstva, najmä stále sa vyskytujúcim prekážkam vo výučbe materinských jazykov, kritickému obmedzeniu starostlivosti štátu (dotácií) o národnostné Spoločnosti, čo spôsobilo nielen obmedzenie, ale v niektorých oblastiach i zastavenie krajanskej kultúrnej činnosti.

V diskusii sa pokračovalo i počas milého pohostenia, pri káve a pohári znamenitého plzenského piva, ktoré hostitelia pre krajany pripravili. Všetci sa zhodli v tom, že takéto stretnutia, výmena názorov a hodnotenia dosiahnutých výsledkov sú potrebné, užitočné a treba v nich v budúcnosti pokračovať.

J.S.

Krajanovi šéfredaktorovi

JÁNOVI ŠPERNOGOVÍ
a najbližšej rodine

hlbokú sústrasť s súvislosti s úmrtím

OTCA JÁNA

vyjadruje

Kolektív Života

JURGOV

Na začiatku jesene sa v Základnej škole v Jurgove konala veľmi milá slávnosť. Riaditeľstvo TANAP-u usporiadalo pre svo-

jich dôchodcov stretnutie, na ktoré prišli všetci penzisti z Jurgova a susedných spišských dedín. Po krátkom príhovore každý dôchodca obdržal od predstaviteľov TANAP-u balíček so srdcenným blahoželaniem. Potom pri misie chutného gulášu účastníci stretnutia besedovali, spie-

vali a spomínali na mladé roky. Stretnutie spríjemnil kultúrny program, ktorý prichystala školská mládež.

Riaditeľstvo TANAP-u krásnym darom podávalo júrgovskej škole za spoluprácu — dovezli jej niekoľko m³ dreva na kúrenie. Iniciátorom a organizátorom slávnosti boli riaditeľstvo TANAP-u a riaditeľka Základnej školy v Júrguve mgr. Helena Michaláková.

M. Ch.

ZLATÉ PERO 91

Naša redakcia už tradične organizuje súťaž O zlaté pero pre najaktívnejších dopisovateľov krajanského časopisu. Hodnoti sa v nej predovšetkým pra-

videlnosť a úroveň príspevkov posielaných v priebehu roka do redakcie. Ceny víťazom sa udeľujú na každoročnej porade dopisovateľov a spolupracovníkov Života, ako aj aktívu našej Spoločnosti, ktorá sa vlastní konala v Krempachoch. Víťazom našej súťaže za rok 1991 sa už po štvrtý raz stal krajan Anton Pivovarčík z Kacvína. Ďalšie miesta obsadili: prof. Jozef Congva z Katovic, Ján Frankovič z Nového Belej a Bronislav Knapčík z Mikolowa.

Laureátom srdcne blahoželáme a už dnes pozývame všetkých dopisovateľov, ako aj záujemcov o spoluprácu s našou redakciou na ďalšiu súťaž O zlaté pero v roku 1992.

REDAKCIA

Obvodné schôdze

NA SPIŠI

Clenovia spišského obvodného výboru našej Spoločnosti sa 24. novembra stretli na jesennej výročnej schôdzi v Trnave. Konala sa v kubovni miestnej skupiny KSSCaS a viedol ju predseda OV Anton Pivočarčík, ktorý prednesol správu o činnosti spišského obvodu v uplynulom období.

Ve a pozornosti nielen v správe, ale aj počas diskusie, venovali účastníci schôdze predovšetkým prefahujúcej sa otázke zavádzania slovenských bohoslužieb v spišských kostoloch. Totiž v polovici novembra predstaviteľia fariek z Kacviny, Nedeca a Vyšných Lapčov navštívili v tejto veci Metropolitnú kúriu v Krakove, no nepochodili. Počas stretnutia s pomocným biskupom si opäť vypočuli nielen mnoho rôznych námietok, ale aj neuveriteľný návrh, že kúria je ochotná povoliť odbavovanie sv. omší v spišskom nárečí! Je to nepochopiteľné tým viac, že kard. Franciszek Macharski už v polovici minulého roka povolil odbavovať bohoslužby v slovenčine a dokonca „deleoval“ pre Oravu a Spiš dvoch kiaozov ovladajúcich slovenský jazyk. (8. decembra, už po uzivierke tohto čísla, sa slovenské omše začali odbavovať v Kacviny, Nedeci a Vyšných Lapčoch).

V diskusii padlo veľa kritických poznámok i na adresu niektorých spišských základných škôl, ktoré nerešpektujú nariadenie ministerstva národnej edukácie o zásadách vyučby cudzích jazykov a robia rôzne prekážky v zavádzaní vyučovania slovenčiny. Tak bolo napr. v Lapčanke, kde vedenie školy oznamilo rodicom, že za vyučovanie slovenského jazyka budú musieť platiť. Účastníci schôdze zároveň konštatovali, že je potrebné zvolať schôdze miestnych skupín a vysvetliť rodicom, aká je situácia slovenčiny po zrušení ruštiny ako povinného predmetu. Vyžaduje si to väčšiu aktivitu najmä výborov MS, ktoré by mali na všetky prípady diskriminovania slovenčiny pohotovo reagovať. Je tiež potrebné nadviazať širšiu spoluprácu z ministerstvom školstva Slovenskej republiky ako aj s Maticou slovenskou.

Spiškej obvodnej schôdze sa zúčastnil i predseda Spoločnosti kr. E. Mišinec, ktorý oboznámiť účastníkov s aktuálnou situáciou našej organizácie. Sú to, ako uviedol, najmä finančné a kosti, ktoré sa spájajú s ekonomickej situáciu štátu.

Krajania predstavili veľa rôznych návrhov týkajúcich sa o.i. spolupráce Spoločnosti s Česko-Slovenskom. Ide predovšetkým o spoluprácu na poli kultúrnym, ale aj ekonomickom. Je potrebné, zdôrazňovalo sa, otvo-

riť to najskôr pre turistický ruch hraničné priechody, ktoré sa nachádzajú v našom regióne t.zn. v Lysej nad Dunajcom a Jurgove.

Na zíver schôdze kr. A. Pivočarčík predstavil krajanom program činnosti spišského obvodu KSSCaS v zimnom období. Hovoril sa v ňom o.i. o potrebe väčšej aktivity v MS, o činnosti krajanských klubovní, zakladaní odbodieck Matice slovenskej a Spolku Sv. Vojtecha.

NA ORAVE

V klubovni KSSCaS v Jablonke sa 24. novembra min. roka konala obvodná schôdza KSSCaS na Orave, za účasti tajomníka ÚV Eudoma Molitorisa. Otvoril ju predseda OV KSSCaS kr. Augustin Andrašák, ktorý zároveň oboznámiť prítomných krajanov z činnosťou oravského obvodu od poslednej schôdze, teda od pamätnej nedeľe 18. augusta min. roka, kedy sa konala prvá slovenská omša na Orave.

V správe sa o.i. hovorilo o celkovej situácii Spoločnosti a oravského obvodu, v tom i o stretnutií predstaviteľov Spoločnosti s námesinom ministra národnej edukácie vo Varave. V súvislosti s tým zástupca ministerstva navštívi oravské a spišské základné školy, aby sa oboznámiť s aktuálnou situáciou vo vyučovaní slovenčiny a v tomto kontexte i s otízkou rešpektovania nariadenia ministerstva o nových zásadách vyučby cudzích jazykov.

V septembri — zdôrazňovalo sa v správe — konali sa v Jablonke jubilejné oslávky zaistenia tamojšieho lycea. Organizátori však odstránili z programu oslav všetko, čo sa spájalo so slovenskými začiatkami tejto školy a s jej organizátormi, ktorí boli členmi našej Spoločnosti. Bol to v hodnotení krajanov prejav netolerancie a pokrytectva.

V októbri min. roka Oravu navštívil poslanec Slovenskej národnej rady Ivan Hudec. Stretoval sa s krajanmi v miestnych skupinách, kde sa oboznámiť so súčasnimi problémami na eje meniny a pristúbil pomoc v riešení aspoň niektorých problémov.

V ďalšej časti schôdze tajomník Ústredného výboru KSSCaS zablahoželal Jablončanom k zavedeniu slovenských bohoslužieb v ich kostole a vyjadril nádej, že podľa príslušného krakovského metropolitu kard. Franciszka Macharského dôjde k prinávrateniu slovenských omší v daňoch oravských a spišských obciach. Oboznámiť tiež krajanov s aktuálnou situáciou Spoločnosti, a zdôraznil, že naša organizácia obdržala ako dar slovenskej vlády tlačiarenský stroj, čo ním umožní rozšíriť vydavateľskú činnosť, v tom najmä Život a náboženskú literatúru. Zároveň oboznámiť krajanov s priebehom návštavy pre predsedu slovenského parlamentu dr. Františka Miklošku na Ústrednom výbere Spoločnosti, čo je pre nás veľkou vzpruhou a znamená, že Slovensko nezabudna na svojich rodákov.

Ve a pozornosti venovali účastníci schôdze prejavom nacionálizmu a osovojskej protikrajanskej kampane v tlači. V súvislosti s tým jednohlasne prijali protestnú rezolúciu proti nacionalistickým ladenej publicistickej činnosti časopisov „Hale i Dziedziny“, „Na Spiszu“, „Panorama“, „Wieści“ a ďalšie.

Z problematiky Života najhlavnejším bodom zasadania bolo získanie predplatiteľstva časopisu na rok 1992. Podobne ako na porade Života krajania z väčšiny miestnych skupín na Orave sa zaviazali badateľne zvýšiť počet predplatiteľov nášho časopisu. Zdôrazovali, že je to jediný krajanský časopis, ktorý treba za každú cenu udržať.

V priebehu rokovania inštruktorka ÚV KSSCaS Kristína Gribálová predstavila príomný celkovú situáciu v slovenských klubovnach. Ako zdôraznila, je potrebné najmä v zimnom období aktivizovať ich činnosť. Treba ukázať, že tieto stánky kultúry dobre pracujú a využívajú poliaďavkami krajanov.

Text a foto: JOZEF PIVOČARČÍK

Záber z obvodnej schôdze v Jablonke

KOĽKO POLIAKOV BÝVA NA SLOVENSKU

Iba prednedávnom som mal možnosť prečítať si júnové číslo týždenníku Wprost (č. 26, zo dňa 30. júna 1991), preto aj moja reakcia je dosť oneskorená. V článku: „Česko-Slovensko: je nás stále menej na Tešínsku. Poruchy v spojoch“, uvarenenom práve v tomto čísele (str. 35–36), Leszek Mazan napísal venu, v ktorej určil počet Poliakov bývajúcich na území Slovenskej republiky. Cítujem doslovnne: „Sám Kongres Poliakov v Československu bol takto pomenovaný prehnanie, keďže medzi skoro 300 delegátmi neboli nikto zo Slovenska, kde žije — pravdaže vo veľkom roztrúsení — asi 30 000 Poliakov. Nebude ľahko dokázať, že to nie je pravda. Uzáver z dvoch posledných oficiálnych sčítaní (z roku 1980 a 1991) dokázali, že na Slovensku býva asi dva tisíce Poliakov, na dô-

vačok — a tu mi L. Mazan pravdu — roztrúsených po celom území republiky. Príkladom tejto roztrúsenosti je fakt, že v Popradskom okrese (Spiš) býva 179 osôb polskej národnosti, na Orave je ich 193, v hlavnom meste Slovenska — 411, vo Vranovskom okrese — 20 a v okrese Rimavská Sobota — 8. Sú to údaje sčítania ľudu z roku 1980, uverejnené o.i. v mimoriadnom čísle (č. 2/1981) Slovenska, mesačníku, ktorý vydáva Matica slovenská v Martine. Výsledky posledného sčítania uverejnila česká a slovenská tlač, ako aj niektoré časopisy vydávané v Posku, napr. Život (organ Kultúrno-sociálnej spoločnosti Čechov a Slovákov v Posku, č. 8/1991, s. 2), alebo Denník Západ č. 146 zo dňa 30. júla 1991. Ziaľ výsledky sčítania L. Mazana nezaujímajú.

Konzul RP — Włodzica tvrdí, že na Slovensku býva 5 600 Poliakov. Písal o tom Stanisław Gawlik v článku „Együttélés sa po polsky povie Wspólnota“, uverejnenom v slovenskom týždeníku Zmena (č. 80, 1991 s. 8). O tom, že aj tieto údaje sú zvelbené, píše dr. Matej Andriš, rodák zo Ždiaru na Spiši, v rokoch 1947–1950 konzul Československej republiky v Katowiciach, v článku „Pošká-

menina na Slovensku“ (Literárny týždenník, 18. zo dňa 3. mája 1991, s. 4). Príliš optimistické odhady konzula Włodzica — hoci sa značne odlišujú od predstav pravdepodobne došlo k základnému chybovému sčítaniu ľudu z roku 1991. Dokázalo, že na Slovensku býva 2 969 osôb po skórej národnosti.

Zdôrazňuje sa, že Leszek Mazan mechanicky prenesol počet 30 000 Slovákov bývajúcich v Posku (na Spiši a Orave) na slovenské podmienky. Inak je sa taká podstatná chyba nedaj vysvetliť. Možno že Leszek Mazan podrobil čiaru Zväzu poškáho Spiša, ktorý vo svojich novinách (Na Spiszu, č. 5, 1991, s. 4) tvrdí, že na samom slovenskom Spiši býva niekoľko desaťtisíc Poliakov. Tak teda sa ani nevediac o tom — rozrást me v súsedných ľahoch. Len koda, že je to rast iba na papieri, čo je výsledkom neobvyklej fantázie niektorých autorov. Bezstarostne predstupuje L. Mazana k statistikom ho priviedol k sledku, ktorý nemá nič spoločné so skutočnosťou — k výede desaťtisíc Poliakov. Tak teda sa

ani nevediac o tom — rozrást me v súsedných ľahoch. Len koda, že je to rast iba na papieri, čo je výsledkom neobvyklej fantázie niektorých autorov. Bezstarostne predstupuje L. Mazana k statistikom ho priviedol k sledku, ktorý nemá nič spoločné so skutočnosťou — k výede desaťtisíc Poliakov. Tak teda sa

ani nevediac o tom — rozrást me v súsedných ľahoch. Len koda, že je to rast iba na papieri, čo je výsledkom neobvyklej fantázie niektorých autorov. Bezstarostne predstupuje L. Mazana k statistikom ho priviedol k sledku, ktorý nemá nič spoločné so skutočnosťou — k výede desaťtisíc Poliakov. Tak teda sa

ani nevediac o tom — rozrást me v súsedných ľahoch. Len koda, že je to rast iba na papieri, čo je výsledkom neobvyklej fantázie niektorých autorov. Bezstarostne predstupuje L. Mazana k statistikom ho priviedol k sledku, ktorý nemá nič spoločné so skutočnosťou — k výede desaťtisíc Poliakov. Tak teda sa

ani nevediac o tom — rozrást me v súsedných ľahoch. Len koda, že je to rast iba na papieri, čo je výsledkom neobvyklej fantázie niektorých autorov. Bezstarostne predstupuje L. Mazana k statistikom ho priviedol k sledku, ktorý nemá nič spoločné so skutočnosťou — k výede desaťtisíc Poliakov. Tak teda sa

ani nevediac o tom — rozrást me v súsedných ľahoch. Len koda, že je to rast iba na papieri, čo je výsledkom neobvyklej fantázie niektorých autorov. Bezstarostne predstupuje L. Mazana k statistikom ho priviedol k sledku, ktorý nemá nič spoločné so skutočnosťou — k výede desaťtisíc Poliakov. Tak teda sa

ani nevediac o tom — rozrást me v súsedných ľahoch. Len koda, že je to rast iba na papieri, čo je výsledkom neobvyklej fantázie niektorých autorov. Bezstarostne predstupuje L. Mazana k statistikom ho priviedol k sledku, ktorý nemá nič spoločné so skutočnosťou — k výede desaťtisíc Poliakov. Tak teda sa

ani nevediac o tom — rozrást me v súsedných ľahoch. Len koda, že je to rast iba na papieri, čo je výsledkom neobvyklej fantázie niektorých autorov. Bezstarostne predstupuje L. Mazana k statistikom ho priviedol k sledku, ktorý nemá nič spoločné so skutočnosťou — k výede desaťtisíc Poliakov. Tak teda sa

ani nevediac o tom — rozrást me v súsedných ľahoch. Len koda, že je to rast iba na papieri, čo je výsledkom neobvyklej fantázie niektorých autorov. Bezstarostne predstupuje L. Mazana k statistikom ho priviedol k sledku, ktorý nemá nič spoločné so skutočnosťou — k výede desaťtisíc Poliakov. Tak teda sa

ani nevediac o tom — rozrást me v súsedných ľahoch. Len koda, že je to rast iba na papieri, čo je výsledkom neobvyklej fantázie niektorých autorov. Bezstarostne predstupuje L. Mazana k statistikom ho priviedol k sledku, ktorý nemá nič spoločné so skutočnosťou — k výede desaťtisíc Poliakov. Tak teda sa

ani nevediac o tom — rozrást me v súsedných ľahoch. Len koda, že je to rast iba na papieri, čo je výsledkom neobvyklej fantázie niektorých autorov. Bezstarostne predstupuje L. Mazana k statistikom ho priviedol k sledku, ktorý nemá nič spoločné so skutočnosťou — k výede desaťtisíc Poliakov. Tak teda sa

ani nevediac o tom — rozrást me v súsedných ľahoch. Len koda, že je to rast iba na papieri, čo je výsledkom neobvyklej fantázie niektorých autorov. Bezstarostne predstupuje L. Mazana k statistikom ho priviedol k sledku, ktorý nemá nič spoločné so skutočnosťou — k výede desaťtisíc Poliakov. Tak teda sa

ani nevediac o tom — rozrást me v súsedných ľahoch. Len koda, že je to rast iba na papieri, čo je výsledkom neobvyklej fantázie niektorých autorov. Bezstarostne predstupuje L. Mazana k statistikom ho priviedol k sledku, ktorý nemá nič spoločné so skutočnosťou — k výede desaťtisíc Poliakov. Tak teda sa

ani nevediac o tom — rozrást me v súsedných ľahoch. Len koda, že je to rast iba na papieri, čo je výsledkom neobvyklej fantázie niektorých autorov. Bezstarostne predstupuje L. Mazana k statistikom ho priviedol k sledku, ktorý nemá nič spoločné so skutočnosťou — k výede desaťtisíc Poliakov. Tak teda sa

ani nevediac o tom — rozrást me v súsedných ľahoch. Len koda, že je to rast iba na papieri, čo je výsledkom neobvyklej fantázie niektorých autorov. Bezstarostne predstupuje L. Mazana k statistikom ho priviedol k sledku, ktorý nemá nič spoločné so skutočnosťou — k výede desaťtisíc Poliakov. Tak teda sa

ani nevediac o tom — rozrást me v súsedných ľahoch. Len koda, že je to rast iba na papieri, čo je výsledkom neobvyklej fantázie niektorých autorov. Bezstarostne predstupuje L. Mazana k statistikom ho priviedol k sledku, ktorý nemá nič spoločné so skutočnosťou — k výede desaťtisíc Poliakov. Tak teda sa

ani nevediac o tom — rozrást me v súsedných ľahoch. Len koda, že je to rast iba na papieri, čo je výsledkom neobvyklej fantázie niektorých autorov. Bezstarostne predstupuje L. Mazana k statistikom ho priviedol k sledku, ktorý nemá nič spoločné so skutočnosťou — k výede desaťtisíc Poliakov. Tak teda sa

ani nevediac o tom — rozrást me v súsedných ľahoch. Len koda, že je to rast iba na papieri, čo je výsledkom neobvyklej fantázie niektorých autorov. Bezstarostne predstupuje L. Mazana k statistikom ho priviedol k sledku, ktorý nemá nič spoločné so skutočnosťou — k výede desaťtisíc Poliakov. Tak teda sa

ani nevediac o tom — rozrást me v súsedných ľahoch. Len koda, že je to rast iba na papieri, čo je výsledkom neobvyklej fantázie niektorých autorov. Bezstarostne predstupuje L. Mazana k statistikom ho priviedol k sledku, ktorý nemá nič spoločné so skutočnosťou — k výede desaťtisíc Poliakov. Tak teda sa

ani nevediac o tom — rozrást me v súsedných ľahoch. Len koda, že je to rast iba na papieri, čo je výsledkom neobvyklej fantázie niektorých autorov. Bezstarostne predstupuje L. Mazana k statistikom ho priviedol k sledku, ktorý nemá nič spoločné so skutočnosťou — k výede desaťtisíc Poliakov. Tak teda sa

ani nevediac o tom — rozrást me v súsedných ľahoch. Len koda, že je to rast iba na papieri, čo je výsledkom neobvyklej fantázie niektorých autorov. Bezstarostne predstupuje L. Mazana k statistikom ho priviedol k sledku, ktorý nemá nič spoločné so skutočnosťou — k výede desaťtisíc Poliakov. Tak teda sa

ani nevediac o tom — rozrást me v súsedných ľahoch. Len koda, že je to rast iba na papieri, čo je výsledkom neobvyklej fantázie niektorých autorov. Bezstarostne predstupuje L. Mazana k statistikom ho priviedol k sledku, ktorý nemá nič spoločné so skutočnosťou — k výede desaťtisíc Poliakov. Tak teda sa

ani nevediac o tom — rozrást me v súsedných ľahoch. Len koda, že je to rast iba na papieri, čo je výsledkom neobvyklej fantázie niektorých autorov. Bezstarostne predstupuje L. Mazana k statistikom ho priviedol k sledku, ktorý nemá nič spoločné so skutočnosťou — k výede desaťtisíc Poliakov. Tak teda sa

ani nevediac o tom — rozrást me v súsedných ľahoch. Len koda, že je to rast iba na papieri, čo je výsledkom neobvyklej fantázie niektorých autorov. Bezstarostne predstupuje L. Mazana k statistikom ho priviedol k sledku, ktorý nemá nič spoločné so skutočnosťou — k výede desaťtisíc Poliakov. Tak teda sa

ani nevediac o tom — rozrást me v súsedných ľahoch. Len koda, že je to rast iba na papieri, čo je výsledkom neobvyklej fantázie niektorých autorov. Bezstarostne predstupuje L. Mazana k statistikom ho priviedol k sledku, ktorý nemá nič spoločné so skutočnosťou — k výede desaťtisíc Poliakov. Tak teda sa

ani nevediac o tom — rozrást me v súsedných ľahoch. Len koda, že je to rast iba na papieri, čo je výsledkom neobvyklej fantázie niektorých autorov. Bezstarostne predstupuje L. Mazana k statistikom ho priviedol k sledku, ktorý nemá nič spoločné so skutočnosťou — k výede desaťtisíc Poliakov. Tak teda sa

ani nevediac o tom — rozrást me v súsedných ľahoch. Len koda, že je to rast iba na papieri, čo je výsledkom neobvyklej fantázie niektorých autorov. Bezstarostne predstupuje L. Mazana k statistikom ho priviedol k sledku, ktorý nemá nič spoločné so skutočnosťou — k výede desaťtisíc Poliakov. Tak teda sa

ani nevediac o tom — rozrást me v súsedných ľahoch. Len koda, že je to rast iba na papieri, čo je výsledkom neobvyklej fantázie niektorých autorov. Bezstarostne predstupuje L. Mazana k statistikom ho priviedol k sledku, ktorý nemá nič spoločné so skutočnosťou — k výede desaťtisíc Poliakov. Tak teda sa

ani nevediac o tom — rozrást me v súsedných ľahoch. Len koda, že je to rast iba na papieri, čo je výsledkom neobvyklej fantázie niektorých autorov. Bezstarostne predstupuje L. Mazana k statistikom ho priviedol k sledku, ktorý nemá nič spoločné so skutočnosťou — k výede desaťtisíc Poliakov. Tak teda sa

ani nevediac o tom — rozrást me v súsedných ľahoch. Len koda, že je to rast iba na papieri, čo je výsledkom neobvyklej fantázie niektorých autorov. Bezstarostne predstupuje L. Mazana k statistikom ho priviedol k sledku, ktorý nemá nič spoločné so skutočnosťou — k výede desaťtisíc Poliakov. Tak teda sa

ani nevediac o tom — rozrást me v súsedných ľahoch. Len koda, že je to rast iba na papieri, čo je výsledkom neobvyklej fantázie niektorých autorov. Bezstarostne predstupuje L. Mazana k statistikom ho priviedol k sledku, ktorý nemá nič spoločné so skutočnosťou — k výede desaťtisíc Poliakov. Tak teda sa

ani nevediac o tom — rozrást me v súsedných ľahoch. Len koda, že je to rast iba na papieri, čo je výsledkom neobvyklej fantázie niektorých autorov. Bezstarostne predstupuje L. Mazana k statistikom ho priviedol k sledku, ktorý nemá nič spoločné so skutočnosťou — k výede desaťtisíc Poliakov. Tak teda sa

ani nevediac o tom — rozrást me v súsedných ľahoch. Len koda, že je to rast iba na papieri, čo je výsledkom neobvyklej fantázie niektorých autorov. Bezstarostne predstupuje L. Mazana k statistikom ho priviedol k sledku, ktorý nemá nič spoločné so skutočnosťou — k výede desaťtisíc Poliakov. Tak teda sa

ani nevediac o tom — rozrást me v súsedných ľahoch. Len koda, že je to rast iba na papieri, čo je výsledkom neobvyklej fantázie niektorých autorov. Bezstarostne predstupuje L. Mazana k statistikom ho priviedol k sledku, ktorý nemá nič spoločné so skutočnosťou — k výede desaťtisíc Poliakov. Tak teda sa

ani nevediac o tom — rozrást me v súsedných ľahoch. Len koda, že je to rast iba na papieri, čo je výsledkom neobvyklej fantázie niektorých autorov. Bezstarostne predstupuje L. Mazana k statistikom ho priviedol k sledku, ktorý nemá nič spoločné so skutočnosťou — k výede desaťtisíc Poliakov. Tak teda sa

ani nevediac o tom — rozrást me v súsedných ľahoch. Len koda, že je to rast iba na papieri, čo je výsledkom neobvyklej fantázie niektorých autorov. Bezstarostne predstupuje L. Mazana k statistikom ho priviedol k sledku, ktorý nemá nič spoločné so skutočnosťou — k výede desaťtisíc Poliakov. Tak teda sa

ani nevediac o tom — rozrást me v súsedných ľahoch. Len koda, že je to rast iba na papieri, čo je výsledkom ne

s FRANCISZKOM ADAMCZYKOM
vojtom gminy Veľká Lipnica

Lipnická gmina po roku

V januári minulého roka sa ústredné orgány pre otázky územnej samosprávy rozhodli utvoriť na Orave novú gminu — Veľkú Lipnicu. Ako a prečo k tomu došlo?

— Musíme vás opraviť. Nebolo to utvorenie novej gminy, ale skôr obnovenie jej činnosti. Na a gmina vznikla počas územnej reformy, keď sa tieto administratívne jednotky začali tvoriť. V roku 1985 sme však rozhodnutím „zhora“ boli prilepenení k oravskej gmine Jablonka. Som Lipničan, preto som mal možnosť vidieť, ako si naši obyvatelia na každej miestnej alebo vojvodskej schôdzke otvorené žiadali prinávrat našu gminnú samosprávu. Až pri posledných úpravách sme konečne dostali v tejto veci kládku odpoveď. Iné je byť gminou a iné obcou v gmine.

Našich čitateľov určite bude zaujímať aká je rozloha vašej Gminy a koľko je jej obyvateľov. Koľko obci vchádza v vašu samosprávu.

— Naša obnovená gmina má rozlohu 47 km². Obyvá ju asi päťtisíc obyvateľov. V podstate našu samosprávu tvorí jedna obec —

Veľká Lipnica, ktorá je hľadom najdlhšia v Poľsku... Preto sme prijali základné školy ako také objektívne administratívne delenie našej gminy. Počínajúc zdola od Jablonky, sú to školy Murovanica, Centrum, Skočíky, Pribavovka a Kicory.

Poslanci susednej oravskej obce Malá Lipnica nesúhlasili s tým, aby aj ich obec patrila do našej samosprávy. Vraj pre zle cestné spojenie. Pred obnovením činnosti gminy nikto neagitoval, aby sa k nám prispôjili. A propos cesty do Malej Lipnice. Tento rok ovšem, keď nám to dovolia finančne prostriedky, vynasnažíme sa zlepšiť prístup do našej obce, ba aj „zblížiť“ dve gminy — našu a jablonskú. Netreba to, samozrejme chapať ako prípojenie, ale skôr ako oživenie kontaktu, obchodného, kultúrneho a pod.

Vaša gminná samospráva začala svoju činnosť oficiálne — ak sa nemýlim — asi v polovici minulého roka. Všetky gminy, ako vieme sa v súčasnosti boria z finančnými problémami. Ako teda výzera situácia u vás, keďže ste začinali, krátka povedane, „z nichoho“.

— Každý začiatok je fažky. Minulý rok sme dostali vládnú subvenciu vo výške 2 mil. 207 mil. zlôtých. Snažíme sa ako gmina riešiť najzávažnejšie a najnáležavejšie problémy našich obyvateľov. Gminná rada sa rozhodla, že prvoradou úlohou je výstavba novej školy v centre, ktorá sa tiahne už niekoľko desaťročí. Preto sme na výstavbu uvoľnili z gminného rozpočtu 400 mil. zlôtých, daľšie 400 mil. nám poskytol Kuratórium osvety. Okrem týchto peňažných položiek sa obyvatelia rozhodli svojpomočne odpracovať na stavbe asi 200 mil. zlôtých. K výstavbe školy prispel i mestny urbanský spolok, ktorý na tento cieľ poskytol sto kubov dreva. Už na jar chceme na stavbu položiť strešnú konštrukciu.

Podobných problémov máte iste viacej, čo plníte robiť v najbližšej budúcnosti?

— Je to pravda, do čoho by sme sa nepustili, máme problém. Jeden s druhým sa úzko spája. Napríklad minulý rok nam hrozilo zrušenie autobusovej linky do Kicor pre nevhodnú cestu. Aby sme to zamedzili, museli sme narschlo asfaltovať asi 800 m úsek cesty. Mame aj ďalšie problémy, najmä opravu cest a rekonštrukciu mosta v Pribavovke. Poštame tu s pomocou vojvodského úradu v Nowym Sączu.

Naša gmina chcela by mať v budúcnosti poľnohospodársko-turistický charakter. Tažko mi však už dnes tento fakt zaväzne deklarovať. Všetko bude závisieť od celkového ekonomickej stavu našeho štátu. O tom, že máme také predpokladky svedčí trebárosť, že takmer všetci obyvatelia našej gminy sú ročníci. Zatiaľ nám chýba vhodná poľnohospodárska infraštruktúra. Tunajšie pôdy sú

slabé III. až VI. triedy. Musíme uskutočniť komasáciu a riadnu melioráciu, aby sme tu najmú pôdu zúrodnili a tým prispôjili podmienky pre výrobu zdravých potravín. Chceme tiež napomáhať v zakladaní a rozvoji malých poľnohospodárskych podnikov, ktoré by spracúvali produkty vykúpené priamo od miestnych roľníkov.

Na území našej gminy sa nachadza Babiohorský národný park. Ešte minulého roku riadiťstvo parku vystúpilo s požiadavkou jeho rozšírenia. Ide o prílenenie k parku Čiernych lesov nachádzajúcich sa na južnom svahu Babej hory. Naša Gmina s týmto návrhom súhlasila. Kedže, ako som už spomnul, chceme byť gminou poľnohospodárskou a súčasne atraktívnu pre turistov, musíme dbať o naše jediné bohatstvo akým je Babiohorský národný park. Zároveň si myslím, že všetci by sme sa mali podieľať na ochrane životného prostredia, tam kde žijeme.

Ako novinár časopisu Život bývam často na Orave a Spiši. Viackrát som sa stretol s návrhom, že celá Orava, a tak isto aj Spiš, by mali tvoriť veľké samostatné administratívne regióny.

— Osobne si myslím, že otázka vytvorenia jedného administratívneho oravského regiónu úzko súvisí so slovenskou Oravou. Ovšem sme sa, keď obyvateľom nebude vadiť otázka národnosti. Myslím si, že takýto regón by sa dalo vytvoriť v ekonomickom zmysle za predpokladu, že dnešne administratívne jednotky — gminy budú zachované. Totiž ich existencia spôsobuje zdravú konkurenčiu a vedie k rozvoju miestnej spoločnosti.

Na území vašej gminy žije obyvateľstvo slovenskej a poľskej národnosti. Nemyslite využiť túto skutočnosť v rozvoji pohraničnej spolupráce?

Uprimné povedané u nás nemáme žiadne národnostné antagonizmy. Keď však ide o obyvateľov slovenskej národnosti, zatiaľ ničko z miestnych činiteľov buď členov Spoločnosti Čechov a Slovákov neboli za mnou, aby sme sa dohodli na nejakých konkrétnych formách spolupráce. Tak či onak snažíme sa rozvíjať pohraničnú spoluprácu. Boli už u nas na návštive starostovia z Námestova, Bobrova a Trstenej. Zatiaľ sa nám dobre darí spolupráca v kultúrnej oblasti. Minulý rok bolo v našej gmine stretnutie, ktorého sa zúčastnili o.i. nowosądzský vojvoda, riaditeľ colínskeho úradu, zástupca pohraničnej stráže, ako aj predstavitelia so slovenskej strany. Bola spisaná zápisnica, v ktorej sa medziiným končíta, že je potrebné uviesť do prevádzky hraničný priechod Winiarczyk-Bobrov. Budúcnosť ukáže, či sa to podarí.

Dakujem za rozhovor.

Zhováral sa: JOZEF PIVOVARČÍK

s ANDREJOM
MILANOM
predsedom
MS KSSČaS
v Čiernej Hore II

Ako vy ako roľník hodnotíte situáciu v poľnohospodárstve?

— Je to zložité — v rôznych obdobiach bývalo rôzne, raz horšie, inokedy lepšie. Keď sme boli pri Slovensku, obyvateľom Čiernej Hory sa vodilo lepšie. Mali na Slovensku dosť práce, no a nebolo problému s odbytom poľnohospodárskych výrobkov. Po vojne naše územie znova padlo Poľsku a situácia sa zhoršila. Nastalo obdobie kontingentov, ale aj po ich zrušení sa neveľa zlepšilo. Stáť zanedbával poľnohospodárstvo a jediným plnosem bolo to, že sme nemali problémy s odbytom.

Nie je nám l'ahko...

Zavedenie voľného trhu nám veľmi s'azilo život. Zhoršili sa cenové relácie, ceny poľnohospodárskych produktov sú nízke, ktoré ceny priemyselných výrobkov neobvykle stúpli a tak roľníci sú stále chudobnejší. To, čo sa v poslednom období robí, presahuje všetky naše predstavy. Ceny sa menia zo dňa na deň a my s obavou čakáme čo bude o týždeň, o mesiac. Od novej vlády čakáme stabilizáciu trhu, zlepšenie cenových relácií a zabezpečenie odbytu obmedzením dovozu potravín a iných poľnohospodárskych produktov. Roľníci takúto situáciu ako dnes už dlho nevydržia — zbankrotujú. Zdá sa mi, že ti, čo rozhodujú o nás, nechápu roľníkov, nepoznajú naše problémy, v opačnom prípade by už dávno niečo podnikli. Veľmi ľahké časy nastali pre starších ľudí, ktorí už nevládzia pracovať na svojich gazdovstvách a iný zdroj príjmov nemajú. Treba myslieť na roľníkov a zlepšiť im podmienky hospodárenia. Poľnohospodárstvo je v kritickej situácii a ak sa rýchlo niečo nezmení, roľ-

ní prestanú obrábať polia, chovať zvieratá, pestovať obilie a rozšíria armádu nezamestnaných, ktorá i bez nich je už obrovská.

Krajania sa sťažujú na výučbu slovenského jazyka vo vašej škole. Aký je váš názor na to?

— Ani sa nečudujem, že sa sťažujú. Nepáči sa im prístup školy k jej vyučovaniu a úroveň, ktorá nie je uspokojivá. Sťažnosťou sa nám podarilo obnoviť jej vyučovanie pred niekoľkými rokmi, no mali sme šťastie, že k nám prišla učiť odbornička, absolventka Univerzity Komenského v Bratislavě Žofia Chalupková, a tak nie div, že sa slovenský jazyk učilo veľa detí. Keďže školské orgány jej nezabezpečili podmienky, preto učitelia musela odísť. Po jej odchode sa situácia zhoršila, nový vyučujúci nemá taký vzor k výučbe, nezáleží mu na jej rozvoji a tak počet žiakov sa veľmi zmenší. Bolo by do-

POKRAČOVANIE NA STR. 6

To bolo pre všetkých ako sen...

Nemeckí pútnici navštívili v lete Čenstochovu, Krakov a Novú Belú, rodnu obec nášho biskupa ThDr. Dominika Kalatu S.J. Sice Čenstochovu a Krakov tažko porovnávať s malou spišskou dedinou, ktorá vznikla na severných hraniciach Uhorska v roku 1397, ale napriek tomu máme za to, že nemečki katolíci si odnesli tie najkrajšie spomienky práve zo Spiša. V novobelskom kostole nemecký palotín — Schafbuch oslávil 25. výročie svojho knazstva a biskup Kalata 40. jubileum. O udalosti v Novej Belej nám písal nás slávny rodák v liste z 30. júla 1991: „Naši nám urobili kráľovské priatie, za čo som im veľmi povdáčný. Nemci boli ohromne prekvapení, že vo všedný deň bolo toko ľudi v kostole, toko detí a mládeže a ten pekný spev a hudba i ostatné... pohostenie. Až do konca púte stále len o tom hovorili. To bol ohromný príspevok — ako to oni vidia — k zlepšeniu vzťahov medzi Nemeckom a Poľskom. Musel som im však vysvetliť, že zásluhu na tom majú práve spišskí Slováci“.

Dojmy nemeckých hostí najlepšie vyjadria oni sami. Práve preto pripájame preklad nemeckého článku o pútnickej ceste do Poľska. Pôvodný, nemecký text nám tiež zasla ThDr. Dominik Kalata.

* * *

V dňoch 12.—20. júla sa 50 osôb z Breisgau a z okolia Bruchsal zúčastnilo jednej veľkej putnickej cesty, o ktorej jeden z účastníkov hovorí:

Včas ráno 12. júla sme sa pobrali navštívili posvätné miesta v ČSFR, Poľsku a Ra-

kúsku. Vedenie púte spočívalo v rukách biskupa Kalatu SJ, patra Gerolda Schafbucha z radu palotínov v Bruchsalu a diakona Kerna z Emmendingen. Prvý bohoslužby sa slávili v kostole radu palotínov, odkiaľ naša cesta viedla do Marktredwitz cez Heilbronn, Norimberg, Bayreuth. Veter sme navštívili farský kostol v Konnersreuth, aby sme sa dozvedeli niečo o živote Terézie Neumannovej. Druhý deň cesta pokračovala cez Schirnding a Karlové Vary do Prahy, kde sa v jezuitskom kostole sv. Ignáca odslúžila slávnostná svätá omša. Biskup Kalata hovoril vo svojej kázni o činnosti a utrpení radu jezuitov.

Popoludní páter superior sprevádzal skupinu k pamäti hodnostiam mesta, predovšetkým na Hradčany, k pražskému dieštu Ježiša a na Karlův most. Po prenocovaní v Berounce sme cestovali celé hodiny územím ČSFR, kym sme neprisli k poľskim hraniciam, kde nás čakala nemecko-jazyčná sprivedkyňa, ktorá nás podrobne oboznámila s krajinou a jej historiou. Veter sme došli do Čenstochovej a na Jasnej hore, sme slávili svätú omšu. Kulminačným bodom našej návštevy boli bohoslužby, konané v nasledujúce ráno pri posvätnom oltári Čiernej Madony, ktoré ostanú nezabudnuteľné pre nás všetkých. Nemecko-jazyčný otec paulín nám ukázal pamäti hodnosti tohto veľkého pútnického miesta v Poľsku. Ďalším cieľom našej cesty bolo kráľovské mesto Krakov, kde sme v katedrále slávili omšu, spominajúc svätého Stanislava, patrona Poliak. Diakon Kern poukázal na živý obraz tohto mučenika.

Piateho dňa nás čakala veľkolepá údalosť. Navštívil sme rodisko biskupa Kalatu, Novú

Belú. Tu mohol páter Schafbuch oslavovať 25-ročné jubileum svojho knazstva. Ako na akomsi velkom ľudovom sviatku nás pozdravili obyvatelia. Bolo to prijatie, ktoré nikto z nás nečakal. Tito vzácní ľudia boli oblečení v ľudových krojoch, hrala kapela a my sme boli po bohoslužbách pozvaní na malé prijatie do sviatočne vyzdobenej spoločenskej miestnosti. Ako sa len radovali ti, väčšinou chudobní ľudia, najmä deti, z malých darčekov, ktoré sme im doniesli. Jedným slovom, bolo to pre všetkých ako sen.

Dalej sme išli priestranným okolím Slovenska a okolo večera sme došli do jedného mesta pri Velehrade, kde sme potom ráno v obrovskej bazilike slovenských apoštolov Cyrila a Metoda slávili bohoslužby. Biskup Kalata upozornil na význam oboch svätých a na ich požehnanú cinnosť. Pri Bratislave sme prekročili rakúske hranice a krátko na to nás privítala veža domu Svätého Štefana vo Viedni.

Po návštive historických pivnic úradu mesta sme absolvovali krásnu prehliadku mesta pod vedením nášho sprievodcu Karla Böhma, ktorý sa predstavil ako dobrý znalec mesta. Cez St. Pölten a Melk sme potom došli do Maria Taferl, vysoko nad Dunajom. Vo svojej kázni v bazilike Matky Bolesnej palotín Schafbuch povedal, že v našich utrpeniach napodobňujeme Matku Bolesnej, že sme povinní sa jej zdôverovať. Po zastavení v Mondese sме navštívili mesto Mozart — Salzburg, s ktorým sme sa mohli zoznámiť, sprevádzaní našim vedúcim Böhmom. Vo Freilassingu sme strávili poslednú noc a cestovali sme potom po diaľnici Mnichov — Augsburg — Ulm smerom domov. V mestskom kostole v Hüfingenе sa záverečných bohoslužieb zúčastnila veľká obec. Ěste raz tu zaznela pieseň o Čiernej Madone. Biskup Kalata sa v kázni

POKRAČOVANIE NA STR. 6

KRAJANSKÝ ZÁPISNÍK

17.—18. októbra 1990 sa v Rzeszowe konala vedecká konferencia o poľsko-česko-slovenských vzťahoch v rokoch 1918—1945. Zo slovenských historikov sa konferencie zúčastnili: Pavol Carnogurský a dr. Ladislav Deák. V správe o konferencii („Historický časopis“ č. 2/91, s. 238) dr. Deák napísal o.i. „Súčasne treba konštatovať, že na konferencii zaznel aj disharmonický hlas. Mimo programu s krátkym príspevkom vystúpil zástupca Výboru pre Oravu a Spiš, ktorý sa usiloval oprášovať už anachronické a nacionalistické tézy o „poľskosti“ slovenskej časti Oravy a Spiša. Toto vystúpenie prekvapilo účastníkov konferencie a narušilo jej dôstojnú úroveň i vzájomnú vedeckú tolerantnosť, ktorá vládla počas dvoch dní rokovania konferencie.“

17. mája 1991. Týždeník Slovenskej národnej strany „Slovenský národ“ č. 21 uverejnili článok dr. Mateja Andráša pod titulom „Kto blúdi na Spiši“, v ktorom autor vyvracia tvrdenia A. Haniaczyka z listu do redakcie „Wieści“ (č. 4, 17.2.1991).

27. júna 1991. „Rzeczpospolita“ č. 148 a „Życie Warszawy“ č. 149 priniesli správy o návštive poľského ministra zahraničných vecí — Krzysztofa Skubiszewskiego v Bratislave. V správach sa hovorí, že premiér Carnogurský a podpredseda slovenského parlamentu J. Klepac prejavil záujem o postavenie slovenskej menšiny v Poľsku, a o to, čo poľský snem urobil pre zlepšenie situácie tam žijúcich Slovákov.

9. augusta 1991. Jolanta Antecka uverejnila v „Dzienniku Polskom“ č. 183 článok pod titulom „Posłuchanie“. Autorka v ňom na základe rozhovorov s účastníkmi stretnutia so slovenským premiérom v Čiernej Hore objektívne popísala priebeh udalosti.

15. augusta 1991. Minister medzinárodných vzťahov Slovenskej republiky odovzdal ge-

nerálemu konzulovi Poľskej republiky v Bratislave nótu, v ktorej o.i. protestuje proti šovinistickým článkom B. Okulického a S. Madziarského o stretnutí slovenského premiéra s predstaviteľmi slovenskej menšiny v Čiernej Hore 30. júna 1991.

4. septembra 1991. V súvislosti s výrokom L. Kaczynského o tom, že minister pre národnú bezpečnosť — teda L. Kaczyński — nevedel o návštive premiéra Carnogurského v Čiernej Hore, Stanisław Śmierciak napsal v denniku „Gazeta Krakowska“ v článku pod titulom „Miesto zarábať strácame“: Hlavné velenie pohraničnej stráže odovzdalo informáciu o tejto návštive Urádu pre ochranu štátu. Vo Varšave tiež vedeli, že v Čiernej Hore bol spolu s Jánom Carnogurským aj konzul Česko-slovenskej republiky. Ak táto správa nedošla k ministru pre národnú bezpečnosť prezidentskej kancelarie Poľskej republiky, tak pohraniční zložky iste nie sú na vine.“

9. septembra 1991. List KDH — Slovenský denník priniesol článok dr. Mariána Servátku pod titulom: Miluj bližného svojho. Autor v ňom popísal najnovšiu etapu úsilia našich krajanov o zavedenie slovenčiny do spiško-oravských kostolov, ako aj prvé sväté omše v Novej Belej a v Jablonke. Na konci článku čítame: „Dúfajme, že niektorí z poľských kňazov sa naučia nás jazyk a kardinál F. Macharski ich pošle do ďalších farnosti, v ktorých žije slovenská národnostná menšina.“

12. septembra 1991. Dr. Eudomír Molitoris reagoval v článku „Wieś nie był antypolski“ („Gazeta Krakowska“ č. 211) na správu o antipoľskom verejnom zhromaždení v Čiernej Hore, ktorú publikovala „Gazeta Krakowska“ z 2. septembra min.r.

18. septembra 1991. — Dva tlačiarenske stroje a rezačka, dar Vlády Slovenskej republiky pre našu Spoločnosť, boli dopravené do Krakova. Podľa poľských cien, celková hodnota polygrafických zariadení presahuje miliardu zlottedých.

19. septembra 1991. „Dziennik Polski“ č. 217, „Rzeczpospolita“ č. 219 a „Życie Warszawy“ č. 220 uverejnili správy o návštive prezidenta Wałęsy v Bratislave, v ktorých sa hovorí, predmetom rokovania boli aj otázky týkajúce sa práv národnostných menšín. Premiér Carnogurský vyjadril potešenie nad tým, že na Spiši a Orave sa už niekoľko dní odbavujú omše v slovenčine.“ Poznamejme, na marge tejto výpovede, že zatiaľ sa slovenské bohoslužby odbavujú len v Jablonke.

29. septembra 1991. „Wieś“ č. 36 uverejnil polemiku dr. Mateja Andráša z Bratislavu a dr. Eudomíra Molitorisa s článkom Stanisława Madziarského (vlastným menom Seweryna Wiślického z Katowic) pod titulom „Prowokacja w Czarnej Górze“. Dr. Molitoris zaujal postoj aj ohľadom posledných výrokov Zväzu poľského Spiša vo veci verejného zhromaždenia v Čiernej Hore.

1. októbra 1991 — Dr. Cyril Žuffa z Matice slovenskej uverejnil v Slovenských národných novinách č. 38 článok pod titulom: „Slovenský deň v poľskej Jablonke“. Autor v ňom popísal dve udalosti 18. augusta min.r., t.j. slovenskú omšu, ktorú odbavil biskup Ján Szkočoň a krajanskú schôdzku v miestnej klubovni v Jablonke za účasti predstaviteľov Matice slovenskej, veľvyslankyne ČSFR, generálneho konzula z Katovic a tajomníka ÚV Spoločnosti — dr. Eudomíra Molitorisa.

19.—27. októbra 1991. — Divadelného školenia v Martine, usporiadaneho počas Scénickej žatvy, sa zúčastnili piati krajania — členovia KSSCaS.

27. októbra 1991. „Panoramá“ č. 43 uverejnil článok Jozefa Čongvu pod titulom „Szepesség znamenal kedysi Spiš.“ Túto odpoveď na útok S. Madziarského („Panorama č. 14, 7 IV 1991“) redakcia uverejnila až teraz, hoci ju mala už 29. apríla min.r.

JURAJ ZAMAGURSKÝ

Manželia Mária a
Vojtech Holovovci

Naši strieborní jubilanti

Ako sme už písali v minulom čísele Života, prednedávnom oslavili pekné životné jubileum — štvristoročie manželského života krajania MÁRIA A VOJTECH HOLOVOVCI z Lapšanky. Preto sme ich navštívili, aby nám porozprávali o svojom živote.

Život ako každý iný, — začala dosť všeobecne krajanka Mária Holová, — poznačený rôznymi zážitkami, radostami, ale aj trpkými chvíľami. Každý z nás prežíva v živote aspoň niekoľko takých momentov, keď sa mu — či to chce alebo nie — premietnu v mysli ako na filmovom plátnie obrázky z minulosti, keď ožívajú spomienky na detstvo, mladé roky a dospelý život. Tak bolo aj počas nášho jubilea...

Zivot krajanky Márie, ako aj jej manžela Vojtecha, je zviazaný s Lapšankou. Tu sa v roku 1941 narodila, tu vyrástla a tu podnes žije. Narodila sa na gazdovstve, detstvo prežívala ako jej rovesníci z chudobných slovenských rodín, no o niečo ľahšie a smutnejšie. Keď najviac potrebovala matku, matku vychovávateľku a najbližšiu dôvernúku, tedy ju stratila. Od trinástich rokov sa musela stať sebestačná. Dobre sa učila, navštěvovala miestnu základnú školu so slovenským vyučovacím jazykom. Nemohla ju však ukončiť, musela ísť do služby, aby si zarobila na vlastný chlebik, ktorý mal

horkastú príchuť, lebo ho nepodávala mama. Potom sa jej spomienky vracaču tam, kde mnohokrát bola hladná a musela chodiť bosá.

Neskoršie v rokoch 1964/65 pracovala v bavlnárskych závodoch v Kamiennej Góre. Doma gazdovstvo bolo sice nevelké, avšak po strate matky tu chýbali ženské ruky. Preto sa Mária vrátila do rodnej obce, aby pomáhala otcovi a neskoršie mladšiemu bratovi hospodáriť. V tomto období diaľkovo ukončila základnú školu s výborným prospechom. Vtedy tiež stretla životného partnера — Vojtecha, povedala mu „áno“ a nikdy tento krok neľutovala.

Štvristoročie je dlhé, alebo krátke obdobie v živote človeka? Na túto otázku dáva odpoveď sám život manželov Holovovcov, ktorí od roku 1966 už štvri storočia kráčajú spoločnou cestou. Tieto roky boli pre nich naplnené prácou a starostami o rodinu. Ako väčšina mladých manželstiev na Spiši, aj Holovovci začínali skromne, skoro z ničoho. Bola tu však mladosť, dva páry zdravých rúk a veľká chut vytvoriť si krásny a útulný domov. Nemali veľké nároky, vždy boli a aj ostali jednoduchí a pracovití a takýto prístup k životu sa snažili vstriepti a vstupujú i dnes svojim deťom, dvom dcérám a synovi. Čo je na tejto rodine zvlášť pekné, že popri každodenných starostiah a osobit-

ných problémoch sa vždy hľásila k národnosti, z ktorej koreňov pochádzala.

Predovšetkým je to Mária Holová, ktorá je dušou nielen svojej rodiny, ale aj miestnej skupiny Spoločnosti v Lapšanke. Aj keď, jej zdravie nevelmi slúži, všetko čo robí, robí s takým zápalom pre svojich spolukrajanov, že to zaslhuje obdiv. Sviatok-nesviatok, pohoda-nepohoda, vždy si nájde čas, aby zašla k „svojim“ v obci. Spolukrajania v Lapšanke to správne ocenili, keď ju v roku 1983 zvolili predsedníčkou miestnej skupiny KSSČaS. Vedeli, že ich bude dobre zastupovať všade tam, kde to bude potrebné. Lapšanka svojim počtom obyvateľov je malá obec, avšak 2/3 z nich, práve jej zásluhou, odoberá nás krajanský časopis, čo je obdivuhodné v porovnaní s inými, väčšími obcami.

Rodiny žijúce na horských gazdovstvach Spiša dorábajú svoj chlieb tvrdou prácou a aj tak ho je nedostatočné. Preto značná časť obyvateľstva je nútene pracovať v priemysle, nezriedka aj mimo územia Poľska. Tak bolo aj s Máriou Holovou, ktorá od roku 1981 denne dochádza na Slovensko do Svitu, kde pracuje ako tkáčka, zatiaľ čo muž sa venuje gazdovaniu. Teraz však neuspisovaná hospodárska situácia, tak v Poľsku, ako aj na Slovensku začína robiť starosti nielen rodine Holovovcov, ale vôbec všetkým, čo si musia zarabátať na živobytie mimo roľníctvo. Dochádza k prepúšťaniu z práce, pričom sa neprihlada ani na vek, ani na odpracované roky. Preto i Holovovci sa do budúcnosti dívajú s obavami. Je sice pravda, že staršia dcéra je už sebestačná, učí na učňovke, no mladšia, ktorá v roku 1991 ukončila gymnázium, je doma na invalidom dôchodku. Taktiež syn, najmladší, ktorý je žiakom posledného ročníka základnej školy ešte potrebujú starostlivosť a podporu svojich rodičov.

Mária Holová trochu s úsmevom si pripomína začiatky svojej práce ako predsedníčky miestnej skupiny. Vyše pol roka doma nič nepovedala z obavy pred mužom. Nakoniec všetko dobre dopadlo. Rodina má pre jej prácu v MS veľké pochopenie. Ostatne nejde len o jej krajanskú činnosť, ale aj ďalšiu spoločenskú prácu, ktorá Márii Holovovej zaberá veľa času. Je predsedníčkou miestneho krúžku vidieckych gazdiničiek, organizovala kurzy šitia a pod. Len škoda — vzdychla si — že tie rôzky tak rýchlo bežia a niet už toľko sily, aby sa, tak ako za mladá, mohla venovať i ochotníckemu divadlu.

Čo ešte dodať? Snáď len to, že Holovovci sú od svojej dospelosti členmi KSSČaS, že sa vychovali v slovenskom duchu a sú pyšní na svoj pôvod. K ich jubileu im želáme mnoho zdravia, radosti a sil do ďalších rokov spoločného života.

Text a foto: EVA MATISOVÁ

Nie je nám l'ahko...

POKRAČOVANIE ZO STR. 4

bre, aby do školy prišiel kvalifikovaný učiteľ, lebo zanedlho môže slovenčina v škole úplne zaniknúť a to by sme nechceli.

Prednedávnom vyšlo jubilejné 400. číslo našeho časopisu. Čo by ste o ňom mohli poviedať, splňa vaše predstavy?

— Pravdaže, je v ňom všetko to, čo chceme a radi ho čítame. V minulom roku ho v našej obci odoberalo 28 krajanov a tento rok sa ich počet aspoň zdvojnásobí. Kedysi Život u nás, v Ciernej Hore odoberalo skoro 100 rodín, no mnohí starí odoberatelia už nežijú a z mladých nie všetci majú o nás časopis záujem. Aj na tomto príklade vidíme, že v rodinách sa zanedbáva krajanská, národná výchova a škola sa už na tom

vôbec nepodieľa, práve naopak. (Zdá sa nám, že napriek všetkému by krajanskí rodičia mali posielat deti na slovenčinu a súčasne vstupovať im národné povedomie, aby sme ich celkom nestratili. — E.M.).

V októbri sa konali prvé slobodné parlamentné volby. Ako ich hodnotíte?

— Podľa môjho názoru zúčastnilo sa ich príliš málo krajanov, možno preto, že vládne všeobecná apatia, nedôvera k orgánom štátnej moci, ale aj preto, že predvolebná kampaň bola nepostačujúca. Je škoda, lebo naša menšina mala po prvý raz možnosť byť zastúpená v parlamente. Mnohí ľudia nevedeli o našich kandidátoch. Niektorí sa to dozvedeli v poslednej chvíli. A tak sme prepásli príležitosť. Dúfajme, že nabudúce sa to zlepší.

Dakujem za rozhovor.

Zhovárala sa: EVA MATISOVÁ

To bolo...

POKRAČOVANIE ZO STR. 5

pozastavil nad cestou, ktorú sme prešli a poďakoval všetkým účastníkom.

Pri rozlúčke v hostinci U levov v Hüfingenе padlo veľa slov vdaky. Poďakovanie patrí biskupovi Dr. Kalatovi, pátrovi Schafbuchovi, diakonovi Kernovi, obom ministram z Bruchsalu. Osobitnej pozornosti sa dotkala organizácia cesty a práca sprievodcu Karla Böhma, ktorý vyjadril potešenie z dobrých výsledkov cesty. Poďakovanie a uznanie patrili i šoférovi za jeho dobrú prácu a dobrý kontakt s účastníkmi. Mohli sme preteť vo vzáynej spoločnosti ducha a sfde veľkolepé dni, na ktoré tak skoro nezabudneme.

(Preklad z článku: Die Pilgerreise nach Polen. „Es war wie ein Traum für alle“. „Kaiserschüler Wochenbericht“. Freitag, den 26. Juli 1991).

Prípravil prof. J. CONGVA

Z dokumentu kodanského zasadnutia konferencie o ľudskej dimenii KBSE

30. Účastnícke štaty uznávajú, že otázky týkajúce sa národnostných menšín môžu byť uspokojivo riešené len v demokratickom politickom rámci, založenom na právnom štate, s fungujúcim nezávislým súdnictvom. Tento rámec zaručuje plné rešpektovanie ľudských práv a základných slobôd, rovnaké práva a postavenie všetkých občanov, slobodné vyjadrenie všetkých ich oprávnených záujmov a túžob, politický pluralizmus, spoločenskú znášanlivosť, uplatňovanie správnych predpisov, ktoré vytvoria účinné zábrany pred zneužívaním vládnej moci.

Uznávajú taktiež dôležitosť úlohu mimovládnych organizácií, vrátane politických strán, odborov, organizácií na ochranu ľudských práv a náboženských skupín, pri rozvoji znášanlivosti, kultúrnej rozmanitosti a riešenia otázok týkajúcich sa národnostných menšín.

Opatovne ďalej potvrdzujú, že rešpektovanie práv osôb, ktoré patria k národnostným menšinám, ako súčasť všeobecne uznávaných ľudských práv, je podstatným činiteľom mieru, spravodlivosti, stability a demokracie v účastníckych štatoch.

31. Osoby, ktoré patria k národnostným menšinám, majú právo plne a účinne vykonávať svoje ľudské práva a základné slobody bez akékoľvek diskriminácie a pri plnej rovnosti pred zákonom.

Účastnícke štaty prijmú, kde je to potrebné, osobitné opatrenia za účelom zabezpečenia plnej rovnosti osôb, ktoré patria k národnostným menšinám s ďalšími občanmi pri výkone a užívaní ľudských práv a základných slobôd.

32. Príslušnosť k národnostnej menštine je vecou osobného rozhodnutia každej osoby a z tohto rozhodnutia nemôže vzniknúť žiadne znevýhodnenie.

Osoby, ktoré patria k národnostným menšinám, majú právo slobodne vyjadrovať, uchovávať a rozvíjať svoju etnickú, kultúrnu, jazykovú a náboženskú svojbytnosť a uchovávať a rozvíjať svoju kultúru vo všetkých smeroch, bez akékoľvek pokusov asimilovať ich proti ich vôle. Majú najmä právo:

32.1. — slobodne používať svoj materinský jazyk v súkromí a na verejnosti;

32.2. — zakladať a udržiavať svoje vlastné vzdelávacie, kultúrne a náboženské inštitú-

cie, organizácie a spolky, ktoré, v súlade s národnym zákonodarstvom, majú právo žiať dobrovoľné finančné a iné príspevky a verejnú podporu;

32.3. — uznávať a praktikovať svoje náboženstvo, vrátane práva získavať, vlastniť a používať náboženský materiál a zúčastňovať sa náboženskej vzdelávacej činnosti vo svojom materinskom jazyku;

32.4. — nadvážovať a udržiavať neobmedzené styky medzi sebou vo svojom štate, ako aj styky cez hranice s občanmi druhých štátov, s ktorými zdieľajú spoločný etnický národnostný pôvod, kultúrne dedičstvo alebo náboženské presvedčenie;

32.5. — rozširovať informácie, mať k nim, prístup a vymieňať si ich vo svojom materinskom jazyku;

32.6. — zakladať a udržiavať organizácie a spolky vo svojom štate a zúčastňovať sa činnosti medzinárodných nevládnych organizácií.

Osoby, ktoré patria k národnostným menšinám, môžu vykonávať a užívať svoje práva samostatne ako aj v spoločenstve s inými členmi svojej skupiny. Žiadne znevýhodnenie nemôže vyplývať pre osobu, ktorá patrí k národnostnej menštine z vykonávania týchto práv preto, že ich nevykonáva.

33. Účastnícke štaty budú ochraňovať etnickú, kultúrnu, jazykovú a náboženskú svojbytnosť národnostných menšín na svojom území a vytvárať podmienky pre rozvoj tejto svojbytnosti. Prijmú nevyhnutné opatrenia v tomto smere po náležitých konzultáciach, vrátane stykov s organizáciami a spolkami týchto menšín, v súlade s postupom pre prijímanie rozhodnutí v každom štate.

Všetky tieto opatrenia budú v súlade so zásadou rovnosti a nediskriminácie ďalších občanov, príslušného účastníckeho štátu.

34. Účastnícke štaty vynaložia úsilie, aby zabezpečili, že osoby, ktoré patria k národnostným menšinám, popri potrebe poznat úradný jazyk alebo úradné jazyky príslušného štátu, majú primerané príležitosti na vyučovanie svojho materinského jazyka, alebo vyučbu vo svojom materinskom jazyku, ako aj, kde je to možné a účelné (potrebné), na jeho používanie pred štátnymi orgán-

mi, v súlade s príslušným národným zákonodarstvom.

V súvislosti s výučbou dejín a kultúry vo výchovných zariadeniach taktiež zoberú do úvahy dejiny a kultúru národnostných menšín.

Účastnícke štaty berú na vedomie snahy vyvinuté v záujme ochrany vytvárania podmienok pre rozvoj etnickej, kultúrnej, jazykovej a náboženskej svojbytnosti určitých národnostných menšín zakladaním, ako jedného z možných prostriedkov na dosiahnutie tohto cieľa, príslušných miestnych alebo autonómnych práv zodpovedajúcich špecifickým, historickým a územným podmienkam týchto menšín a v súlade s politikou príslušného štátu.

36. Účastnícke štaty uznávajú osobitnú dôležitosť zvyšujúcej sa konstruktívnej spolupráce medzi sebou v otázkach týkajúcich sa národnostných menšín. Táto spolupráca je zameraná na podporu vzájomného porozumenia a dôvery, vzťahov priateľstva a dobrého susedstva, medzinárodného mieru, bezpečnosti a spravodlivosti.

Každý účastnícky štát bude podporovať ovzdušie vzájomnej úcty, porozumenia, spolupráce a solidarity medzi všetkými osobami žijúcimi na jeho území, bez ohľadu na etnický alebo národnostný pôvod alebo náboženstvo a bude podporovať riešenie problémov prostredníctvom dialógu založeného na princípoch právneho štátu.

37. Žiadne z týchto záväzkov nemožno vysklať ako oprávnenie zúčastňovať sa na činnosti alebo vyvíjať činnosť odporejúcu cieľom a zásadám Charty Organizácie spojených národov, iným záväzkom vyplývajúcim z medzinárodného práva alebo ustanovení Záverečného aktu, vrátane principu územnej nedotknuteľnosti štátov.

38. Účastnícke štaty, vo svojej snahe ochraňovať a rozvíjať práva osôb, ktoré patria k národnostným menšinám, budú plne uznávať svoje záväzky podľa existujúcich dohovorov z oblasti ľudských práv a iných príslušných medzinárodných dokumentov a zväziať pristúpenie k súvisiacim dohovorom, ktoriaľ to doteraz neurobili, vrátane tých, ktorí poskytujú osobám právo podávať stažnosti.

Kodaň 29.6.1990.

Po skončení základnej školy v rodnom mestečku odcestoval do Poľska, aby pokračoval vo výučbe na gymnáziu v Novom Targu. Učitelia sa o ňom vyjadrovali s veľkým uznaním — bol vznorým a usilovným žiakom, zmaturoval s vyznamenaním.

Mladý Andrej sa vyznačoval veľkou pobožnosťou, čestnosťou a dobrotom srdca. Nešťaľ po svetských radováncach, príťaholoval ho veda a samota.

V roku 1935 vstúpil do kláštora Najsvieťej Trojice augustiniánov bosých v Lňároch v Čechách. Ešte v tom istom roku ho predstavení kláštora poslali do noviciátu v Taliansku. Na Vianoce 1936 v kláštore Santa Maria Nuova nedaleko Tivoli zložil prvý rehoľný sľub a prijal meno brat Alojz Mária.

Vo svojom krátkom rehoľnom živote, verneť ukrižovanému Božiemu synovi sa zo všetkých sil snažil dospieť k dokonalosti.

Jeho zdanivo väzny charakter a postoj počas modlitieb a služieb božich každého povzbudzoval k dobru.

Jeho cnosť a najmä veľká trpežnosť sa plne prejavili počas jeho poslednej choroby — rakoviny hrtana. Choroba postupovala rýchlo a počas posledných piatich mesiacov života zamenila jeho nemocničné lôžko na lôžko bolesti. Liečený v rímskej nemocnici Instituto Regina Elena, brat Alojz Mária na všetkých, s ktorými sa stretol, robil dojem svätého človeka a vzbudzoval hlbokú úctu, na čo po mnohých rokoch spominali zamestnanci a pacienti tejto nemocnice.

Lekári vedomí si fažkeho zdravotného stavu pacienta nemohli skrýť svoj obdiv nad jeho duševnou rovnováhou a pokojom, s akým tento pobožný rehoľník znášal svoje veľké utrpenie.

Spolubratom, ktorí ho utečovali a dávali mu nádej na vyzdravenie, hovoril: „Radšej sa modlite, aby som mohol túto chorobu znášať s radosťou“. V tom istom duchu sa často modril: „Jesu, propter Te! Pre Teba, Ježišu!“

Pokojný a úplne odovzdaný do Bozej vôle ukončil svoj krátky, 25-ročný život v nemocnici 16. augusta 1939.

Jeho dočasné pozostatky spočívajú v kostole Gesú Maria na ulici Via del Corso v Ríme, kam ich priviezli 28. januára 1971 pre beatifikáčny proces z rímskeho cintorína Campo Verano.

MODLITBA

Pane, pokorne Ťa prosíme, oslaví aj tu, na zemi, svojho služobníka, Brata Aloja a za jeho pričinením nám poskytní milosti, o ktoré Ťa s vierou prosíme...
Otče náš, Zdravas Mária, Chvála Otcu...

Ak niekto obdržal milosti pričinením Brata Aloja Chmeľa alebo chce mať obrázky buď reliktie, nech sa obráti na adresu:

Postulazione Generale
degli Agostiniani Scalzi,
Piazza Ottavilla, 1
00152 ROMA — ITALIA

BRAT ALOJZ MÁRIA OD JEŽIŠA UKRIŽOVANÉHO

Andrej Chmeľ, syn Jána a Agneške, rodené Kurpielovej, narodil sa 17. októbra 1913 v Spišskej Staré Vsi na Slovensku, ako piatisť z ôsmich detí.

„Chválim ťa, Pane, že si ma utvoril,
vedť ty si stvoril moje útropy,
utkal si ma v živote mojej matky.
Chválim ťa, že si ma utvoril tak zázračne,
všetky tvoje diela sú hodné obdivu.“

(Žalm 138)

„Veru, hovorím vám,
čo ste urobili jednému
z týchto mojich najmenších bratov,
mne ste urobili“.

(Mt 25, 40)

„Predkom bolo povedané: Nezabiješ!
Kto sa teda dopustí vraždy,
patrí pred súd“.

(Mt 5, 21)

NEZABIJEŠ!

V predošom článku o ochrane počiatého ľudského života som chcel podčiarknuť prírodzené, teda biologicko-lekárske argumenty „pro vita“. Tentokrát chcem predstaviť aspoň skrátku učenie Cirkvi o počiatku života ľadu. Chcel by som predovšetkým zdôrazniť, že medzi viedou a vierou v tejto oblasti nejednáve žiadne protiklad, naopak — je medzi nimi úplná harmonia. Veda odôvodňuje, že sme ľadom od chvíle počiatia a učenie Cirkvi znie: Nezabiješ ľadu. Ľad, ktorý nechce prijať tie prvé — vedecké dôkazy, určite neprijme ani náboženské. Zdá sa to byť pochopiteľné. Kto povedal: „Najskôr treba byť ľadom, až potom kresťanom“.

Cirkev z celej sily bojuje proti pokusom prerušovania tehotenstva. Vidíme to v Cirkvi od samého začiatku, t.j. už dve tisícročia. Pohanstvo, v ktorom sa vyvýjalo kresťanstvo, vyučovalo z verejného života ľadu starých, chorých, v tom aj nepodarené deti. V Aténach mala žena právo dieťa po narodení zadusiť. Zase v Sparte bolo dieťa majetkom štátu, ktorý mohol rozhodovať o jeho ďalšom živote a proti vôle rodičov obetovať ho bohom. Opovrhovanie ľadom bolo strašnou črtou súčasných ideológii: fašizmu a komunizmu, a to aj (čo je paradoxné) v mene ľadov.

Upne iný je postoj Kristovej Cirkvi, ktorá sa, tak ako jej Zakladateľ, usiluje vstriepti ľadstvu lásku k deťom: „Nechajte dieťa a nebráňte im prichádzati ku mne, lebo takýto je Kráľovstvo nebeské“. (Mt 19, 14). Chráni dieťa od chvíle počiatia, bráni proti prehnaním požiadavkám niektorých rodičov a istých štátov, rozmnožuje v prospech dieťa rôzne dobré diela: jasle, školy, sirotince a pod. Na dieťa, ktoré bolo privolané k životu aktom jeho otca a matky, nesmieme pozerať ako na neoprávneného vatrelnca, ktorého sa možno zbavit. Odstraňovanie detí pred narodením je najukrutnejšia vražda.

Cirkev vždy odporovala tým, ktorí sa usilovali zaviesť pohanské zvyky do života jej spoločenstva. Vo svetoznámom diele Didaché vyjadrujúcim učenie 12 Apoštолов, napísanom v 1. storočí po Kristovi stojí: „Nezničíš plod prerušením tehotenstva a nezabiješ novorodeniatko!“ A trochu ďalej: „Vrahovia deti ničia potratom to, čo Boh povolal k životu“.¹⁾ Athenagoras — starobylý carihradský patriarcha, registruje vo svojich spisoch, že kresťania používajú za vrahov tie ženy, ktoré používajú lekárske prostriedky pre zničenie plodu.²⁾

V priebehu stáročí cirkevní otcovia pestovali to isté apoštolské učenie, že umelý po-

trat je fažky, čiže smrteľný hriech proti plátem Božiemu prikázaniu. Podčiarkujú to mnohé synody a všeobecné koncily. Učia o tom všetci pápeži — Petrovi nástupcovia, biskupi a kňazi. Pápež Pavol VI. veďmi prene odsúdil prerušovanie tehotenstva: „Treba s najväčšou starostlivosťou chrániť ľudský život od samého počiatia. Vyháňanie plodu, ako je vraždenie už narodených detí sú strašné zločiny“.³⁾ Ten istý pápež mnohokrát konštatoval, že toto cirkevné učenie sa od apoštolských čias nemenilo a nikdy nemôže byť zmenené.⁴⁾

Vynikajúcim obrancom ľudského života je súčasný Sv. Otec — Ján Pavol II., ktorý stále pripomína, že nová ľudská bytosť by mala byť už od svojho počiatia v taná a radostne očakávaná, aby v nej všetci videli jedinečnú, zvláštnu hodnotu. Táto nová bytosť musí byť milovaná, a to aj vtedy, ak je duševne či fyzicky postihnutá. Pánom jej života je len Boh. Ľad je nesmie rozhodovať o jej smrti. Postoj voči nenarodeným deťom je meradlom autentickej náboženskosti a mravnosti: „Cirkev je povolená k tomu, aby všetkým ukázala so stále silnejším presvedčením, že chce pomocou všetkých prostriedkov chrániť a rozvíjať ľudský život, bez ohľadu na stav a vývojové štadium, v ktorom sa nachádza“.⁵⁾

Počas poslednej návštevy v Poľsku v meste Kielce sa Sv. Otec obrátil k poľskému národu s výzvou, aby si chránil základy, na ktorých stojí: Sú nimi Božie prikázania, teda aj Nezabiješ. Povedal o ī: „Chcem sa opýtať tých, ktorí sú zodpovední za manželskú a rodinnú mravnosť, či majú právo vystavovať poľské rodiny ďalšiemu ničeniu?! Nesmieme na tomto mieste hovoriť o slobode ľadu, lebo je to sloboda, ktorá zotročuje! Ano! Potrebná je výchova k slobode, potrebná je zrelá sloboda (...) Ale nesmieme vytvárať fikciu slobody, ktorá vraj ľadu oslobodzuje a v skutočnosti ho zotročuje a poníže! (...) Pochopte to vy všetci, ktorí ľahkomysle nehovoríte o týchto veciach, že tie veci ma nemôžu nezaujať, že ma musia bolieť! Aj vás by mali bolieť! Ničit je veďmi ľahké — obnovovať nie je jednoduché!“⁶⁾

Cirkev mala a má aj dnes ľad, ktorí sa k nej formálne priznávajú, ale fakticky už dôvino od nej odišli. Dokazujú to skutkami, hlavne podporovaním a uskutočňovaním umelých potratov. Patria k nim nielen matky a gynekológovia, ale veľmi často muži — vydierači, občas aj starí rodičia vo vzťahu k počiatku v rodine syna či dcéry. Veľmi často si neuvedomujú, aké je to veľké zlo,

ktorého sú príčinou a aké budú toho dočasné a večné následky. Za nich sa modlil Kristus na kríži: „Otče odpusť im, lebo nevedia, čo robia“. (Lk 23,34).

Nechýbajú však v Cirkvi ľudia cestní — otcovia a matky rodin, ktorí vedia veľkodusne prijať aj väčší počet detí nie ako ľažký kríž, ale predovšetkým ako dar Boha Otca, ktorý túto obetavosť určite odmení. Je mnoho dobrých, kresťanských lekárov a zdravotníckych sestier, zodpovedných za svojich pacientov — tých pred hrobom, tých mladších, ako aj celkom mladých, nevinných, nenarozených. Máme mnoho ľudí vzdelaných v oblasti lekárskych vied, ktorí plnia svoje povinnosti podľa morálnych princípov, bez úhonov. Ich vzorom a patrónkou ostane poľská pôrodná asistentka STANISŁAWA LESZCZYŃSKA, ktorú — dôfam — vyhlásia za blahoslavenú. Je známa ako „nádherne žiariacie svetlo“ v koncentračnom tábore v Osviečime, kde napomáhala ženám pri pôrodoch. Postavila sa pred táborno-ľadára SS, ukázala mu svoj diplom a tento ju poslal do „pôrodnej sily“, podobajúcej sa viac maštali ako izbe. Dostala výslovený rozkaz, aby každú novorodeniatku usmrtila a do registra napísala: „Dieťa sa narodilo mŕtve“. Stanisława Leszczyńska neposlúchla, lebo jej to nedovoloило kresťanské, pravé svedomie. Za to jej samej hrozila smrť. Hneď po narodení krstila deti. Za tento čin mohla byť hoci kedy odsúdená, ale sa nepoddala. Bola hrđinská. Všetky novorodeniatky, ako píše vo svojom Raporte po vojne, sa s jej pomocou narodili živé. Len 30 z nich prežilo hrézy tábora. Väčšina zomrela od hladu a zimy. Ti, čo prežili láger potvrdili, že všetko, čo Stanisława napísala, je pravdivé. Spomína sa, že v roku 1970 sa isté 26-ročné dievča, ktoré sa za vojny narodilo v lágri, počakovalo Stanisławę v mene zachránencov za jej ušľachtilej a dobré srdce v neľudských podmienkach tábora. Staručká, vtedy 74-ročná Stanisława so slzami v očiach povedala: „Aká som len šťastná, že vás tu vidím. Keby som mala ešte druhý ráz prežiť láger, ani chvíľu by som neváhala. Život, život je najdrahšia vec na svete“.⁸⁾

Cirkev teda učí úcte k životu. Ale nielen uči. Cirkev sa snaží aj napomáhať. Ženy, ktoré sú v požehnanom stave a žijú v materiálne ľažkých podmienkach, môžu rátať s pomocou rodinnej pastorácie všetkých diečenských kúrií. Napr. v celom Poľsku existujú — vedené Cirkvou — tzv. domy samotných matiek, ktoré sa môžu postarať materiálne a duševne o každú matku v požehnanom stave, čo takisto pomoc potrebuje. Stačí sa len prihlásiť na miestny farský úrad, kde získajú podrobne informácie.

Cirkev pre zásadné, morálne princípy bojuje aj proti umelým pokusom prekážajúcim počiatku, teda proti antikoncepcii. Svetu, ktorý hľadá prostriedky ako využiť z aktu plodenia len rozkoš a vyhnúť sa prípadným následkom pripomína, že neslobodno vyhľadáva spôsoby, ktoré by prekážali prípadnému počiatku. Odporuje to základným mravným právam zakotveným v ľudskej prirodzenosti. Naproti tomu Cirkev odporúča a učí o prirodzených spôsoboch plánovania počiatia, o metodách, ktoré zdraviu nekodia a sú veďmi účinné pod podmienkou, že sa ich dobré poznajú a nílešte sa využívajú. Je to v ak samostatná téma, v ktorej sú odborní kmeňi statoní, poctiví, kvalifikovaní lekári.

Kňaz STANISŁAW CAPIAK

POZNÁMKY

1). 2) Dvanásťti Apoštoli II, 2 a V, 2, v knihe: Pierwsi świadkowie, Kraków — Znak 1988, str. 40 a 44.

3) Athenagoras: Legatio pro christianis 35 (PG 6, 070; SC 3, str. 166—167).

4) Kon titulcia Gaudium et spes 1, 51 druhého vatínskeho koncilu, Vatícin 1965.

5) Prejav z 9. decembra 1972 (AAS 64, str. 76—79).

6) Familiaris consortio 30. Apoštolská adhortácia Jána Pavla II. o kresťanskej rodine, Vatícin 1981.

7) Prejav z 3. júna 1991, Kielce, Gośc niedzielny 21 (1991), str. 3.

8) A. Pauliny: Nové kvety svätosti, Rím — SÚSCM 1989.

JOZEF ŠKVORECKÝ

Padající světlo

Třebaže mu na baculaté tělo příjemně dopadaly teplé paprsky italského rýnového slunce, byl poručík Borůvka nespokojený. Seděl na břehu moře v pruhované plážové židli, překvapivě podoben bublině s načepřeným kačírkem na temeni hlavy, a ponurě sledoval dovádění své dcery Zuzanky se dvěma pány. Zuzanka měla na sobě pohoršlivě nepatrné bikini, jejichž existenci se jí až do Benátek podařilo před otcem utajit. Starší z obou pánů byl oděn v bermudské šortky ke kolenům a v košili, potištěnou názvy senzačnějších světových večerníků. Mladší muž měl tyrkysové modré plavky. Mezi nimi a Zuzankou sem tam poletoval červenobílý pruhovaný mít, provázený zvoněním a cinkotem Zuzančina smíchu. Poručík Borůvka uvažoval, že počínání obou pánů, zejména toho staršího, který už dávno překročil nejlepší léta a mohl být docela dobré Zuzančiným dědečkem, je dosti nevhodné. Byl přesvědčen, že totéž si myslí mladá a zcela mimořádně půvabná dívka, která seděla v židli po jeho boku a již se chvílemi pokoušela bavit lámavou anglickou konverzaci o počasi. Neboť ta dívka byla manželkou skotačivého kmata v bermudských šortkách.

Poručík Borůvka i jeho dcera trávili dny své italské dovolené jako hosté této dámě a jejího manžela, pana Greffiiho. Greffi byl totiž bratrancem jisté zavražděné dámě, jejíhož vraha poručík Borůvka odhalil, a tak ze vzdělosti pozval otce i dceru do svého benátského sídla. Byl, jako tolik jiných u-sedlých Benáťanů, občanem Spojených států, které však musel po dvaceti letech úspěšné obchodní činnosti opustit z blíže neodhalených důvodů. Blíže neodhalen zůstal v Itálii i charakter jeho amerického obchodního podnikání. Zlomyslnější krajané činili narážky na spojení Greffiiho s jistou organizací v Chicagu, jež byla rázu spíše uzbrojeného než ryze obchodního, ale veřejně se to nikdo tvrdit neodvážil. Jisté je, že veselý a křepký starec měl penze. Mimoto měl syna, statného hezouna z prvního manželství. Tomu pro jeho hráčské sklonky (a hlavně pro velmi malý hráčský talent) právě nedávno obstaral apanát a všem známějším evropským lichvářům rozesílal oznámení, že synovy finanční závazky neuznává. A konečně vlastnil ještě krásný palác na Canale Grande a manželku, v pořadí druhou, jež mohla být dcerou nejen jeho, ale dokonce i mnohem mladšího poručíka Borůvky. Proto také, opakoval si poručík v duchu, tato dívka jistě nelibě nese momentální počínání svého chotě, který v rozpustilostech dokonče předčil mladíka v tyrykových plavkách, syna jistého Alfrieriho, příteli Greffiových.

Sunce se pomalu klonilo k chrámu svatého Marka a poručík ustal ve své snaze sdělit sňorek Greffi, že vítr, vanoucí od moře, je již dosti chladný. Zadival se na jiný výjev na pláži. Velice tlustý pán v bílých kalhotách, velice tlustá slečna v dvoudílných plavkách, velice hezká, statná, asi třicetiletá žena a svalnatý mladý hezoun, z něhož vyzařovalo jakési mdlé duševní fluidum, honili tam rozjíveného chlapečka, jenž držel v jedné ruce ohyzdnou loutku se zrzavými vlasy a v druhé láhev francouzského koňaku a vřestěl jako hlasově dobré disponovaný pavíán. Chlapeček zatím úspěšně utíkal pronásledovatelům, a vždycky když získal náskok nebo výhodnou pozici, přihnul si se zlomyslným úsměvem z láhvě.

Poručík Borůvka vzdychl a pokusil se sdušit sousedce, že má právě tak velikého syna. Sousedka přikývla, usmála se a pravila, že i ona má dojem, že bude v noci pršet. Poručík se tedy vrátil k ponurému sledování pokračujícího dramatu. K pronásledování ho-

ška se mezitím přidala Zuzanka a oba veselí pánové s barevným mísicem, a nakonec byl chlapeček dopaden a odevzdán rodičům k potrestání. Byli jimi tlustý pán a statná třicetiletá kráska.

* * *

Než dojeli na gondolách z Lida do paláce pana Greffiiho, byl hošák bez úspěchu potrestán ještě mnohemkrát. Dlel — on i jeho rodiče, a stejně tak i tlustá slečna jménem Isabella di Campiano, jež byla snoubenkou mladšího Marcella Greffiiho — v paláci Greffii jako host bohatého Italoomeričana. Jmenoval se Cesare Farina a jeho hřichy toho dne zahrnovaly mimo jiné vylití ranního kakaa do bazénu s vodotryskem v slavnostní hale paláce Greffii, uvázání zvonce, jímž se obyvatelé paláce svolávali k jídlu, na ocas bostonského teriéra Einsteina, patřícího paní Farinové, položení přípínáku na židli slečny di Campiano, krádež francouzského koňaku, který jeho otec, velkoobchodník Farina, skrýval pod plážovou židlí, a jeho nezpovolenou konzumaci, kousnutí české slečny do prstu, když ho dopadala, tak, že krvácel, propichnutí (ze msty) červenobílým pruhovaným balónkem (což se setkalo s tajným souhlasem poručíka Borůvky, protože tím skončilo Zuzančino koketní laškování se starcem v bermudských šortkách i s mladíkem v tyrykových plavkách), a konečně, těsně před palácem, zahození očíklivé loutky, souveníru, jaké byly v Benátkách právě v módě, do nepříliš čistých vod kanálu. Loutka se pomalu ponouřila pod hladinu, provázena zvučným pohlavkem, jenž postihl hošíkovu tvář, neboť tlustý pan Farina se již pedagogicky neudržel. Jeji ohyzdný obličej se ještě dvakrát otočil pod hladinou, a pak jej uchopil jakýsi spodní proud a odtahl z dohledu, k neobyčejné žalosti hošíkové, jenž svého činu opožděně litoval. Hned nato přirazila gondola ke schodišti paláce Greffii a ochotný majordomus pomohl nejistému poručíkovi na relativně pevnou zem.

* * *

Jisté je, že tlustý pan Farina se za svůj unáhlený a krutý zásah v zápetí kál. Neuvěřitelný chlapečkův řev patrně příliš dráhal očovské srdečko. Za dvě hodiny, které uplynuly mezi příjezdem z Lida a slavnostní večeří, stařil sice chlapeček ještě spadnout do fontány s vodotryskem, takže musel být znova odnesen nahoru k převléčení, ale přesto jej u tabule hladil pan Farina dobrotlivě po hlavě, a na klíně měl již Cesare novou moderní loutku, pokud možno ještě šerednější, v náhradu za tu, která se ponouřila do temných vln Canale Grande. A jako by tento úplatný dar ještě nestačil k odpustění, krmil starostlivý obchodník synka nejvybranějšími lahůdkami z bohatého stolu, na které hošík ukazoval ulepěným prstem. A poručík Borůvka zasmušile uvažoval o podivných metodách výchovy dětí v Itálii.

Ten večer bylo dinner obzvláště honosné. Zúčastnil se ho i Greffiiho nejlepší přítel pan Alfieri se synem, a jeho hosté, jistý pan de Cervi s manželkou, které Greffi znával kdysi v Americe. Zlatým hřebem a ozdobou společnosti byla však Zuzanka Borůvková, zářící ve světle drahých voskovic plavým a kočičím půvabem, jemuž, jak známo, žádný Ital neodolá. Poručíka Borůvku spotřebenský úspěch jeho dcery příliš nepotěšil. Plnil jej spíše obavami, spojenými s osobou mladíka, jenž tyrykové plavky vyměnil za jakousi námořnickou uniformu, a zejména s osobou starce, oděného nyní bílým smokinem místo bermudských šortek, ale skotači-

cího kolem Zuzanky o nic méně vytrvale. Když pak, neviděn, zaslechl za španělskou stěnou, jak mimořádně půvabná paní Greffiová někoho — zřejmě svého chotě — plní za cosi, z čeho pochytil útržek věty znějící přibližně „Koketéria kon ragaca čeko“, ponuře se usadil na okraj velké fontány u prostred slavnostní haly, a zadíval se vzhůru na skleněný strop. Pýšný majitel palace ho odpoledne poučil, že se mu anglicky říká „falling light“ — padající světlo — a že patří ke klasickým rysům benátské architektury.

* * *

Ze zamýšlení ho vytrhla terpve zuřivá hádka. Vstal a pohlédl ke stolům na druhém konci haly. Jako dva kohouti stáli tam proti sobě pánové Greffii starší a de Cervi, v obličeji brunátní a v silném předklonu. Každý z nich držel za ruce dva z ostatních pánů: pana Greffiiho jeho syn a pan Farina, pana de Cerviho pan Alfieri a usměvavý majordomus. Vzduchem létala velmi hlasitá a nepochybně štavnatá slova, jimž však poručík Borůvka naprostě nerozuměl.

Také se o to nesnažil a neměl ani příležitost dát si je od někoho vysvětlit. Večer temperamentním výstupem obou bývalých chicagských obchodníků zvadil, a poručík tomu byl rád. Oddychl si, když odváděl Zuzanku do bezpečí luxusního apartmá pro hosty dřív, než by mu zmizela v některém z četných zákoutí paláce s některým z ohni-vých mužů, kteří jej obývali.

Výkřiky rozčíleného pána bylo slyšet ještě zvenčí, a když se poručík vyklonil ze svého okna v prvním poschodi, spatřil ve vzdalující se gondole, jak zadřízván mladým Alfierim výhružně mával přes okno druhého poschodi palazzo Greffii. A seshora zněl vlahou nocí neméně rozhněvaný hlas pana Greffiiho.

Poručík Borůvka stáhl žaluzie, ulehla pod hedvábná nebesa a pokusil se usnout. Přiliš se mu to nedáilo. Z vedlejšího pokoje pronikal kamennými zdmi mohutné chrápní slečny di Campiano a neustávalo a neu-stávalo.

Ale nebyl to jediný zvuk, rušící noční klid starého domu. Do ticha haly slabounce ševelil vodotrysk a zaznělo několikeré za-skřípění klíčů — to starý majordomus pečlivě zamýkal všechny vchody a okenice obydli pana Greffiiho.

* * *

Z ticha vyburcoval spící — i bdíci — obyvatele toho starého sídla zoufaly výkřik. „Pomoc“ volal nějaký muž z plných plíc a po mramorových schodištích předával ozvěna pleskavý ohlas spěšných kroků.

Poručík vyskočil. Zuzanka spala dál zdravým spánkem sedmnácti let. Poručík proto opatrně otevřel dveře a vyklouzl na chodbu, matně osvětlenou voskovicemi. Proti němu vyběhl velice tlustý pán ve vlajícím županu, volal největší možnou silou a každý jeho krok zněl jako výstrel z pistole, neboť pánonovy baculaté nohy vždy vězely v domácích trepkách s volnou patou.

„Co se stalo?“ otákal se poručík, podle svého domění anglicky. Tlustý pán se zarazil, vyvalil na poručíka zděšené oči a velice defenzivně prohlásil: „Nikoli. Mýlite se. Já ho nezavraždil.“

Brzy se ukázala nutnost vzbudit Zuzanku. Chtě nechtě to poručík udělal, ale svědomitě ji donutil, aby své koketní pyžamo s tříčtvrtí námi nohavicemi zahalila bílým kupacím pláštěm. A Zuzanka ho svou angličtinou, částečně pochycenou ve škole, ale většinou získanou pilným studiem písňových textů rádia Luxemburg, konečně vysvobo-dila z jazykové izolace, obklopující ho v palaci Greffii. Snad nikdy v životě ji za nic nebyl tak vděčný, protože poděšen konání tlustého pána o třetí hodině ranní ho začalo prudce zajímat.

* * *

Aby zjistil, co se stalo, Zuzančinu angličtinu na začátku ani nepotřeboval. V pokoji pána domu ve druhém poschodi, kam ho

chvějící se pan Farina do vlekl za ruku, bylo všechno jasné na první pohled. Stařec, který ještě odpoledne tak bujaře skočil, již doskočil. Ležel na zemi, uprostřed ložnice, zařízené v nevybranějším benátském stylu — až na to, že ji nesdílel s manželkou — v citronově žlutém pyžamu a brélové zeleném županu. Do stropu pouličního vytříštený zrak a na benátský lustr vyplazoval modrý, napuchlý jazyk.

„Sel jsem za manželkou,“ breptal vyděšený pan Farina a Zuzanka to překládala, „a zdálo se mi, že slyším pana Greffiho chropot.“ Zaklepal jsem, ale nikdo se neozval. Bože na nebesích! Snad jsem měl vstoupit, ale přirozeně diskrétnost mi to nedovolila. Když jsem se vrácel, zaklepal jsem znova, a zase mi nikdo neotevřel — dodal jsem si tedy odvahy a vstoupil jsem.“

Poručík se sklonil k mrtvemu. Na krku měl velmi zřejmě otisky něčich prstů. Veře silných a energických prstů. Zabořily se starci do hrdla s takovou silou, že stopy po nich okamžitě zčernaly. Mužská práce, řekl si v duchu poručík a rozhlédl se kolem. Shrnutý koberec a mokrý ručník, který zavražděnému zřejmě vypadl z ruky — protože dveře do koupelny byly otevřeny a v koupelně dosud tekla voda — to oboji svědčilo o zápasu. A v pokoji byly otevřené dveře — nízká kovová branka se závorou, ovládatelnou pouze zevnitř. Za ní dopadalo světlo lustru na úzké točité schody.

* * *

„Kam to vede?“ zeptal se poručík majordoma.

„Do halu,“ odpověděl důstojný stařec. Ovládal se, ale bylo vidět, že osud jeho veselého pána ho dojal.

„Do té s vodotryskem?“

„Ano.“

„A je to vždycky takhle dokončán?“

„Ne. Pán branku pokaždé zavíral zevnitř. Na závoru.“

Poručík se znova rozhlédl. Ložnice nejevila jiné známky neporádku. Starcovu lož bylo rozestlané, ale nepoužité. V záhlaví velkého kresla v rohu svítila lampa, na stolečku před ním ležela mapa s ručními dopisními papíry, pero a otevřená tuba nějakého léku. Poručík ji zvedl. Byly to prášky pro spaní.

Otočil se a odešel do koupelny. Voda z koupelny stále zurčela. Zamyšleně ji zavřel. Cosi mu zaskřípelo pod nohami. Shýl se a se země zdvihl skleněný střep. Pozorně se rozhlédl. Na mramorové podlaze byla louže vody a v ní zbytky roztržitě sklenice.

Narovnal se a pohládl zadumaně na pana Farina.

* * *

„No, já jsem vlastně u manželky nebyl,“ breptal rozpačitě tlustý pán. „Obvykle už k ní nechodívám, ale — nemohl jsem usnout — požil jsem větší množství vína, chápete jistě, probouzí to chtic, i když já už — zaklepal jsem u ní na dveře, ale neodpověděla — měla zamčeno — chvíli jsem klepal — pak jsem usoudil, že je unavena a spí, a vrátil jsem se do své ložnice.“

„A cestou jste slyšel pana Greffiho stěnat?“

„To ještě ne. Já totiž — když jsem se vrátil do své ložnice, chvíli jsem se díval z okna a pak jsem prostě pocítil potřebu. Vrátil jsem se tedy na chodbu a kráčel jsem zpátky, a tehdy právě, když jsem zahnul za roh —“

Tlustý pán se zarazil.

„Jste to slyšel?“

„Ne, ještě ne. Uviděl jsem — ono tam ovšem moc dobře vidět není — ale jak jsem zahnul za teh roh, miha mi se na opačném konci chodby nějaká postava a zmizela mi za druhým rohem, do chodby k pokoji pana Greffiho.“

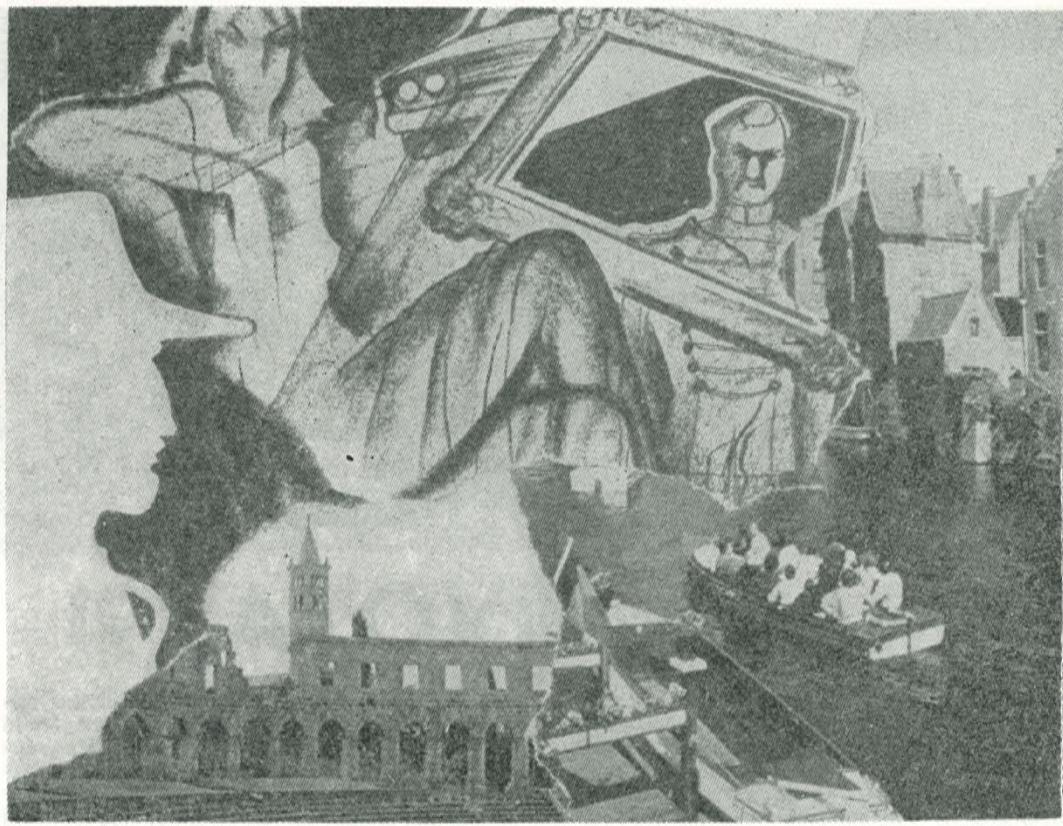
„Poznal jste, kdo to byl?“

„Byla to mužská postava,“ řekl tlustý pán vyhýbavě.

„A kdo to byl?“

„Příšarat bych na to nemohl —“

„To nemusíte. Tak kdo?“

Koldž: Empe

„Myslím, že to byl pan — Greffi.“

„Greffi? To by znamenalo, že těsně před vraždou někam šel —“

„Ne, ne, ne!“ pan Farina zatřepal rukáky. „Ne starý pan Greffi. Mladý pan Greffi.“

Poručík pohlédl na starcovu mrtvolu, na jejíž záda zůstal vlnatý otisk mladých prstů.

„A pak?“ zeptal se.

„Pak jsem sám zahnul za druhý roh, a když jsem šel kolem dveří pana Greffiho, slyšel jsem ten chropot. Zaklepal jsem, jak jsem vám řekl — ale vevnitř už bylo ticho. Odebral jsem se na toaletu — tam se mi v hlavě všechno rozleželo — usoudil jsem, že panu Greffimu je možná špatně — třeba, nedej Bůh, infarkt! tlustý pán si bázlivě sálal na srdce, „a když mi na nové zaklepání opět neodpověděl —“ odmlčel se a kývl hlavou k mrtvole.

Poručík ho propustil a Zuzančinými ústy oslovil majordoma:

„Vy jste dům na noc zamkl?“

„Ano, pane.“

„A není možné, aby sem někdo vnikl zvenčí nebo aby odsud unikl?“

„To je vyloučeno, pane. Dům má pouze dva vchody, oba byly zamčeny a kliče mám také já, pane. Zamkl jsem dokonce i kuchyni, odkud se vchází na terasu. A pokud jde o okna v přízemí, všechna mají mříže. Půda je stále zamčena a otevírá se jen je-li potřeba něco odtamtud přinést.“

„Neslyšel jste nic podezřelého?“

„Ne, pane.“

Poručík se ještě jednou rozhlédl po ložnici a přistoupil k oknu. Mělo otevřené okénko. Poručík se vyklonil ven. U hlavního vchodu paláce Greffi se houpaly tři připoutané gondoly. Poručík pohlédl vpravo k vedlejšímu domu. Ne, tudy nikdo přelézt nemohl, průčelí bylo zcela hladké a nejbližší okno bylo vzdáleno dobrých pět metrů. A stejně tak na druhé straně. S nadějí se podíval přes kanál, ale přímo naproti paláci stál široký kostel. Vyhlídka, že tragédie v Greffiho ložnici bude mít nějakého náhodného svědku, rychle pohasla. Vrátil se tedy zase k majordomovi.

„Poslyšte, kvůli čemu se dnes hádali pan Greffi s panem de Cervi?“

„To je takový starý spor, pane. Datuje se ještě z dob, kdy měl pán podnik v Chicagu, pane.“

„Spor o co?“

„O věnec, pane.“

„O věnec?“

„O pohřební věnec, pane. Pán věnoval na rukav svého obchodního přítele, jistého pána Dillingera, velice nákladný věnec. Nejnákladnější ze všech tehdy věnovaných, pane. Signor de Cervi mu tuto zásluhu upírá a tvrdí, že nejnákladnější věnec pocházel od něho. To je ovšem směšné, pane.“

„To je. Kvůli takové malosti —“

„Tak jsem to nemysl, pane. Směšné je tvrzení, že věnec pana de Cerviho byl nákladnější než věnec mého pána. Pan de Cervi byl vlastníkem podniku mnohem menšího, než náš. Jeho ztráty na lidech činily sotva šest mužů ročně, pane. Kdežto my jsme zaznamenali v roce, tuším, dvacet sedm, třicet dva mrtvých a dvacet zraněných.“

„Aha,“ pravil poručík a na bližší podrobnosti sporu obou obchodníků se už dál nevyptíval. Zamyslil se. Majordomus stál chvíli bez hnutí, pak si odkašlal a pravil:

„Jestli dovolíte, pane —“

„Prosím.“

„Máte již, pane, nějaké podezření?“

„Poručík Borůvka se na něho ostře zadíval.

„Co myslíte vy?“ řekl. „Žena to být nemohla — leda nějaká profesionální zápasnice. Pan Greffi byl přes svůj věk velice statný muž, a pod vejte se na ten stisk. Pan Farina to také nebyl — jednak by o tom pomlčel, jednak je na to příliš silný — tim nemyslím vlastnost svalů, chápete. Myslím to — a když to Zuzanka majordomovi vyšvítla, majordomus odtašil:“

„Chípu, pane. Myslím to eufemicky.“

„Tak nějak,“ pravil poručík. „Pak je tu ještě mladý Greffi — on a pan Farina jsou v celém domě jediní dva muži, kteří přicházejí v úvahu. Protože já jsem to nebyl.“

Majordomus si odkašlal. Zdálo se, že se urazil.

„Mě, pane, nepokládáte za muže?“

„Ale ano, jistě,“ pospíšil si poručík s omiluvnou odpovědí. „Jenomže u žádné slušné vraždy nemůže být pachatelem někdo ze služebnictva. To se prostě nedělá.“

„Děkuji vám, pane,“ pravil majordomus s úlevou. „To tedy znamená —?“

„Ano. Polete mi sem pana Marcella Greffiho a zavolejte na policii. Ale dům nechte za tím zavřený.“

POKRAČOVÁNÍ V PŘÍSTÍM ČÍSLÉ

Za predsedníckym stolom. Zľava: prof. J. Čongva, J. Molitoris, A. Andrašák, J. Šternoga a A. Pivovarčík

Krajania so záujmom pozorajú kalendár Života

PORADA ŽIVOTA '91

Naša krajanská organizácia prežívala tento rok veľmi rušné obdobie. Skoro každý týždeň sa niečo dalo, nejaké významné podujatie, plánované v činnosti Spoločnosti a redakcie Života, ako aj mimoriadne, často neocakávané. Pripomeňme aspoň niektoré z nich: návšteva veľvyslankyne ČSFR Markéty Fialkovej na Orave a Spiši a neskôr v Zelenove, stretnutie s ministrom kultúry SR Ladislavom Snopkom v Krakove, s premiérom Slovenskej republiky Jánom Carnogurským v Čiernej Hore a s námestníkom ministra medzinárodných vzťahov SR Jozefom Draveckým v Krempechach a Jablonke, prvá slovenská omra s biskupom Janom Szkodorenom na Orave, návšteva ordinára spišskej diecézy, biskupa Františka Tondru v Novej Belej a neskôr v Jablonke, prvé slobodné parlamentné voľby s našou účasťou, tradičné prehliadky a iné kultúrne podujatia Spoločnosti.

To všetko spôsobilo, že sa vari po prvý raz nedalo dodržať stály, októbrový termín výročnej porady dopisovateľov a spolupracovníkov Života a aktív Spoločnosti. Konala sa už 3. novembra v Obecnom kultúrnom dome v Krempechach a zúčastnilo sa jej vyše 70 krajaniek a krajanov skoro zo všetkých miestnych skupín KSSCaS.

Podobne ako počas všetkých predošlých porad aj tentoraz jedným z hlavných bodov tohto veľkého krajanského stretnutia bolo zabezpečenie predplatného Života na tento

rok, čo v situácii vlaňajšieho prudkého poklesu počtu odberateľov nášho časopisu bolo veľmi dôležité. Predtým však redakcia odozvala odmeny účastníkom súťaže v získaní predplatiteľov Života na rok 1991 a laureátom súťaže O zlaté pero, vypisovanej každý rok pre najlepších dopisovateľov nášho časopisu.

Tematika porady, ktorú viedol šéfredaktor Života Ján Šternoga, bola venovaná dvom okruhom otázok: časopisu a najdôležitejším problémom Spoločnosti a celej našej národnostnej menšiny.

Vydávanie Života, podobne ako každého iného časopisu, sa spája so značnými nákladmi, ktoré najmä v súčasnej situácii volného trhového systému sú veľmi vysoké, čo má vplyv i na cenu nášho časopisu. Boli teda obavy, či tohoročné nutné zvýšenie ceny na 1500 zl nebude mať za následok, podobne ako vlny, pokles odberateľov Života. Ako sa však počas diskusie ukázalo, krajanský aktív sa jednoznačne vyjadril nielen za udržanie svojho jediného časopisu, ale i za zvýšenie, aspoň 15-percentné, počtu jeho predplatiteľov. Samozrejme, nebude to ľahké, lebo aj keď nová cena nie je závratná, jednako ekonomická situácia mnohých krajanov ich rodín žijúcich z poľnohospodárstva je dosť ťažká. Tým viac treba oceniť ochotu krajanov urobil všetko pre rozšírenie čítateľskej základne svojho časopisu, aby sa naozaj dostal do každej krajanskej rodiny.

Získavanie predplatiteľov to ešte nie je všetko. Diskutujúci viackrát zdôrazňovali, že na tom, aký je a aký chceme mať svoj časopis veľa závisí i od krajanského aktív, najmä od dopisovateľov, ktorí by mali bežne dopĺňovať spravodajstvo Života o aktuálnu krajanskú tematiku. Je hodne miestnych skupín, ktoré to zanedbávajú, aj keď v ich aktíve pôsobia ľudia, ktorí vedia dobre písat. S uznaním hovorili, že v Živote je čoraz viac zaujímavých publikácií, polemič a historických materiálov, ale zároveň zdôrazňovali, že sa malo publikovať viac príspevkov napr. o prvých rokoch nášho krajanského hnutia, komunistickom útlaku menšín a odhaľovať „biele flaky“ z našich dejín. Samozrejme, redakcia sa vynasnaží vyhovieť týmto požiadavkám. Bolo by však dobré, keby každý, čo aspoň niečo vie o nejakých širšie neznámych faktoch z našej histórie, napísal o tom do redakcie. Budeme to uverejňovať.

Porada sa konala týždeň po parlamentných voľbách, preto nemohlo na nej chýbať prvý, poviedal by som „za horúca“ hodnotenie našej účasti v tejto významnej udalosti. Ako je známe, nikto z našich kandidátov nepresiel. Účastníci sebaskriticky priznali, že volebná frekvencia bola mimoriadne nízka. Bolo to spôsobené — podľa viacerých výpovedí — jednak všeobecnou skleslosťou voličov vyplývajúcou z nepriaznivej poľnohospodárskej politiky, nevierou, že môžu čoľvek zmeniť, jednak nedostatočnou a one-

Oravčania vždy spolu

Pohľad na zasadaciu sálu

Rozhovory pred poradou

Diskusia pokračovala i počas fajčiarskej prestávky

skorenou volebnou kampaňou, na ktorú chýbali finančné prostriedky. Diskutujúci tiež zdôrazňovali, že volebný poriadok nám od začiatku nedával nijaké šance na úspech. Preto je dôležité vyvinúť v budúcnosti úsilie pre prijatie takého volebného poriadku, ktorý by nám zaistil aspoň minimálne zastúpenie v parlamente.

Veľa pozornosti v diskusii venovali účastníci otázke slovenských bohoslužieb na Spiši a Orave. Nie div, veď od momentu príslubu ich zavedenia vyjadreného v liste kardinála Franciszka Macharského slovenskému premiérovi Jánovi Carnogurskému (z 19. júna 1991) až do dňa porady sa okrem sv. omši v Jablonke nič nezmienilo. Preto nečudo, že vo vystúpeniach krajanov bolo badat nepruzlivosť, kedy sa konečne naša menšina dočká splnenia jedného zo základných ľudských práv i v náboženskej sfére. Bez odpovedí zostali otázky krajanov, preto kakovská metropolitná kúria vytvára v tejto veci toľko umelých prekážok, preto v situácii nedostatku kňazov ovládajúcich slovenčinu nechce využiť pomoc Spišskej kapituly na Slovensku? Je to ēudné a nepochopiteľné tým viac, že kúria vyjadriala (13. novembra) ochotu odbavovať omše v spiškom nárečí, len nie v slovenčine. Dodaťme, že je to problém iba na Spiši a Orave, lebo napr. Miestna skupina KSSCaS na Sliezsku povolenie na slovenské sv. omše okamžite

dostala. V súvislosti s tým sa krajania rozdiali pokračovať v úsili o zavedenie slovenských bohoslužieb v ostatných obciach a zvolili delegáciu na rozhovory v tejto otázke v krakovskej metropolitnej kúrii. Veľmi široko boli diskutované otázky vyučovania slovenského jazyka v školách. Aj tu padlo mnoho kritických slov na adresu školských úradov, ale najmä vedenia jednotlivých spišských a oravských škôl, ktoré nie lenžené nasilu udržujú vyučovanie ruštiny, ale zároveň súčasne súčasne zavádzajú výučbu západných jazykov aj pri nedostatku kvalifikovaných učiteľov tých jazykov. Účastníci porady vyslovili postulát, aby ministerstvo národnej edukácie prešetrilo v jednotlivých škôlach rešpektovanie svojho nariadenia o zásadách vyučovania materinských a cudzích jazykov, ako aj prípady nelegálnych prednášok o sfalšovaných dejinách Oravy a Spiša, uskutočňovaných z iniciatívy t.z.v. Spoločnosti priateľov Oravy a Spiša. Zároveň nastolili požiadavku, aby sa vedenie Spoločnosti aktívnejšie venovalo problematike výučby slovenčiny a udržiavať v tejto veci užší kontakt s kurátormi osvety a výchovy a inými za rozvoj slovenskej výučby spočívajúci na školskými orgánmi. Najväčšia zodpovednosť miestnych skupinách, ich výboroch a najmä na rodičoch, aby nezanedbávali národnú výchovu svojich detí.

Diskusia bola veľmi živá, otvorená a úprimná a zahrnula rad ďalších otázok. Náďalej veľa rozhorčenia vzbudzujú útoky niektorého poľskej tlače proti našej menšine, rozpútané veľmi prudko najmä tento rok medzi ním v súvislosti s návštevou premiéra Slovenskej republiky v Čiernej Hore, ale nielen. Krajania jednohlasne odsúdili tieto nacionalistické útoky ako príklad netolerancie, ba priam politickej provokácie, ako pokus o vyvolanie nepokoju na Spiši a Orave.

Diskutujúci vyjadrili nespokojnosť v súvislosti s obmedzením a skôr zastavením dotácií pre narodenstné organizácie, v tom i našu Spoločnosť, čo nútí obmedziť na minimum krajanskú kultúrnu činnosť. Poukazovali pritom na Česko-Slovenko, ktoré poľskej menšine zabezpečuje podmienky pre jej činnosť, nielen finančné, ale aj v náboženskej sfére, teda odbavovania bohoslužieb a výučby náboženstva v poľskom jazyku. Zároveň zdôrazňovali, že naša Spoločnosť musí čo najskôr rozvíjať samostatnú hospodársku činnosť.

To je len niekoľko tém z bohatej krajankej debaty o najdôležitejších problémoch, ktoré ešte stále trápia našu národnosť menšinu. K ďalším sa budeme vracať v nasledujúcich čísloch Života.

JÁN SPERNOGA

Krajania pozorne sledujú diskusné príspevky

Krajan J. Frankovič preberá z rúk šéfredaktora Života symbolické zlaté pero. Snímky: J. Pivočarčík.

ANTON HLINKA

Sila slabých a slabost silných

Už v ranných a predpoludňajších hodinách prichádzali do Bratislavu početné skupiny mladých ľudí, najmä od Trnavy, Sereď, Nových Zámkov, Nitry a Trentína, menšie skupiny z Kysúc, Oravy a Spiša, ba až z Košíc. Počítali totiž s dopravnými fažkosfámi zo strany polície.

Okoľo 16.00 začali Hviezdoslavovo námestie obchádzať polievanie a čistiace autá. Od 17.45 ostrekovali silným prúdom vody ľudí zhromaždených na chodníkoch hoci pršalo. Presne o 18.00 ľudia prešli do stredu námestia a zapálili sviečky. Spontánne zaspievali štátu a po nej pápežskú hymnu a začali sa modliť ruženec. Na námestí bolo asi 2 000 ľudí, ďalšie tisice, ktorým bezpečnosť zatarasila cestu, stáli so sviečkami v okolitých uliciach, zablokovaných policajnými autami. Celkový počet účastníkov sa odhadoval na 15 000. Boli tam mladí i starí, muži, ženy, deti i matky s kočičkami, ba aj telesne postihnutí. Prišli aj skupiny z cirkvi bratskej, evanjelickej a adventisti. Viacerí účastníci potvrdili prítomnosť neveriacich so sviečkami.

Hlas z ampliónu v mene národného výboru vyzval ľudí, aby sa rozišli. Keďže sa nik ani nepohol, asi o 18.10 vošli do modliaceho sa davu za zavýjania sínén policajné autá, aby ich rozohnali. Pomáhali im pritom najti provokatéri. Autá nebrali ohľad na nikoho. Prebili si cestu do stredu námestia a zastali uprostred ľudí s horiacimi sviečkami. Hlas v amplióne znova vyzýval účastníkov manifestácie, aby sa rozišli. Opäť sa nikt nepohol z miesta. Vtedy z aut vyskočili príslušníci bezpečnosti a pásťami a obuškami hľava-nehlava mlátili každého, kto im prišiel pod ruku. Bolo vidno ranených a krvácujúcich. Medzitým autá stále rozháňali dav a usilovali sa ho zatlačiť čo najdalej od stredu námestia.

Asi o 18.20 nastúpilo 150-200 príslušníkov špeciálneho pohotovostného pluku s prilbami, štitmi a psami. Surovo bili obuškami každého, koho zasiahli. Veriaci napriek všetkej brutálnosti dôstojnosť a sebakontrolu. Boli odhodlaní nepodlahnúť a modlitba im dodávala silu v znášaní úderov.

Príslušníci bezpečnosti používali na jednotlivcov aj ručné bombičky so slzotvorným plynom, ktoré im vstrekovali do tváre.

Tesne pred 18.30 operovalo v priestore pred Národným divadlom vodné delo. Silným prúdom vody zrážalo ľudí na zem. Účastníci manifestácie sa navzájom povzbudzovali s pochodom na hodinky: „Ešte dve minuty!“. O 18.30, kedy manifestácia podľa plánu končila, sa začali rozhádzať. Príslušníci bezpečnosti však ešte nepokladali akciu za skončenú. Autami narázali do odchádzajúcich skupín, naháňali ich po chodníkoch, bili a brali aj tých, ktorí s manifestáciou nemali nič spoločné. Ešte v neskôrých nočných hodinách zastávali a kontrolovali autá. Podľa svorných tvrdení účastníkov boli mnohí z príslušníkov počas akcie pod vplyvom alkoholu.

V nemocniach čakalo v pohotovosti asi 50 sanitiek. Niektoré z nich boli nasadené. Mali problém dostať sa k raneným, lebo centrum mesta bolo zablokované. Na nemocničných oddeleniach celý večer čakali príslušníci bezpečnosti, aby mohli zistovať totožnosť privezených ranených. Väčšina účast-

níkov, ktorí utrpeli ľahšie zranenia, odmietla lekárske ošetroenie, vediac o evidencii. Do nemocnice na Bezručovej ulici dopravili po manifestácii najmenej šesť ľahko ranených.

K obetiam brutálnosti patrí aj 75-ročný Michal Jurkovič z Veľkých Levárov. Hoci neboli na Hviezdoslavovom námestí, ale v jednej z bočných ulíc, dostal niekoľko zásahov z vodného dela a na chodníku ho zrazilo policejné auto. Utrpel zlomeninu dvoch stavcov a je pripútaný na ložko. Na Jurkovičovu súťažnosť, adresovanú Ministerstvu vnútra, odpovedala sama bezpečnosť v tom zmysle, že on sám si zavinil zranenie, lebo neuposlušol výzvu z amplióna, aby ľudia opustili námestie. Tým „ste sa vystavili zároveň nebezpečenstvu, že v ňo Vašej osobe bolo postupované v zmysle zákonných norm použitím dostupných prostriedkov k zamedzeniu nezákonnej činnosti“ — píše sa doslova v odpovedi.

Policia zadrážala asi 130 ľudí, medzi nimi aj zahraničných novinárov. Vypočúvania a osobné prehliadky trvali do skorých ranných hodín. V niektorých prípadoch použili príslušníci bezpečnosti pásť a obušky. Celý piatok držali na policii Jána Carnogurského, Vladimíra Jukla a zrejme aj iných. Františka Miklošku prepustili až po 48 hodinach. Biskupa Jána Korca a Silvestra Krémeryho polícia celý deň strážila doma.

S účastníkmi manifestácie solidarizovali veriaci na celom Slovensku. Počas nej sa v mnohých kostoloch konali mariánske pobožnosti alebo iné duchovné podujatia. Mnohí veriaci sa v piatok čiastočne alebo úplne postili. Viacerí vysokoškoláci, ktorí sa nemohli zúčastniť na manifestácii, začali na podporu jej cieľov v piatok o 18.00 týždňovo pôst.

V sobotu 26. marca uverejnili denníky jednotnú správu ČTK o neúspešnom pokuse „jednotlivcov z radov nelegálnych cirkevných štruktúr zorganizovať demonštráciu, ktorej cieľom bolo zneužiť cítenie katolíckych veriacich, narušiť vzťahy cirkvi a socialistického štátu a rokovania s Vatikánom... Akcia sa skončila neúspechom, keďže drívá väčšina veriacich reprektovala stanovisko cirkevných hodnostárov, pretože provokácia bola v rozpore s ich záujmami a občianskymi postojmi.“

Na Kvetnú nedeľu 27. marca pri bohoslužbách niektorí bratislavskí knázi otvorené vyjadrili solidaritu s účastníkmi manifestácie. Celé mesto ju hodnotilo ako veľké mravné víťazstvo veriacich a prehru vlády, ktorá stratila svoju tvár.

V ten istý deň sa konalo mimoriadne zasadanie mestského výboru strany Bratislavského. Sudruhovia sa pochvalne vyslovili o postupe vedenia bratislavských vysokých a stredných škôl a ocenili, že väčšina študentov sa na manifestácii nezúčastnila. Vyjadrili však nespokojnosť s nízkou kvalitou kádrovej práce vedúcich podnikov a nariadiili im vydobiť z toho patričné dôsledky. Kritizovali tiež Dopravný podnik mesta Bratislavu, ktorý neuposlušol rozkaz a neskoro prerušil dopravu zo sídlisk do centra. Na zasadanie sa končalo aj počet účastníkov: asi 2 000 ľudí na námestí a celkovej aj s tými vo vedľajších uliciach asi 15 000.

Brutálny postup bezpečnostných orgánov proti modliacim sa veriacim vyvolal na celom svete vlnu rozhorčenia. Státnici a vlády mnohých západných krajín protestovali

u vlády ČSSR. Touto tému sa zaoberali aj niektorí delegáti na následnej Helsinskéj konferencii vo Viedni. Prakticky vo všetkých dôležitejších tlačových orgánoch sa objavili články o manifestácii. Vatikán a slovenskí biskupi v zahraničí mlčky prešli popri „Bratislavskom veľkom piatku.“ Z oficiálnych predstaviteľov katolíckej cirkvi na Slovensku sa k manifestácii vyjadril — ako vyšlo najavo až ku koncu roka 1988 — len biskup Feranec. V liste z 29. marca predsedovi vlády SSR Colotkovi sa dištančoval od televízneho prejavu Záreczkého, protestoval proti brutalite voči veriacim, vzdal sa Rádu republiky, záporne hodnotil činnosť združenia Pacem in terris. Protestoval aj proti oterňovaniu prezidenta Tisa v Pravde. Len čo to však 17.12. Hlas Ameriky uverejnil, ohradil sa Feranec takým spôsobom, aký nik nečakal: v televízii, rozhlasu, Pravde a Rudom práve. Formálne však obsah listu nedemontoval.

Aj biskup Korec 29. marca napísal Colotkovi. Odsúdil krutosť, aká nemá páru, a vyzdvihol morálne víťazstvo veriacich. Na záver ho vyzval, aby dal celý prípad prešetriť a vyvodil z toho dôsledky. Korec list išiel na správnu adresu. Priebež manifestácie sledovali ako diváci z hotela Carlton Peter Colotka, minister vnútra Štefan Lazar, minister kultúry Miroslav Válek, vedúci takomík mestského výboru strany Gejza Šlapka a Viliam Šalgovič.

Pražský teológ prof. Josef Zvěřina sa obrátil protestným listom na prezidenta Husáka a na Slovenskú národnú radu. Protestný list poslali Colotkovi aj knázi košického biskupstva, bratislavskí veriaci zasa napísali Strougalovi.

Až v polovici apríla prenikli na Západ správy, že na manifestácii sa pôvodne chystali desaťtisice ľudí. Bezpečnostné orgány však tisíckam občanov z celého Slovenska zabránili v účasti tim, že autá a autobusy zastavili pred mestom a prinutili ich vrátiť sa. Okrem už spomenutých opatrení v závodoch odmietli dávať na ten deň dovolenku a z mnohých miest ľudom nedovolili odcestovať. Napriek tomu sa podľa správy Kathpressu z 15.4. chystal na Hviezdoslavovo námestie najmenej 50 000 ľudí.

O manifestácii, udalostiach pred ňou i po nej veľmi podrobne informovali Hlas Ameriky a Kathpress. Priebežne o nej hovorilo aj Rádio Slobodná Európa a niekoľkokrát ju spomenul aj Vatikánsky rozhlas.

V lete vyšla v Rakúsku 222-stranová publikácia R.V. Tatrania „Bratislavský veľký piatok“ s podtitulom „Zbierka autentických dokumentov o zhromaždení veriacich 25. marca 1988.“

So slovenskými a českými katolíkmi solidarizovali podpisovými akciami veriaci v susedných socialistických štátach. V Poľsku „Výbor solidarity s cirkvou v ČSSR“ zozbieranl a odosielal pražskej vláde 16 000 podpisov ako požiadavku rešpektovaniu náboženskej slobody. Podobná podpisová akcia sa konala aj v Maďarsku. Práva cirkvi na slobodu a nezávislosť od štátu verejne podporil aj berlínsky kardinál Meisner.

V bratislavskom Dome ROH sa 20. apríla konala „Slávnostná akadémia pri príležitosti 25. výročia vydania encykliky Jána XXIII. Pacem in terris“. Organizátorom bolo združenie knázov Pacem in terris SSR. V jej príprave sa najviac angažoval Jozef Kraješ, docent cirkevného práva na bratislavskej teologickej fakulte. Pre účastníkov akademie objednal 160 miest v Kyjeve a Devine, najluxusnejších hoteloch. Veriaci sa pohoršovali nad touto márnootratnosťou, najmä ak sa vezme do úvahy, v akých biednych podmienkach žijú starí knázi a sestričky v charitných domovoch a ako priam živoria bosovcovci v seminárií.

Na akademii sa zúčastnil aj minister kultúry Válek v spríevode predstaviteľov Sekretariátu pre veci cirkevné vlády SSR. Z cirkevných hodnostárov boli prítomní biskup Feranec a vikár Onderko. Okrem funkcionárov PIT prišlo asi dvesto knázov, aj z Čiech a Moravy, a menší počet cirkevných zamestnancov, ako kostolníci, organisti, farské kuchárky, pripadne ich rodinní príslušníci. Stu-

denti teológie, ktorí boli tiež pozvaní, dostali v nedeľu ráno možnosť vybrať si, či pôjdu na akadémiu, alebo sediť stromčeky. Bohosloveci sa jednohlasne rozhodli pre stromčeky.

Vyvrcholením a ústredným bodom akadémie bol prejav ministra Válka. Po obhajobe knazského združenia sa sústredil na marcovú manifestáciu. Priznal sa, že ju videl celú na vlastné oči, ale poprel, že by polícia bola použila obušky, psov a slzotvorný plyn. Označil ju za súčasť pripravovanej protistátnnej kampane. Válek sa dotkol i rozhororov medzi predstaviteľmi vlády a Svätej stolice. Jasne naznačil, že sa skontili bez konkrétnego výsledku.

Do ríse rozprávok patrí názor, že idea pojnej manifestácie sa zrodila v hlave alebo v hlavách ľudí v zahraničí, alebo že by bolo zahraničie akciu riadilo. Ide o nezmysel, nech by za správou stál i dajaký domáci alebo zahraničný politik, prípadne novinár. Manifestácia je plodom intuúce toho, čo musí byť ďalším krokom katolíkov a veriacich všetkých na ceste z utiahnutosti a zakriknutosti na verejnosi, mimo posvätných priestorov alebo púti. Jej formu a obsah mohol stanoviť len odhad človeka alebo skupiny ľudí, ktorí držia prst na pulze života spoločnosti. Iba tak bolo možné dosiahnuť maximum efektu za minimum „provokačného“ angažovania sa.

Výsledok manifestácie prekvapil aj tých, ktorí ju z toho alebo onoho dôvodu neschvalovali. Dokonca i dobrá časť straníkov, príslušníkov bezpečnosti a neveriacich a verejná mienka všetkých sa postavila na stranu veriacich. I preto možno povedať, že „Bratislavský veľký piatok“ je dielom Prozrečnosti a medzníkom vo vývoji nového druhu vz ahoj medzi veriacimi občanmi a držiteľmi absolútnej moci v štáte.

Odvaha veriacich vyjšla do ulíc, aby vyslovili svoje náboženské a občianske požiadavky, povzbudila k podobným akciám aj iné občianske skupiny. Manifestácie koncom októbra pri priležitosti 70. výročia vzniku prvej Československej republiky sú sotva mysliteľne bez bratislavského príkladu civilnej odvahy. Skutočnosť, že sa brutálnosť polície zopakovala iba sťasti, treba pripisať reakcii celého sveta na sadistiký zákrok bezpečnosti v Bratislave.

Do pomanifestačnej eufórie zaznel i veľmi väzny tón, ale nie rušivo, skôr naopak. V pondelok 18. apríla zahynul pri autonehode neďaleko Popradu 75-ročný rožňavský kapitulný vikár Jozef Zoltán Belák. Funkciu vikára zastával od roku 1972 po smrti biskupa Pobožného. Patril k nekompromisným predstaviteľom združenia Pacem in terris a oddaným prísluhovcom štátu bez ohľadu na jeho úsilie likvidovať cirkev. Skončila sa dlhá, smutná história nositeľa dôležitej funkcie v diecéze, ktorá dnes predstavuje po náboženskej stránke „rozvojový kraj“.

21. apríla sa zišli knazi diecézy, aby spomedzi seba zvolili dvoch kandidátov na funkciu administrátora do menovania nového biskupa a predložili mená Ferancovi, ktorý ako najstarší biskup slovenskej cirkevnej provincie má podľa cirkevného kódexu právo menovať diecézneho administrátora, lebo v rožňavskej diecéze neboli menovaní konzultori. Biskup vymenoval za dočasného správcu Tibora Spišáka, funkcionára PIT, a teda neuposlúchol Svätú stolicu, ktorá mu v telegrame oznamila mená kandidátov so žiadostou vymenoovať jedného z nich. Päťdesiat knazov z rožňavskej diecézy protestovalo v petíciu na Svätú stolicu proti Ferancovmu rozhodnutiu.

Medzitým sa v dennej tlači v rozličných súvislostiach objavili narážky alebo i správy o ďalších rokovaniach so Svätou stolicou. Knazi z košickej diecézy to využili na uverejnenie svojho duchovného programu za menovanie nových biskupov. Pozostával zo slúženia sv. omše a primeranej homílie o poslaní biskupov, adorácie pred bohostánkom, pôstu atď. List vyzval u veriacich nadšený súhlas a pocit hrdosti na svojich dušpastierov. Knazi košickej die-

cézy už dávno pochopili, že sa musia duchovne postarať o seba sami, lebo od kapitulného vikára Onderku, „skalného pacista“, sa im nijakej duchovnej opory nedostáva. Dlhoročná solidarita a svojpomoc knazov tejto diecézy prináša vzácné plody pre celé Slovensko.

Duch „Bratislavského veľkého piatku“ bol ciť aj v Šaštine na Turicu 21. a 22. mája na prvej púti „sezóny 88.“ Azda i preto tá začiatok Štátnej bezpečnosti pred náu a počas nej. Časťníkov z celého Slovenska, ktorí si toho roku po prvýkrát mohli objednať autobusy, čakali zmeny k lepšiemu: kvalitné osvetlenie a ozvučenie priestorov v bazilike a okolo nej, informácie o programe na viditeľnom mieste, vzorná organizácia liturgických úkonov, najmä rozdávania sv. prijímania, hygienické zariadenia atď. Oficiálny program pre asi 6000 pútnikov sa začal v sobotu o 17.00 omšou. Od 18.00 do nedeľe 6.00 mala každá diecéza k dispozícii dve hodiny na duchovný program, pozostávajúci z omše a vystúpenia mladých. Okrem oficiálneho programu v plnej bazilike v parku pred ňou paralelný duchovný program za účasti asi 500 mladých ľudí. Pred polnocou všetci prítomní v bazilike záplili sviečky a držali ich nad hlavami. V nedele o 11.00 mal slávnostnú svätú omšu novomenovaný biskup Ján Sokol, apoštolský administrátor trnavskej arcidiecézy. Zúčastnilo sa na nej asi 25 000 ľudí. Bezpečnostné orgány sa správali korektnie, obmedzili sa iba na usmerňovanie dopravy a na filmovanie prichádzajúcich pútnikov.

Aj Trnava zažila v „osmičkovom roku“ svoj veľký deň. V katedrále sv. Jána Krstiteľa vysvätil 12. júna arcibiskup Colasuonno za biskupa 55-ročného sereďského farára a obvodného dekanu Jána Sokola, menovaného Svätým otcom 19. mája. Na slávnostnej udalosti sa zúčastnilo asi 25–30 000 veriacich. Spolu s vysvätením boli kardinál Macharský, Meisner, Groer, biskupi Feranec, Pásztor, Otčenášek, László. Prítomných bolo okolo 500 knazov. Homiliu arcibiskupa Colasuonna v slovenčine veriaci často prerušovali potleskom. Hevoril o poslaní biskupa a dotkol sa i situácie cirkevi v krajině. Pri vysviacke bola prítomná aj štátna delegácia na čele s ministrom kultúry Válkom, jeho zástupcom Mátovským a ďalšími. Na ceste k arcibiskupskému palácu vitali nového biskupa nadene davy, medzi nimi skupinky mladých s gitarami. V Trnave boli na tento deň na všetkých základných školách nariadené odputávacie akcie. Niektorí riaditelia škôl ich však odvolači.

Radosť Trnavy a celého Slovenska kalila iba skutočnosť, že Sokol sa nestal trnavským arcibiskupom, ale iba apostolským administrátorom. Viac Svätá stolica nebola schopná dosiahnuť od nezástupných predstaviteľov pražskej vlády. Sokol takto podľa cirkevného práva podlieha siedlennemu biskupovi Francovi.

Deň predtým Colasuonno vysvätil v Prahe za biskupov Antonína Lišku a Jána Lebedu, ktorí majú ako svätiaci biskupi pražskej arcidiecézy pomáhať staručkemu kardinálu Tomáškovi.

Ešte radosť z nového trnavského biskupa nedoznela, keď sa rozšírila správa, že v Banskej Bystrici 17. júna odsúdili na štyri roky nepodmienečne 53-ročného katolíckeho aktivistu Ivana Polanského z Novej Dubnice za vydávanie a rozširovanie samizdatovej literatúry. Bol to signál pre všetkých občanov, veriacich i neveriacich, že stalinisko-brežnevovskí boľševici a ich bezpečnosť nemienia popustiť.

Polanskému urobila polícia domovú prehliadku ešte 5. novembra 1987 a hneď ho vzala do vyšetrovacej väzby, v ktorej sa nachádzal napriek fažkej srdcovej chorobe až do súdneho pojednávania. Zhabala veľké množstvo náboženskej literatúry, domáceho, zahraničného i samizdatového pôvodu, písací a rozmnožovací stroj. Za najcennejšiu korist pokladala jeho zápisíky a zborníky týkajúce sa histórie, resp. slovenských historických osobností 20. storočia. Senát pod predsedníctvom Arnošta Škorpila odsúdil Po-

lanského na základe veľmi abstraktnej obžaloby za „podvračanie spoločenského a štátneho zriadenia republiky“. Proti nespravedlivému rozsudku protestovalo listom prezidentovi Husákovovi 3968 občanov. Ešte pred súdnym pojednávaním sa angažovalo v prospech Polanského 375 občanov listom Krajinskému súdu v Banskej Bystrici.

Polanský sa proti rozsudku odvolał, odvolał sa však aj krajský prokurátor Alojz Mikušinec, ktorý bol zapletený do aféry Babišov a spol. Napriek straníckemu pokarhaniu smel naďalej zostať vo funkcii. Pisomné zdôvodnenie rozsudku bolo Polanskému doručené až o niekoľko týždňov po jeho vynesení. Obsahovalo citáty zo samizdatov, spravidla vytrhnuté z kontextu a bez jediného udania prameňa.

30. augusta sa konalo verejné zasadnutie Najvyššieho súdu SSR v Bratislave. Senát za predsedníctva dr. Tomana potvrdil prvostupňový rozsudok. Priebeh zasadnutia bol priam klasickou ukážkou stalinskej justicie. Hoci išlo o verejně zasadnutie, do pojednávacej siene smela vojsk iba manželka a dcéra obžalovaného. Okrem nich tam bolo asi tridsať príslušníkov Štátnej bezpečnosti v civilke, ktorí si ešte „zaplňali“. Okolo stárali osôb, ktoré sa cheeli na pojednávaní zúčastniť (medzi iním predstaviteľ veľvyslanectva USA v Prahe, zástupca Amnesty International z Londýna, viaceri signatári Charty 77 z Prahy), museli zostať v priestore vrátnice. Predtým ich príslušníci bezpečnosti filmovali. Čakači sa po celý čas prestávke sa policajti zdráhali vpustiť ich do budovy. Až na poznamku, či čeū, aby sa modlili na ulici, im dovolili isti opäť iba dopriestoru pri vrátnici, pričom ich znova filmovali. Hlasnú modlitbu ruženca sa pokúšali prehlušiť rádiom. Pani Polanskou, ktorá čakajúcim oznamila potvrdenie rozsudku, odovzdali kyticu kvetov.

Niektoře katolické osobnosti boli na ráno 30. augusta predvolané na verejné pojednávanie, medzi nimi aj biskup Korec.

Polanský nezostal vo väzení dlho. Pri priležitosti 70. výročia vzniku ČSR sa mu v rámci amnestie skrátil trest o dva roky. 15. decembra bol prepustený na slobodu.

Koncom júna vyzvolala veľa diskusií pobúrenia správa o úprave smerníc pre vyučovanie náboženstva, ktorú Ministerstvo kultúry SSR vydalo 27. mája. Podľa nej sa prihlásky viac nepodávajú na riaditeľstve škôly, ale na príslušnom farskom úrade, ktorý ich má potom odovzdať okresnému národnému výboru. Okrem toho sa pre vyučovanie náboženstva vyhradzuje jedna hodina týždene.

Veriaci a knazi prijali nové smernice so zmeňaniami pocitmi. Najvýstižnejšou ilustráciou je list Štefana Koromháza, farára v Ondavských Matiašovciach, Ministerstvu kultúry SSR. Napísal ho na výzvu veriacich a v mene knazov košického biskupstva a obsahuje niekoľko „priponiek“. Koromház poukázal medzi inými na to, že sa „i naďalej zvýhodňuje neveriaci či nábožensky ľahostajnú stránku“, že v smerniciach nie je reč o tom, z koľkých žiakov má pozostávať „vyučovacie oddelenie“, že je neprijateľné, aby knazi odovzdali menné zoznamy prihlásených žiakov národným výborom. Ohradil sa aj proti tomu, že na vyučovanie náboženstva potrebujú duchovní písomné potvrdenie od národného výboru. Keď dostali od štátu súhlas, majú povinnosť vyučovať náboženstvo, načo teda ešte osobitný súhlas. Koromház odosielal list na vedomie aj kardinálovi Tomáškovi, federálnej vláde, všetkým slovenským ordinariatom a vláde SSR.

Pút na Mariánskej hore nad Levočou prekonala všetky rekordy, 280 000 účastníkov! Počet potvrdil spišský ordinariát. Prevažná väčšina pútnikov cestovala autami a vlakmi, ktoré sa ozývali modlitbou a spevom. Už v sobotu boli na Mariánskej hore desaťtisíce pútnikov, medzi nimi veľa mladých. Celú noc sa slúžili omše a odbavovali pobožnosti. Asi päťdesiat knazov spovedalo. Väčšina mládeži strávila noc vonku, založili si vatry, spievali, modlili sa a diskutovali.

NAOZAJ ŠKANDÁL?

Séria vymyslov a falošných informácií o priebehu stretnutia so slovenským premiérom v Čiernej Hore, uverejnená v niektorých poľských časopisoch, rozhorčila nielen krajanov, ale aj poľských čitateľov. Dostali sme viac listov odsudzujúcich túto protikrajanškú kampaň. Jeden z nich, ktorý je vlastne kópiou listu posланého redakcii časopisu „Hale i Dziedziny“, dnes uverejňujeme.

Dlhšiu dobu sledujem spišsko-oravské otázky a netajím, že so stále väčším znepokojením. K napísaniu tejto reflexie som získal podnet z vášho časopisu. Po prečítaní článku Andrzeja Haniaczyka Škandál na Spiši, ako aj listu p. Stanisława Wałacha. Opísaný „škandál“ vo svete iných publikácií na túto tému vyzerá trochu nepravde podobne ... Totiž niekoľko faktov z tejto udalosti v Čiernej Hore predstavil ináč, ako to opísal poľský novinár Jerzy Jurecki, ktorý bol v Čiernej Hore. Jeho relácia bola uverejnená v Tygodniku Podhalanskom č. 34/91.

Dnes všade na svete počujeme volanie po pravde, a zatiaľ je na ňom čoraz viac klamstva. Prečo by sme teda mali stále otvárať zacelené rany. Myslím si, že keď „Hale i Dziedziny“ uverejňujú rôzne články z iných časopisov, mali by tiež uverejniť reláciu p. Jureckého. Je žiaduce, aby naša podhalanská spoločnosť, do ktorej sme všetci vrástli, nebola klamaná.

K spoločnej láske nás povzbudzuje, vyzýva a volá nás spoločný Otec — Ján Pavol II. Myslím si, že pre všetkých kresťanov je to najvyššia autorita. Pre Poliakov, Slovákov ako aj iné národy. V aprili 1990 mal som priležitosť byť v Bratislave na stretnutí s Jánom Pavlom II. Zhradený ľud vrele vital pápeža a pozorne počúval jeho krásne slová v slovenčine. Slovenski krajania z Novej Belej v Živote č. 401/91 protestujú že nikto, čo tvrdi A. Haniaczyk za p. Madziarským z Wieści č. 27/91, nenazval v Čiernej Hore Jana Pavla II. „poľským nacionalistom“. Mal by som jednu otázku na p. Haniaczyka: bol prítomný v Čiernej Hore dňa 30.06.1991?

Ten istý Život č. 401/91 uverejňuje tiež reportáž z prvej sv. omše odbavenej v slovenčine vo farskom kostole v Jablonke dňa 18. augusta 1991. Odbavil ju oravský rodák z Chyžného, J.E. biskup Jan Szkodoň. Pán biskup je ľovekom hlbokého duševného pokoja ktorý sa teší autorite na Orave a nielen tam. Pripravil veriacim, že prichádza v mene p. kardinála Franciszka Macharského. Práve v tomto čísle uverejnili tiež kázeň biskupa Szkodoňa. Je hlboká a poučná. Pán biskup volá po tolerancii vysvetľuje tiež preto v kostole na Orave sa odbavuje sv. omše po slovensky. Myslím si, že nie „Orgány Kultúrno-sociálnej spoločnosti Čechov a Slovákov v Poľsku, dostali od cirkevných orgánov povolenie na odbavovanie v Jablonke sv. omše po slovensky“ — ako piše p. Wałach. Navrhujem Vám, vážená redak-

cia, aby ste uverejnili kázeň, ktorú v prílohe zasielam.

Chcel by som tiež poznamenať, že pre Poliakov žijúcich v emigrácii, p. kardinál August Hlond prímas Poľska, založil osobitné zhromaždenie kniazov nazvané Kristova spoločnosť pre Poliakov v cudzine. Tito kniaži pracujú v zahraničí medzi Poliakmi.

Slováci na Spiši a Orave majú dvoch diecéznych kniazov: Stanisława Capiaka v Novom Targu a Janusza Soltysa v Jablonke. Cirkev je jedna a nikto nemá právo zatvárať jej dvere pred kýmkoľvek. Uvediem malý fragment z kázne p. biskupa Szkođoňa z Jablonky: „Napr. Litovci v Lomžynskej diecéze hovoria medzi sebou po poľsky, ale v kostole sa modlia po litovsky, zasa v Spojených štátach mnohí potomkovia Poliakov nepoznajú poľštinu, ale cheú sa modlit po poľsky. Teda to, v akom jazyku sa chce niekoľko modliť, je otázkou jeho vnútorného presvedčenia a to si treba vážiť! A keďže sime katolíci — myslím si, že pán Haniaczyk a Wałach tiež — platí pre nás základná kresťanská zásada: Miluj svojeho blížneho... , ako aj pápežské učenie.

Jablonku navštívil aj J.E. biskup František Tondra, ordinár spišskej diecézy susediacej s Krakovskou. Bol tam aj J.E. biskup Kazimierz Górný pomocný biskup Krakovskej archidiecézy. Bol to v auguste 1991. Možnože by bolo dobre napriek rôznym predstúpkom, nazriel do časopisu Život č. 401/91. Nachádza sa v ňom aj obšírný fragment homilie biskupa Tondra. Okrem iného hovoril: Preto, bratia a sestry, by som vás prosil: treba zabudnúť na minulosť. Ak boli nejaké nedorozumenia, musíme zabudnúť — aj to káže láska. A láska bude ďalej žiadať, aby sme žili v tej najlepšej zhode ako dva najlepši bratia.“ Biskup spomenul časy komunizmu, keď mnohí ľudia šírili proti náboženskú propagandu. Za každú cenu chceli ľudí rozošťať. A predsa máme „vojsť do Európy“. Ján Pavol II. hovoril počas svojej štvrtého púte do vlasti hovoril, že v Európe už sme! Preto vásme si naše vzájomné presvedčenia a hodnoty. O takej to Európe žijúcej v mieri hovoril v júli aj biskup Tondra v Novej Belej, počas tamšieho odpustu. Nie sú podstatné hranice, keď je človek správne poskladaný, čiže reprezentuje svoj skutočny postoj. Dokáže byť bratom!

K týmto reflexiám, možno nesúkne napísaným, pripájam text kázeň p. biskupa Szkođoňa a xerokópiu správy Jerzyho Jureckého „Co się naprawdę stało w Czarnej Górze“. Pevne verím, že vďaka Vašej svedomosti, sa čítatelia časopisu „Hale i Dziedziny“ budú môcť s nimi oboznámiť.

GABRIEL

NOVÁ BELA

Prečítal som si septembrové číslo Života, v ktorom som našiel veľa dôležitých článkov, ktorí sú sa veľmi potešili. Iné noviny by o takých udalostiach vôbec nepísali, aj keď boli veľmi dôležité pre členov Kultúrno-sociálnej spoločnosti Čechov a Slovákov a Slo-

vákov v Poľsku, teda pre krajanov bývajúcich na Spiši. Okrem toho toto číslo bolo 400., jubilejné. Ani by mi na um neprišlo, že nás Život vychádza už 33 rokov. Ako ten čas letí! Na druhej strane, je to skutočne dávno, keď som čítal Život vtedy bol som ešte mladý. Nikdy by som si nepomyslel, že sa dočkám 400. čísla, v ktorom je veľa o Spiši a o mojej obci Nová Belá. Veľmi sa teším a d'akujem šéfredaktori Života Jánovi Spernogovi, celej redakcii a všetkym jej pracovníkom za prácu, ktorá prináša pekné ovocie pre Slovákov a Čechov žijúcich v Poľsku. Srdiečne d'akujem aj bývalému šéfredaktori Chalupcovi, ktorý vynaložil veľa práce, aby sme mali svoj časopis. Želám mu dlhé roky života a veľa zdravia.

V každom čísele je hodne zaujímavých článkov. Pekná je reportáž z návštevy premiéra Slovenskej republiky Jána Čarnogurského medzi krajanmi v Čiernej Hore koncom júna 1991. Zúčastnil som sa tohto podujatia a pozorne som sledoval každé slovo vystúpenia tak premiéra Čarnogurského, ako aj krajanov, ale nebola tam žiadna provokačia, ako pisali v týždenníku Wieści Stanisław Madziarski v článku Provokácia v Čiernej Hore. Pýtam sa autora tohto článku, či bol vtedy osobne v remíze v Čiernej Hore? Ak nebol, prečo píše nezmysly, ...klebety a absurdity. Mám ešte jednu otázkou, kedy vás vyslala poľských novinárov a aj podaktorových administratívnych, školských a iných činiteľov opusti choroba egoizmu a šovinizmu? Sú to nebezpečné choroby a mali by sa čo v najkratšej dobe z nich vyliečiť. Vchádzame do Európy a s takými to chorobami tam vojsť nemôžeme. Nech sa opýtajú Poliakov bývajúcich za hranicami, či tlač, napr. americká, francúzska, nemecká, anglická iná uverejňuje také klebety o Poliakoch, ktorí tam žijú, ako ani o Slovácoch žijúcich v Poľsku keď som prečítal v Živote článok Netaknosť alebo provokačia dospel som k takému záveru: „Naozaj je pravdou, že naši odporcovia, ktorí boli v remíze v Čiernej Hore asi vôbec nerozumeli po slovensky a preto narobili klebety. Nahovorili novinárom nezmysly a celé stretnutie popsal tak, že sa tomu môžeme iba vysmiať. Mám ešte jednu otázkou, na ktorú by mal odpovedať S. Madziarski, ktorý tvrdí, že do remízy boli púštaní ľudia len na zvláštne prieupusty. „Ako sa teda do remízy dostal vás človek, nie Slovák, bez prieupustky? Je to výmysel, je to provokácia, ale nie z našej strany.

Jeden z veľkých poľských ekonomov povedal, že po zdolaní komunistov musíme vojsť do Európy a do EHS nadviazať spoluprácu so Západom. Je však jedna veľká prekážka — nepoznáme cudzie jazyky. Veľmi m'ilo ľudí v Poľsku pozná cudzie jazyky, preto spolupráca bude s'ásen', musíme sa rýchlo tieto jazyky naučiť. Stačí vám, pán novinári, čo som napísal? Nie som vzdelený človekom, ani novinárom, len obyčajným občanom Poľskej republiky, slovenskej národnosti, bývajúcim na Spiši. Prosím, aby ste v budúcnosti nerobili takéto hlúposti

a nepísali nepravdu. Sami seba zhadzujete, keď pišete falošné články. Podľa mňa novinár by mal podrobne poznať veci, o ktorých potom piše v novinách.

O vyučovaní slovenského jazyka na základných školách na Spiši a Orave napísem neskôr, lebo doteraz sa mi nezmenilo k lepšiemu.

Vážená redakcia, veľmi sa teším, že ste uverejnili krásny článok Neobvyklý odpust v Novej Belej, so snímkami zo slávnej sv. omše, ktorú odbavoval spišský biskup ThDr. František Tondra. Bol to v Novej Belej veľký sviatok. Tešim sa, že sa taká slávlosť uskutočnila v našej obci. Niektorí ľudia z našej obce a aj z okolia neverili, že spišský biskup zo Slovenska bude slúžiť sv. omšu u nás. Presvedčili sa, až keď videli na vlastné oči túto slávlosť. Naozaj teraz uverili, že Slováci na Spiši a Orave sú tiež katolíci a vyznávajú takú istú rímsko-katolícku vieru ako Poliaci, Nemci, Francúzi, Taliansi a iní. Verím a som presvedčený že príde čas, keď v každej dedinke na Spiši a Orave sa bude odbavovať sv. omšu v slovenčine. Poľsko na tom nič nestratí.

JÁN FRANKOVIC

KACVÍN

HOSPODÁRENIE V URBÁRE

Nastúpili sme novú cestu, cestu demokracie, a budujeme nový spoločensko-politickej a hospodársky systém. V našom slov'ku sa už udomáčnili slová ktoré predtým boli priam zakázané: voň' trh, privatizácia alebo podnikanie. Pravdaže podnikat možno, keď sa má na to prostriedky, no a dobré nápady. Skrátku treba rozmyšľať a niečo robiť. Ináč to nejde. Preto nečudo, že dnes sú firmy, ktoré sa pekne rozvíjajú, zato sú i také, čo upadajú alebo vôbec zanikli, podľa toho, ako hospodárali.

Píšem o tom v kontexte našho urbárskeho spolku v Kacvíne, s ktorého hospodárením to doteraz bolo všetijako, skôr zle ako dobre. Myslím, že by už bolo načasie aj v našom urbáre začať hospodársku činnosť. Samozrejme, samo sa to nestane, treba len pouvažovať. Napr. urbár má v strede obce veľký dom, postavený ešte v uhorských časoch. Keďsi tam bolo notársvo, potom bol aj obchod, neskôr klubovňa našej miestnej skupiny KSSCaS a dnes sa v ňom konajú schôdzky, rôzne kultúrne podujatia, vystúpenia, no a svadby. K domu patrí ešte dosť veľký areál. Teda mohlo by sa zdať, že tento dom mal byť členom urbáru prinášať konkrétny osoh a zataň prináša straty. Totiž postavený pred mnohými rokmi neboli prakticky nikdy poriadne opravovaný (okrem neveľkých opráv interiérov) a tak nečudo, že výzerá ošarpaný. Keď sa to rýchlo neurobi, o pár rokov sa bude hodiť len na zburanie.

Je to trestuhodná nedbalosť. S'ce b'vala správa urbáru a aj rev'zna komisia chceli už dávnejšie uskutočniť generálnu opravu domu, ale nikdy to nedokázali presadiť. Boli predsa peniaze získané z predaja dreva, mohlo

sa teda kúpiť materiál a opravu uskutočniť. Našlo sa však niekoľko horlivcov, obecných krikľúnov, ktorí členov prehovorili, že dom sa nerentuje opravovať a tak z opravy nič nevyšlo.

V Poľsku prebieha privatizácia závodov a iných objektov štátneho či družstevného majetku. V súvislosti s tým, by sa vedenie a členovia urbáru mali zamyslieť i nad privatizáciou násheho urbáru, lebo doterajšia forma hospodárenia týmto spoločným majetkom bola horšia než zlá. Zatiaľ to totiž vyzerá tak, že členovia urbáru namiesto toho, aby z neho mali nejaký osoh, doň doplácajú buďto vo forme finančnej alebo vkladu práce. Je len jeden deň v roku, kedy niečo získavajú a sice vtedy, keď sa koná výročná schôdza a správa urbáru sa musí pred členmi rozpozítiať, ako cez rok hospodáriť. Tedy sa účastníkom schôdze vypláca niečo akoby demónu mzdu, platený pracovný deň. Avšak aj v spomínanom rozpozítovaní sa správy by sa tiež dalo veľa povedať.

Ja si myslím, že urbársky, teda spoločný majetok by sa malo zveľať a nie nič. Členovia urbáru ako jeho vlastníci by mali z tohto dôvodu niečo mať, nie len povinnosti. Každý rok urbár získava hodne peňazí buďto z predaja dreva alebo prenajmu spomínaného domu a pod. No väčšina členov nevie, kde sú tie peniaze. Malo by sa aspoň časť rozdeliť medzi členov, prípadne určiť na nejaký verejnoprospešný cieľ, samozrejme podľa ich vôle. Odkedy sa pamäťam, urbár vynaložil mnoho prostriedkov na obecné ciele, v prospech všetkých. Často však sa to diaľo proti vôle členov, najmä keď sa im tieto obecné ciele nezdali účelné, keď to znamenalo márnotratnosť, ako som o tom písal v predošom čísle. A jednako nič nezmohli.

Urbár má mnoho výdavkov — dane, vydržiavanie hájnika, nákup sadenie na zalesňovanie a pod. S prebytkom však treba mýdro hospodáriť, vynakladať na rozvoj urbáru, investovať doň, aby neboli stratový. Nie je to predsa nevyčerpateľny zdroj penazí určených na premrhanie, ako sa to doposiaľ často stávalo. O určení urbárskych penazí majú rozhodovať členovia. Nič im nemožno nanucovať. O svojom podieľe by mal podľa stanov rozhodovať jeho majiteľ. To musí byť v stanovách zreteľne zakotvené. Stanovy sú predsa preto, aby sa ich dodržiavalo.

ANTON PIVOVARČÍK

JABLONKA

NÁCVIK CIRKEVNÝCH PIESNÍ

Nedeľa 18. augusta 1991 sa staťa medzníkom v krajanom úsilí o zavedenie slovenských bohoslužieb na Spiši a Orave. V tento pamätný deň prvýkrat po vojne sa Jablončania mohli zúčastiť sv. omše v slovenskom jazyku. Mnohí však mali určité obavy, ako dopadnú v tejto „skúške“, ktorú si predsa sami žiadali. A veru dopadli dobre. Priam sa nechcelo veriť, že po

tolkých rokoch si krajania predsa uchovali v pamäti toľko slovenských cirkevných piesni.

Treba však povedať, že Jablončania sa na túto chvíľu už dlhšie prípravovali. Na návrh miestnej skupiny a Obvodného výboru Spoločnosti sa už od februára min. r. každú nedelu krajania stretávali v miestnej klubovni, aby si — ako mi povedali — „oprásili“ náboženské piesne. Nečudo, že skúška v auguste dopadla znamenite. Cvičili neprestali ani dnes. Keď som bol v novembri v Jablonke, zastal som v klubovni asi 50-člennú skupinu krajanov, ktorá sa práve venovala pekným adventným piesňam. Cvičila pod vedením organistu J. Omylaka a išlo im to veľmi dobre. Ako mi povedali, v nacvičovaní budú ďalej pokračovať. Keďže do klubovej vsetci nemôžu prísť, nebolo by od veci, nacvičovať piesne doma, spolu s mladými, ktorí cirkevné piesne všec nepoznajú. Podľa mňa príklad Jablončanov by mali nasledovať i krajania z iných oravských a spišských obcí, aby vtedy, keď sa aj u nich začnú slovenské bohoslužby, boli na ne dobre pripraveni.

Text a foto: J. PIVOVARČÍK

MYŠLENICE — PROSTĚJOV

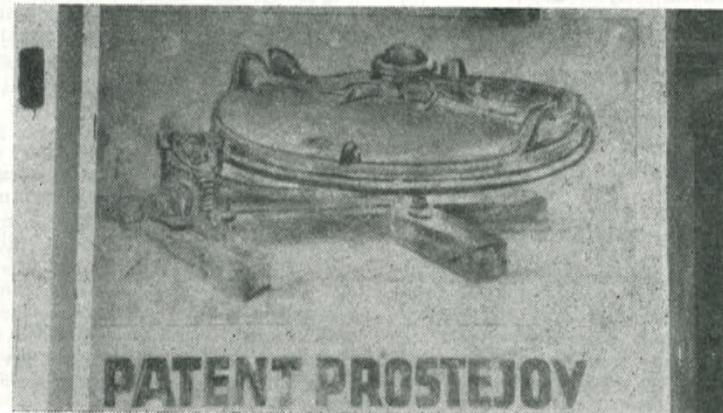
Každý, kto prečíta tento titulok, si asi položí otázku, čo spoľočne môžu mať tieto dve mestá. Možno neveľa, ale predsa...

Na ulici Sobieského v Myšleniciach, na dome číslo šesť sa nachádzala nevšedná freska v určitom zmysle unikátna. Farebná maľba zobrazuje gepeľ na konšký poľah, pod ktorým je nápis: Patent Prostějov. Jej dejiny sú zaujímavé. Freska, iba o málo mladšia ako sama budova, vznikla medzi rokmi 1920 — 1925, keď majiteľom domu bol obchod-

ník s polnohospodárskymi strojmi, Žid Lustig. V prvých rokoch po znovuzískaní nezávislosti nastala istá polarizácia záujmu o výrobky jednotlivých priemyselných oblastí závisela od územnej príslušnosti odberateľov k jednotlivým bývalým záborom. Tak napríklad rolníci bývajúci na území bývalého pruského záboru a Poľského kráľovstva mali radšej náradie vyrábané na Slezsku, zatiaľ čo verní tradíciam Haličania kupovali stroje a zariadenia pochádzajúce z bývalej Rakúsko-uhorskej monarchie. A keďže moravské mesto Prostějov bolo oddávna známe vysokokvalitnými výrobkami — rolníci z okolia Krakova ich kupovali práve tam.

V medzivojniovom období sa Prostějov sice preorientoval na výrobu traktorov a diesellových rušňov, jednako freska nikomu neprekážala. Až v roku 1948 vtedajšie orgány dospeli k záveru, že obraz gepeľ na konšký poľah sa nehodí k socialistickej mechanizácii polnohospodárstva a tak dali príkaz, aby ho zakryli vrstvou omietky. V budove až do roku 1975, keď ju kúpil terajší majiteľ Edward Zacny, sa nachádzal družstevný obchod GS. V polovici roku 1990, počas opravy priečelia budovy murári náhodou objavili fragment fresky. Opatrne odstránili vrchnú vrstvu omietky a dávna reklama opäť uzrela svetlo sveta. Treba poznamenať, že zachovala sa v znamenitom stave: farby nevybledli, umely omietkovy „pokrovec“ pôsobil konzervujúco. Farby vyzerajú tak čerstvo a prirodzené, že niektorí obyvatelia Myšlenic si myslia, že pán Zacny si nechal nad svojim obchodom s elektrickými potrebami vymaľovať v dnešných časoch až šokujúcu reklamu... Bolo by vari spravne, keby freska získala status národnej pamiatky, aby sa zachovala pre budúce pokolenia.

JERZY M. BOŽÝK

ZO SLOVENSKA

Vážená redakcia!

Vo sviatok Všetkých svätých sme sedeli pri televízii v napäťom očakávaní, keď sa objavil na obrazovke nás rodny Spiš v dokumentárnom filme Hranica. Končenie! A je to tu! Najkrajší kút našej Zeme hýril prekrásnymi farbami nezdevastanej prírody.

V takejto prírode musia žiť i v tejto dobe dobrí a statoční ľudia. Veď ti, medzi ktorými som sa narodila a medzi ktorými som žila aj takýto boli. Skromní, neňaroční, pracovití, zbožní a veru aj dobrí Slováci, ktorí vo svojej prirodzenej inteligencii neubližovali nikomu. Škoda, väčšina z nich nás už predila do Večnosti.

Vrátim sa však k dokumentárному filmu. Nik z nás neocakával, že v tomto ľude môže byť aj toľko vulgárnosti a neúcty k modlitbe, ktorú nás naučil Pán Ježiš. Hoci som sa poľsky neučila, predsa som si slovo vinovajcom nikdy nepreložila tak, ako to vysvetlil a neslušným posunkom ukázal obyvateľ Novej Belej. Modlitbu Otče nás sa modlí celý kresťanský svet s úctou v rôznych jazykoch a nikto nikoho nevysmieva. Za 40 rokov náboženského útlaku som sa s takým niečim nestretla.

Moji rodičia sa tiež cítili Slováci — nechali preto svoj majetok a odišli na Slovensko s mnohými, ktorí vtedy tiež emigrovali. A pri tom nie raz sme od slovenských nacionalistov utížili poznámku „Poliaci“ (aj s prídomkou). Prečo sa potom hnevá p. Krištofek, že Poliaci mu nadávajú do Slovákov? Na to by mal byť hrđ. A keď mu tak záležalo na slovenskej národnosti, že ju uprednostňuje pred vierou, prečo tiež neemigroval? Bolo mu snáď ľuto nechat majetok? Potom však tá národnosť bola až druhoradá.

A tak z očakávaného krásneho zážitku mi bolo do plácu. Neostáva mi nič iné, ako zvedavcom odpovedať na ich otázky, že predsa tito zle vybraní dvaja ľudia, ktorí nemajú nič spoločné s kultúrou, nemôžu reprezentovať slovenský ľud žijúci v Poľsku. Predsa v najkrajšom kúte Zeme žijú aj teraz kultúrní, zbožní, pracovití a morálne neskažení ľudia, ktorí nemôžu za to, že ich reprezentovali v dokumentárnom filme Hranica dvaja tí najnehodnejší ľudia.

V kútku srdca sa však aj tak hanbím, že sa také niečo mohlo stať. Akým právom? Bola to urážka kresťanov.

Cakám na vysvetlenie a ostávam s pozdravom

MÁRIA KUFFOVÁ
Kežmarok

ODIŠIEL OD NÁS

Dňa 15. decembra 1991 umrel v Kacvíne vo veku 81 rokov krajan.

JÁN ŠPERNOGA

Zosnulý bol dlhoročným členom Spoločnosti a horívym čitateľom Života. Odišiel od nás vzorný krajan, starostlivý otec a dobrý človek. Česť jeho pamiatke!

MS KSSCaS v Kacvíne

Viacej vajec v zime

Na drobných gazdovstvách, ktoré chovajú sliepky, je znáška spravidla veľmi nízka, pričom veľmi často sliepky v zime prerusujú produkciu vajec. Často to vyplýva z nedbalivosti, alebo z nevedomosti majiteľov chovu. Totiž všeobecne panuje názor, že sliepky sa takto „vyžívajú sama“. Preto sa im nevytvárajú také podmienky, v ktorých by mohli plne využívať svoje výrobné možnosti, teda asi 200 vajec za rok.

Slepky znášajú vajcia aj v zime, ak ich zatáli produkovať pred týmto ročným obdobím, t.j. v lete alebo na jeseň. Preto v podmienkach malých chovateľov treba kurenco kupovať skoro na jar, aby začali znášku ešte pred zimou.

Jedným z najdôležitejších činiteľov, ktoré majú vplyv na znášku, je svetlo. Keď do padá na očnú buľvu, povzbudzuje očný nerv a vysiela impulz do mozgového privesku, ktorý vylučuje hormóny, vyvolávajúce vytváranie a dozrievanie vaječných mechúrikov. V období, keď sa deň skracuje, treba

kuriny „dosvetľovať“ umelým svetlom, aby celkový počet hodín prirodzeného a umelého svetla bol o 14 do 16 hodín denne. Svetlo sa môže zapínať ráno alebo večer, pričom ak ho zapíname ráno, musíme ihneď dať sliepkam krmivo, aby sme ich prinutili k pohybu a hľadaniu pokrmy.

Pre sliepky je nebezpečná nízka teplota a vlhká stielka. Keď je kurin suchý a sliepky majú pohyb a dosť krmiva, nízka teplota v zime nie je škodlivá. Nízka teplota a vlhko spôsobujú ochorenie horných dýchacích ciest.

Slepky budú znášať vajcia vtedy, ak dostanú plnohodnotné krmivá. V tých ročných obdobiach, keď využívajú prírodné krmivá, na výbehoch nachádzajú od 40 do 60% krmív. Vtedy ich prikrmanie nie je námahavé. Aby v zime znášali vajcia, musíme im dodať 100% potrebných krmív. Predovšetkým by to mali byť krmivá bohaté na bielkoviny. Nesmieme zabúdať, že v obilnom zrne je málo bielkovín a kŕmenie sliepok takým krmivom nenapomáha dosiahnuť ná-

ležitú znášku. Vhodným zdrojom bielkovín sú koncentráty pre hydinu a poextrakčný sójový šrot. Je pravdou, že sú to drahé prídatky (cena 1 q sa pohybuje od 300 do 350 000 zl), ale keďže sa ich používa v malom množstve (od 10 do 20% dennej kŕmnej dávky), vyplatí sa ich sliepkam podávať. Prameňom náhradných bielkovín namiesto sóje môže byť aj šrot z repky (iba „00“) alebo z hrachu, vláčeho bôbu a bôbiku: Treba ich viack podávať v malom množstve.

Slepky musia v krmivách dostávať prídatok väpnika, keďže pri nedostatku tejto zložky sa zhoršuje hrúbka škrupiny a znižuje sa aj znáška. Dobrým prameňom väpnika je kŕmna krieda alebo minerálna miešanka pre hydinu MDM.

Pine uspokojenie požiadaviek na krmivo nové zložky dosahujeme vtedy, keď nosnice kŕmim plnoporciovou miešankou (DJ), ktorá obsahuje 17% bielkovín. Jej približná cena je 1,5 mil. za tonu. Miešanku podávame bez „rozpušťania“ a okrem nej musíme podávať sliepkam asi 30 g zrna denne na jednu kus.

Slepky by sme mali chovať iba jeden rok. Ich dlhší chov je nerentabilný, čím je sliepka staršia, tým menej vajec znáča a prijíma viac krmiva.

Zimovanie včiel

Mnohí krajania pestujú včely, preto dnes niekoľko poznámok o ich ošetrovaní v zime. Starostlivosť o včelinu dobre pripravené na zimu si nevyžaduje veľa práce. Stačí len na ne dozerat a zaistíť včelám maximálny pokoj. Z času na čas kontrolujeme, či ich neznešpokojuje konár udieračujúci o striešku, pliesok s číslom, odtrhnutá lepenková krytina, pripráde zvieratá. Tam, kde je veľa sýkoriek buď d'atľov, treba zabezpečiť otvory úľov nielen pred vetrom, ale aj pred vtákmi — siečkou, sklom buď kúskom plechu. V zime, najmä počas mrazov, treba obmedziť chodenie okolo úľov. Každé znešpokojenie včiel vyvoláva uvoľnenie kľubka, dodatočné prijímanie pokrmy a teda zbytočnú spotrebú zásob a energie. Jedno vyrúšenie včelj rodiny v zime natoľko mení mikroklimu kľubka, že k úplnej rovnováhe dochádza až po troch dňoch.

Sneh na strieškach a doskách pri otvoroch nie je škodlivý, pokiaľ je kyprý. Tvorí dokonca dátovanú izolačnú vrstvu. Avšak pri väčšom odmáku môže predsa spôsobiť navlhčenie striešok z lepenkovej krytiny a vtedy je najlepšie sneh zhrnúť a zistiť, či horné oteplenie je suché (vlhké treba ihneď vymeniť). Topiaci sa sneh môže pri opäťovnom mraze zablokovať príliv vzduchu do vnútra úľa. Preto ho treba počas odmáku ihneď odstrániť, lebo sa to dá urobiť pomerne tiacho, bez znešpokojovania včiel.

Do polovice februára, závisle od počasia a oblasti krajiny, odpočúvania úľov nie je potrebné. V druhej polovici zimy by sme mali 1–2-krát (počas odmáku) zistiť, ako prebieha zimovanie. Najpohodlniešie je urobiť to pomocou gumovej hadičky, ktorou len koniec vložíme do otvoru úľa a druhý si priložíme k uchu.

Získané poznatky môžeme využiť ako pomocné pri prvých letoch na jar. Môže sa stať, že niektorým úľom bude potrebná pomoc.

Voda v kŕmení zvierat

je hlavnou zložkou tekutín v organizme a prostredím všetkých chemických premien v organizme. Všetky krmovinové zložky sú využívané v podobe vodných roztokov. Prameňom vody v organizme je nielen pitná voda, ale aj voda v samom krmive, ako aj voda vznikajúca počas látkovej premeny. Avšak najdôležitejšiu úlohu plní predsa len voda dodávaná do organizmu zvonku.

Voda, ako nevyhnutná zložka pre život veľmi často rozhoduje o zdraví zvierat a vysokej dojivosti. Neprípustná je situácia, keď organizmus kravy pocituje nedostatok vody, ako aj jej nevytvárací alebo nesprávny príliv v krmivách. Napájanie kráv vo veľkých časových odstupoch, jeden alebo iba dvakrát denne, obmedzuje spotrebú krmív. Ruší tiež rytmus látkovej premeny a tým znižuje dojivosť, najmä u vysokomliečnych kráv.

Najväčšou chybou kŕmenia, s ktorou sa stretneme v zime je ešte stále napájanie kráv studenou vodou priamo z prirodzených vodných zdrojov. Zriedkavo napájané kravy vypijú naraz celé množstvo vody, dokonca 60 lit., čo spôsobuje ochladenie organizmu, poruchy látkovej premeny a pokles dojivosti.

Kravy, ktoré majú neobmedzený prístup k vode, pijú ju mnohokrát denne a majú oveľa lepšiu dojivosť. Stály prístup k vode zaistuje kravám lepšie zdravie, lepšie využívanie krmív a vyššiu dojivosť.

Množstvo potrebnej pitnej vody závisí od mnohých činiteľov, v tom od hmotnosti zloženia krmív a úrovne produkcie mlieka. Keď zvieratá dostávajú viac suchých krmív, musia dostávať aj viac pitnej vody. Keď pri priemernej dennej dojivosti 20 lit. mlieka, suchá masa tvorí 20–40 percent krmív denná dávka vody má byť 50–60 litrov. Keď množstvo suchých krmív sa pohybuje od 60 do 80 percent, dávka je 70–80 litrov.

Predpokladá sa, že dojnice na výrobu 1 lit. mlieka potrebujú asi 5 lit. vody spolu s vodou obsiahnutou v krmivách. V zime by sme mali kravy napájať pri najmenšom 3-krát denne. Teplosť pitnej vody určenej na napájanie kráv by nemala byť nižšia ako +12°C a pre vysokomliečne bud telné kravy nad +15°C.

ZELENÁ KRONIKA

HNOJ na hlinitých pôdach zlepšuje zásobenie tejto pôdy vzduchom, nevyhnutným pre rozvoj koreňového systému pestovaných rastlín. Hnoj s väčším obsahom slamy, použitý vo väčšej dávke a zaoraný neveľmi hlboko, prispieva k väčšiemu skupeniu ľahkej pôdy zvážajúcej v nej množstvo medzí medzi časticami. Tieto medzery sú naplnené vzduchom, vďaka čomu sa podmienky pre rozvoj rastlín na hlinitých pôdach veľmi zlepšujú.

Maštafný hnoj, podľa odborníkov obohacuje pôdu baktériami, ale nepriamo. Totiž baktérie na chádzajúce sa v maštafnom hnoji nie sú prispôsobené životu v pôde — preto hynú. Naproti tomu pôdné baktérie sa po hnojení maštafným hnojom intenzívne rozmnogožujú, čím sa v pôde zvyšuje množstvo živin pre rastliny.

LOPUCH NA LÚKE patrí k veľmi obľúbeným burinam. Preboj s ním možno použiť také herbicidy ako: Aminopielik D alebo M v dávke 3 litre na hektár, ďalej Chwastox D alebo M v dávke 5 litrov na hektár. Tie-to preparáty treba rozpustiť v 300 lit. vody. Postriekávajú sa len tie miesta, na ktorých rastie lopuch a musí sa to robiť skoro na jar, keď sa začína vegetácia. Ak by to nebolo príliš účinné, postrekovanie opakujeme po prvom kosení trávy. Po postrike sa nesmie tráva používať na kŕmenie 24 dní. Samozrejme, bolo by ideálne nedopustiť, aby lopuch na lúkach rastol, preto sa treba o ne správne starat a vhodne ich hnojiť.

STÁLE MENEJ DOBYTKA. Chov dobytka okrem mlieka, mäsa a koži — to znamená priamy ziskov — prináša veľa hodnotného maštafného hnoja, ktorý je zárukou vysokej a dobréj úrody. Roľníci o tom vedia, ale táto pravda nepresvedčí tých, ktorí rozhodujú o poľnohospodárskej politike a chove dobytka. Zo správy HŠÚ vyplýva, že počet dobytka klesol na 8,9 milióna kusov, v tom 4,6 mil. kráv. V socialistickom sektore je len 1,5 mil. kusov dobytka, z toho 500 000 kráv. V porovnaní s rokom 1980 počet dobytka klesol o 1 300 000 kusov. V socialistickom sektore tento pokles je ešte väčší, keďže počet dobytka klesol o 1,7 mil. kusov z toho kráv o 300 000 kusov.

V uplynulej dekáde počet dobytka, na 100 ha ornej pôdy v Poľsku, sa znižil zo 61,3 na necelých 47 dospelých kusov. V rade vojvodstiev je tento počet ešte nižší napr. v Slupskom len 34 kusov, v Zielonogórskom, Legnickom a vo Vratislavskom 35, v Štetínskom 39 kusov a vo Varšavskom iba 29 kusov. V mnohých vojvodstvach a najmä tam, kde prevádzkujú ľahké pôdy, ako aj tam, kde sú značne areály lúk a pastvín, prudko klesa počet dobytka, čo zapričinuje veľký a trvalý pokles úrody všetkých pestovaných rastlín.

WETERYNARZ

ZOŁZY

Zołzy są jedną z najczęstszych zaraźliwych chorób koni. Najłatwiej zarażają się i najczęściej chorują żrebięta i młode konie, przeważnie na wiosnę i w jesieni. Przebieg choroby u koni starszych jest znacznie łagodniejszy. Zołzy szerzą się szybko w dużych skupiskach koni. Zwierzęta zdrowe zarażają się przez zetknięcie się z chorymi na zołzy i tak zwanyms nosicielami. Nosicielami nazywamy konie pozorne zdrowe, jednak posiadające w organizmie swoim zarazki. Konie chore na zołzy, nosiciele oraz te, które przeszły już chorobę i wracają do zdrowia, są groźnym niebezpieczeństwem dla koni zdrowych, zwłaszcza przy pasieniu ich na wspólnych pastwiskach, korzystaniu ze wspólnych wodopojów czy też przy sprząganiu. Zdrowe konie przebywając razem z chorymi wchodzią powietrze zanieczyszczone zarazkami, co może być przyczyną zakażenia. Zarazek choroby rozprzestrzeniać się mogą również za pośrednictwem osób obsługujących równocześnie zwierzęta chore i zdrowe. Trzeba podkreślić jednak, że nieodpowiednie żywienie, u żrebiąt zbyt wcześnie odsadzanie od matki, oraz złe warunki utrzymania sprzyjają powstawaniu i szerzeniu się zołzów. Konie i żrebięta również w zimie powinny codziennie korzystać przynajmniej z krótkiego spaceru, natomiast wiosną trzeba je stopniowo przyzwyczajać do zmiennej pogody. Przeciążanie koni, szczególnie młodych, pracą w złych warunkach (deszcze, wiatry, zimno) sprzyja powstawaniu choroby, zwłaszcza wtedy, kiedy konie spocone lub zmoknięte pozostawia się po pracy bez wytarcia ich do sucha i bez nakrycia dera. Po tygodniu od dostania się zarazków do organizmu, koń traci apetyt, a z nosa zaczyna spływać najpierw jasna i ciągliwa, później gęsta, żółtawa wydzielina

ropna. Temperatura ciała wynosi zwykle 40–41°C. Pod sankami widoczne są powiększające się z każdym dniem guzy (powiększone węzły chłonne podżuchwowe). Przy omacywaniu stwierdzamy, że są one gorące, twardy i bolesne. Po kilku dniach choroby węzły te wypełniają się ropą, są już mniej bolesne i miękkie. Nieco później rupa nagromadzona w węzłach przebiją się przez skórę i wypływa jako białożółta, gęsta, podobna do śmietanki, gęsta, podobna do śmietany masa. Czasem powiększają się nie tylko węzły podżuchwowe, ale i leżące nad gardłem tak zwane węzły zagardliwe. Konie wówczas ciężko oddychają i nie leczone mogą nawet paść wskutek uduszenia. W miarę leczenia choroby spływa coraz mniejropy z nosa i otwartych węzłów chłonnych podżuchwowych, temperatura spada do normy, wraca apetyt. Choroba kończy się najczęściej wyzdrowieniem po dwóch tygodniach od chwili pojawienia się wypływu z nosa. Czasem konie chorują dłużej i częściej. Zwykle zdarza się to u koni zły żywionych. I odwrotnie, karmienie konia w czasie choroby paszą zieloną lub dobrym sianem, marchwią bardzo skraca czas trwania choroby. W nieodpowiednich warunkach utrzymania i żywienia, jak również w razie używania koni chorych do pracy, często wytwarzają się ropne również w innych narządach, jak na przykład w plucach. Z zołzów wywiązać się może bardzo ciężka choroba zwana wybocznicą. Przezbielenie konia chorego powoduje również przykrość następstwa — zarówno ropne jak i wybocznica często kończą się również śmiercią. Chorego konia należy oddzielić przeznaczając dla niego pomieszczenie suche, widne i dobrze przewietrzane, dotychczasowe jego stanowisko trzeba uprzątać i odkazić roztworem sody zrącej. Karmić najlepiej świeże skoszoną zielonką lub słodkim sianem ląkowym. Paszę umieszcza się nisko na podłodze, co ułatwia odpływanie ropy z nosa. Przy trudnościach w polykaniu karmy podaje się papkę lub poidło sporządzane z otrąb pszennych. Gdy koń ma trudności w polykaniu,

nie wolno wlewać poidła lub lekarstw z butelki, ponieważ powoduje to zwykłe wlewanie płynu do płuc, a w następstwie zatyczkowe zapalenie płuc. Wodę do picia dawać odstalą. Konia choryego nie powinno się nigdy, nawet latem, poić zimną wodą. Niezwłocznie po zauważeniu pierwszych objawów choroby należy wezwać lekarza. Wcześniej rozpoczęte leczenie znacznie skracia i łagodzi przebieg choroby. Z uwagi na możliwość zarażenia się konia zołzami, należy go chronić przed przeziębieniem zwłaszcza na wiosnę i w jesieni. Nie wolno dopuszczać do stykania się koni zdrowych z chorymi, a nawet podejrzanyimi. Trzeba więc unikać wspólnych pastwisk i wodopojów. Do stajni nie wpuszczać ludzi obcych, gdyż mogą przenosić na siebie te groźne zarazki.

SCHORZENIE RACIC U OWIEC

Brak należytego pielęgnowania racic, na przykład nieobcinanie narastającego rogu, wbicia się drzazgi czy kawałka szkła lub innych ostrych przedmiotów w podeszwy, a także pędzenie owiec na pastwiska, po kamienistych drogach, pasanie na ścierniskach może spowodować schodzenie racic i wystąpienie kulawizny. Kulawizna częściej powstaje u jagniąt, u których miękki róg łatwiej ulega uszkodzeniu. Po takim uszkodzeniu zwierze kuleje. Racica jest gorąca i dotykanie jej sprawia zwierzęciu ból. Zapalenie może przenieść się na skórę w szparze międzyracicznej. Skóra w tym miejscu staje się wtedy wilgotna i ropieje. Kulejąca owcę trzeba pozostawić w pomieszczeniu aż do wyzdrowienia i starać się usunąć przyczynę schorzenia: obciąć przeróżnione róg racic lub usunąć ostry przedmiot tkwiący w podeszwiach racicy. Następnie chorą racicę trzeba wymoczyć co najmniej przez 15 minut w cieplej wodzie z dodatkiem kreolina lub lizolu (1 szklanka na 10 l. wody) a potem posmarować racicę tłuszczem. Staranne pielęgnowanie racic jest właściwym sposobem

zapobiegania. Poza tym należy dbać, aby w pomieszczeniach dla owiec była zawsze czysta i sucha ściółka, oraz aby nie było w niej różnych ostrych przedmiotów, o które zwierzę mogło by się pokaleczyć.

CHOROBY OCZU OWIEC

Schorzenia oczu u owiec występują stosunkowo rzadko, są badź jako wrodzone, bądź naabyte, niezakaźne lub zakaźne. Do dość często obserwowanych wad wrodzonych zalicza się wywinięcie powiek. Schorzenia niezakaźne są wywoływanie przede wszystkim przez urazy mechaniczne, zwłaszcza przy dostaniu się do oczu ciał obcych. Mogą one również występuwać na tle przeziębienia przy wypasaniu owiec w czasie zimnych wiatrów lub przy dżdżystej pogodzie. Przyczyny te wywołują zapalenie spojówek i rogówki, a w cięzzych przypadkach mogą nawet spowodować zapalenie wewnętrznych części gałki ocznej. Schorzenie oczu mogą również być wywołane przez niedobór witamin — szczególnie witaminy A. Niedobór ten powoduje zeszchnięcie się spojówek i rogówki lub odwrotnie, zwiększenie rogówki, czasem towarzyszy temu ślepość zmierzchowa. Wreszcie z przyczyn niezależnych wywołyjących schorzenia oczu, należy również wymienić zatrucia. W razie dostania się do oczu ciał obcych, zaleca się po ich ostrożnym usunięciu, przepłukiwanie oka letnią przegotowaną wodą. Przy schorzeniach na tle zatrucia, trzeba usunąć wywoływaną przyczynę. Schorzenie zakaźne, takie jak mesztownica zaraźliwa, ospa, pasożytnica krewotoczna i inne cechuje nieraż szereg objawów ze strony oczu. Polegają one na wypływie z oczu, obrzęku i zaczernieniu spojówek, światło wstręcie, pojawianiu się uszkodzeń na rogówce, zapaleniu tęczówki. W razie znacznego natężenia procesu chorobowego może dojść do utraty wzroku lub oka.

HENRYK MĄCZKA

Šance klesajú...

Odborníci, ktorí zhromažďujú a štatisticky spracúvajú údaje o problémoch rodinného života Američanov, si položili niekoľko konkrétnych otázok týkajúcich sa manželstva a rozvodu. Tu je niekoľko odpovedí, ktoré sa im podarilo získať:

1. Najoptimálnejší vek na uzavretie sobáša tak pre mužov, ako aj pre ženy, je vek v rozpäti od 25 do 29 rokov.

2. Šance žien na vydaj klesajú. V poslednom desaťročí počet uzavretých manželstiev klesol v porovnaní so sedemdesiatimi

rokmi približne o 25 percent. Ak sa táto tendencia zachová, v najbližom čase si len 70 percent „výdaja schopných“ Američaniek dokáže nájsť manžela (v roku 1972 to bolo 87 percent).

3. Napriek tomu medzi tými, čo si ani do veku 55 rokov nedokázali nájsť stáleho (a zákoného) životného partnera, dominujú muži. Pravda, po prekonaní tejto vekovej hranice práve oni oveľa častejšie než ženy — ich vrstvovníčky — vstupujú do manželstva.

4. Ženy sa dnes vydávajú za mužov, ktorí sú od nich mladší, štyri razy častejšie než pred desiatimi rokmi.

5. Ak sa žena nevydala do veku 35 rokov, potom je prawdepodobnosť toho, že sa v jej živote ešte niekedy táto udalosť stane, rovná 33 percentám.

6. Ženy, ktoré majú odborné vzdelanie, sa približne v poloviči prípadov zoznamujú so svojím budúcim manželom na pracovisku. Prítom tieto „profesionálne“ vzäzky sú oveľa pevnejšie než manželstvá uzavreté na základe zoznamovacieho inzerátu, prostredníctvom klubu pre osamelých a pod.

7. Medzi manželmi, ktorí žili spolu už pred svadbou, je napodiv o 33 percent viac rozwodov než medzi tými, čo pred oficiálnym vstupom do manželstva žili oddeleňie.

8. Ženy, ktorých rodičia sa rozvedli, sa rozvádzajú pol druha ráz častejšie než tie, ktoré vybastli v kompletných rodinách.

9. Osemdesiatosem percent rozvedených žien tvrdí, že sú po rozvode celkom šťastné. Spokojnosť so životom v podobnej si-

tuácii vyjadruje 77 percent mužov.

10. Od 70 do 75 percent rozvedených obidvoch pohlavi má šancu vstúpiť do manželstva.

11. Dvadsať zo sto dievčat vstupujúcich do manželstva si zachovalo panenstvo. Pred dvadsaťimi piatimi rokmi bolo takýchto dva razy viac.

12. Polovica všetkých nevydatných žien mala aspoň raz v živote blízky intímny styk s mužom.

13. Dĺžka života rozvedených alebo tých, čo nikdy neuzávreli manželstvo, je napriek všeobecne rozšíreným predstavám vysiašia ako u ženatých a vydatných.

14. Len sedem z desiatich manželských dvojíc sa „dožije“ 40. výročia svadby. V roku 1975 bol tento pomer šesť k desiatim.

Prečo sa myš skrýva v dieri

Sváko Nikola si postavil veľkú, mocnú loď. Skôr ako sa s ňou vybral na more, zavolal všetky zvieratá, čo žili neďaleko, že ich na nej povozi. Zvieratá sa nedali dva razy nükaf. Prišli všetky — hady, jašterice, myši, medvede, vtáky, lišky, sláviky, lastovičky, vrany a veľa ďalších. Keď sa nalodili, sváko Nikola rozkázal zdvihnutí kotvy a veľká plavba sa začala.

Sláviky od radosti zatrikovali, vrabce zaťvirkali, mačky zamňaukali. Z každého kúta lode sa ozýval mekot, bľakot, mukot či sykot. Zvieratá narobili taký krik, že si sváko Nikola rukami uši pridŕžal, aby mu nebodaj neodpadli. Len myš bola ticho. Nevedela spievať, ani zabávať sa jej nechcelo. Ticho sa prešmykla do najzadnejšieho kúta. A tu z dlhej chvíle začala obhrýzať dosku lode.

Toto je najkrajšia hra, pomysela si myš, a hryzkala, hryzkala. Dovtedy sa takto zabávala, kým neprehrýzla dieru. Do lode pomaly začala vtekáť voda, loď sa začala potápať. Sváko Nikola sa prelakol. Aj zvieratá sa vylakali. Stíchli a ostatí stáť ako prikované. Prvý sa spomähal had. Rýchlo sa priplazil k svákovi Nikolovi a povedal:

— Sváko Nikola, zapchám dieru a zachrániť loď, ale musíš mi slúbiť, že mi dás tamtie sláviky, čo tak krásne spievajú.

Vyakaný sváko Nikola ani dobre nevedel, čo od neho had chce, preto odvetil:

— Dám, dám ti všetko, čo len budeš chcieť, len nám zachráň loď — Had sa priplazil k dieri a chvostom ju zapchal. Voda prestala tiecť do lode.

— Sváko Nikola, a teraz mi odsekni chvost, — prikázal had. Sváko Nikola švíhol hada palicou a prečal mu chvost. Diera bola zapcháta. Potom sa porozhliaadol a nahnevany sa opýtal: — A teraz mi povedz, kto je na vine. Kto nás chcel utopiť v mori?

Myš sa veľmi zahanbila. A hoci mala veľký strach, statočne sa postavila pred sváka Nikolu a povedala:

— Sváko Nikola, ja som to urobila, ale ver mi, nechcela som.

— Akože si nechcela? Odiša si od ostatných, ukryla sa v kúte a tam si hrýzla a hrýzla, kým si nevyhrýzla dieru! Vieš ty, že ta teraz budú všetky zvieratá nenávidieť?

Myš sa ešte väčšiu zahanbila a šmyk — schovala sa v rohu lode. Sváko Nikola povedal hadovi:

— Bež za ňou, chyt ju a roztrhaj na kúsky. Je tvoja.

— Sváko Nikola, ale ja som chcel iné zvieratká — sláviky, čo tak krásne spievajú, — nesmelo sa ozval had.

— Na nôť sa nepamäťám, — rázne odvetil sváko Nikola. — Ja som si mysel, že chceš myši, a preto ti ich dávam. Chod' a chyt si prvú. Odteraz, kým svet svetom bude, budú hady myši žrať.

Co mal had robí, vybral sa hľadať myš. Myš sa od strachu a veľkej hanby schovala v dieri. Ani nemukla, tak ticho v nej čupela. Ale had ju predsa len našiel a raz-dva bolo po nej.

Dovtedy žijú myši v dierach a skrývajú sa pred hadom, aby ich nenašiel.

Bulharská ľudova povest

KYSUCA, KYSUCA

Zvolna

Štvenská

Ky-su-ca, Ky-su-ca, ked' sa ta na-pi-jem, ked' sa
Ky-su-ca vo-dič-ka, Ami D G G D G
G A mi D G G D G
ta na-pi-jem, bo-lí ma hla-vič-ka, bo-lí ma hla-vič-ka.
C D G C G D G

Boli ma hla-vič-ka, srdca polovička,
pre teba, duša má, pre teba, duša má,
sivá holubička, sivá holubička.
Okolo Bystrice bystra voda teče,
povedalo dievča, povedalo dievča,
že ma ono nechce, že ma ono nechce.

HVIEZDY SVETOVEJ ESTRÁDY

Táto známa skupina debutovala na britskej hudobnej scéne v roku 1982 pesničkou Shy Boy. Predtým však tri členky tvoriace Bananaramu spolupracovali ako speváčky s takými skupinami ako The Professionals a Fan Boy

BANANARAMA

Three. Po čase sa však rozhodli osamostatniť a zakrátko sa Bananarama stala „továrňou na hity“. Pomohla jej v tom spolupráca s niekoľkými znamenitými hudobníkmi a producentmi, o.i.

dvojicou Tony Swain-Steve Jolley a firmami Stock, Aitken, Waterman.

Niekto znaci prirovnávajú Bananaramu ku skupine The Supremes, ktorá bola veľmi po-

VLADIMÍR REISEL

Mráz

Svitlo ráno usmievavé.
Čo to žiali v suchej tráve?
Je to biele ako húsky,
ako cukor na zákusky.
Ale ked' sa slnko zjaví,
biele húsky miznú z trávy.

pulárna v 60. rokoch. Tak či onak je to formácia reprezentujúca typickú popovú hudbu — lahlúk, jednoduchú, melodickú, ale zároveň s moderným a originálnym znením. V krátkom čase nahrala rad pesničiek, ktoré sa postupne stávali obľúbenými hitmi. Patrili k nim o.i. Love In The First Degree, It Ain't What You Do, Love, Trust And Honey, Na No Hey Kiss Him Goodbye, no a predovšetkým Venus (nová verzia pesničky z repertoáru holandskej skupiny Shocking Blue), ktoré Bananarama priniesli obrovskú popularitu. Okrem uvedených skladieb, vydaných na singloch, skupina nahrala od roku 1982 rad dlhohrajúcich platní, na r. Deep Sea Skiving, Bananarama, True Confessions, Wow, ako aj trojity (platinový vzhľadom na množstvo predaných vyliskov) album Greatest Hits.

Veľmi vydarený pre skupinu bol najmä rok 1989. Síce odišla zo skupiny Siobhan Fahey (za-

čala solistickú kariéru ako Shakespeare's Sister a zakrátko nahrala svoju prvú dlhohrajúcu platňu Sacred Herat, ale na jej miesto prišla Jacque O'Sullivanova. V tomto novom zložení sa skupina vydala na veľké turné po Spojených štátach, Novom Zélande, Austrálii, Japonsku a Tahsku. Všade mali obrovský úspech, na ich koncerty prichádzali desaťtisíce obdivovateľov, najmä mladých.

Po návrate domov skupina nahrala naraz tri single Cruel Summer, I Want You Back, ako aj Nathan Jones. Pripravila tiež novú verziu hitu slávnej skupiny The Beatles, ktorý mal názov Help. Zaspievali ho so známymi herečkami D. Frenchovou, J. Saundersovou a K. Burkeovou a nazvali ho žartovne LaNaNeeNooNoo. Pod týmto názvom ho nahrali i na platňu, z ktorej prijem určili na dobročinný cieľ.

Bananarama, žiaľ, už nespieva, rozpada sa a je to škoda. Príjemne sa ju počúvalo.

Jak vodník Brčálek slavil narozeniny

Dny běžely jako voda v potoce. Běžely týdny i měsíce a roku už byla také hromadka. U rybníku Pu kvorce povyrostlo rákosí, povyrostly raci i ryby. Povyrostl i vodník Brčálek. Sem tam už pomohl tatínkovi, ale ani v kuchyni mu nebylo zatěžko zamíchat jiškou nebo nakrájet cibuli. Byl samá ruka, samá noha a všechno na něm jen hořelo. Maminka na něj nestáhla šit a spravovat.

Jednou, když právě nebyl doma, povídala maminka Kapka: „Tatínek, jestliže jsi nezapomněl? Brčálek má za týden narozeniny...“ V ruce držela kalendář a jeden den v něm byl zeleně označený. Byl u něj nakreslený malý vodník.

„To víš, maminko, že nezapomněl. Jen marně přemýšlím, jaký mu dám dárek. Musíme něco překrásného vymyslet, aby měl radost. A co kdybychom se ho zeptali, co by si přál?“

„To by přece nebylo žádné překvapení,“ namítala maminka a tatínek zakýval souhlasně hlavou. „Však já už na něco přijdu, neboť se.“

Přemýšlel, přemýšlel, vyptával se raků i kaprů, ale nikdo mu nic pořádného neporadil. Narozeniny se kvapem blížily a vodník Cákal byl den ze dne ustaranější. Až si vzpomněl na měsíček. Brčálek s ním přece každý večer mluví, třeba se mu svěřil, co by chtěl.

Jen se setmělo a měsíc se objevil na obloze, tatínek na něj zavolal: „Stříbrnáčku, nevíš, čím bychom udělali Brčálkovi radost? Za pár dní má narozeniny...“

Měsíc udělal varovně: „Pst... Ne tak nahlas, taková tajemství se říkají jenom tence, tenounce.“ A hup — skočil do rybníka. Plaval na vodě jako zlatý balón a něco přitom šeptal Cákalovi do ucha. Ten zakýval hlavou, že rozumí. Starost o dárek z něj spadla jako suchý list ze stromu.

MIROSLAV CHUDÁČEK

Teplota

Rtuť je šplhou —
na mouvěru —
což jsem zjistil z teploměru
Po žebříčku
ve dne v nocí
chtěla šplhat mermomoci.
Až tabletka
sněhobilá
ve šplnu jí zabránila.

NAŠA FOTOHÁDANKA

Naša snímka predstavuje známeho francúzskeho speváka a filmového herca talianskeho pôvodu, ktorý prednedávnom zomrel. Je držiteľom mnohých cien nie len za spevácku, ale i filmovú tvorbu. Hral o.i. v takých filmech ako Ži a užíť, Vojna sa skončila a Mazda strachu, ktorý nedávno vysielaťa naša televízia. Napíšte nám jeho meno a pošlite do redakcie. Cakajú knižné odmeny.

* * *

V živote č. 402/91 sme uverejnili snímku Wojciecha Pszoniaka. Knižky vyžrebovali: Zofia Glinkowska z Walcza, Kristína Mošová z Novej Belej, Vojtech Gronský z Nedece a Jozef Bryja z Vyšných Lapšov.

Nadešel očekávaný den. Leknínová tůň byla vyzdobena, byly tu kapři, štíky, sumci i okouni, raci, žáby a vodní vly. Všichni Brčálkovi blahopřáli a ten byl jako u vytržení. Brčálek dostal ořechový dort a spoustu dárků — pytlík duhových kuliček, stříbrnou šupinu, píšalku na svolávání kaprů... Ale věděl, že to hlavní teprve přijde.

Tatínek mu podal malý balíček. Brčálek ho rozbalil a radostí malem přestal díchat — byly v něm dlouhé zelené kalhoty. První dlouhé kalhoty v životě. Z malého vodnického chlapečka se stal velký vodnický kluk.

Den narozenin kontíl. Brčálkovi bylo jenom divné, že dostal právě takový dárek, jaký si přál. Potom si vzpomněl na Stříbrnáčka. Neudrží jazyk za zuby, usmál se. Ale nezlobil se na něj.

Věděl, že i on má zásluhu na jeho velké radosti. Na radosti velké jako puškorecký rybník.

JINDŘICH BALÍK

Mali sme my veselého pána. Volal sa Ján Chalupka. Písal veselé a vtipné hry, na ktorých sa slovenský národ smial a zabával. Jedna z jeho veselohier sa volá. Jej názov sa dozviete, keď vyuštíte dnešnu doplnováku. Medzi autorov správnych odpovedí vyžrebojeme slovenské knihy. Knihy vyžrebovali: Ondrej Vondrušák z Velkej Lipnice, Henryka Naczk z Fridmana a Beata Galovičová z Kacvíná.

Všetky knižné odmeny za rok 1991 redakcia odošle výhercom v januári tr.

jovať o postup do finále tohto šampionátu. Ako už mnohí vedia, prihlásil sa naň rekordný počet účastníkov — 143!

Ako dopadlo žrebovanie? Česko-slovenskí futbalisti budú hrať vo 4. skupine spolu s Belgickom, Rumunskom, Walesom, Cypronom a Faerskimi ostrovmi (Ovie ostrovy). Podľa nás majú celkom reálne šance na postup. Najväčším súpermi budú nepochybne Belgičania a Rumuni, ale ich zdolanie je v medziach možnosťí reprezentantov ČSFR. Pre polských futbalistov osud bol menej prialivý. Dostali sa do 2. skupiny spolu s Anglickom, Holandskom, Nórskom, Tureckom a San Marinom. Ako sa mnohí iste pômatkujú, boli to práve Angliačania ktorí nedávno vylúčili Poliakov v boji o postup na majstrovstvá Európy. Rovnako silní sú i Holanďania, preto vyradenie aspoň jedného z nich by bolo veľkým úspechom. Našťastie z každej skupiny postupujú dva tímy. Sance má teda každý.

FUTBALOVÉ MAJSTROVSTVA SVETA '94

Ešte sa neskončili majstrovstvá Európy vo futbale (budú v lete) a športoví fanúškovia už prežívají prvé emócie v súvislosti s majstrovstvami sveta, ktoré sa budú konať v roku 1994 v Spojených štatoch. V New Yorku sa totiž konalo žrebovanie kvalifikáčných skupín, ktoré budú bo-

Dnes vám, milé citateľky, navrhujeme šaty pre spoločenské príležitosti, vlnené, žoržetové a hodvabné. Módne farby sú pastelové. Najmôdnejšie šaty sú krátke, úzke, siahajúce pod kolenní, sukne sú skladané, predĺžené, s rozparkom až nad kolenná.

Stále sú obľubeneé nohavícové sukne a iné typy nohavíc.

ZUZKA VARÍ

ČO NA OBED

HUBOVÁ POLIEVKA S REZANCAMI. Rozpočet: za hrst sušených hub, voda, soľ, rasca, mleté čierne korenie, 2 lyžice masla a 2 lyžice hladkej múky na zápražku, petržlenová vňať, 1,5 dl smotany. Domáce rezance: 1 vejce, hladká múka podľa potreby.

Umyté sušené huby namočíme cez noc do vody. Potom dolejeme vodu, pridáme soľ, rascu, mleté čierne korenie, zápražku z masla a múky a dobre povariame. Nakoniec do polievky zavárame hrubšie rezance, dochutíme smotanou a nadrobno nasekanou petržlenovou vňaťou.

BRAVČOVÉ REZNE NA DANSKY SPÔSOB. Rozpočet: 900 g bravčového mäsa zo stehna (pri padne vykostené karé), 8 malých cibuliek, 2 lyžice masla, 2 lyžice cukru, soľ, korenia.

Z mäsa odstránime blany a tuk, pokrájame ho na rezne hrubé asi 2,5 cm, vyklepeme ich, osolíme, okoreníme. Cibuľu pokrájame na kolieska a opečieme na lyžici tuku. Posypeme cukrom (asi 10 minút). V ďalšej nádobe zohrejeme olej (pri padne lyžicu masla) a rezne z každej strany 2 minuty prudko opečieme a po-

tom na miernom ohni ešte asi 5 minút dopekáme. Rezne nakrájame na tenké platky, ktoré obložíme cibuľou. Podávame teplé alebo studené.

KURČA PLNENÉ OVOCÍM. Rozpočet: 1 kurča, soľ, korenie, pol šálky uvarenej ryže, tymián, rozmarín, 50 g strúhaného syra, šálka kompotového ovocia (marhuľa, broskyne, čerešne, ananás), štava z kompotu, citrón, petržlenová vňať.

Umyté kurča osušíme, osolíme a okoreníme. Naplníme plinkou pripravenou z predvarenej ryže, pokrájaného ovocia, syra, korením a trocha kompotovej šavy. Dáme piec do rúry na oleji a oblas podlievame teplou vodou. Pred dokončením potrieme kúsok masla. Porcie kurča ozdobíme citrónom. Podávame s ryžou.

MAJONÉZOVÝ ZEMIAKOVÝ SALÁT. Rozpočet: 1 kg zemiackov, 50 g konzervovaného hrášku, 200 g varenej koreňovej zeleniny, 2-3 kyslé uhorky, 150 g šunky, 3 natvrdo uvarené vajcia, 3 dl majonézy, soľ, mleté čierne korenie, horčica.

Zemiacky uvarené v šupke očistíme a pokrájame na tenké kolieska, uhorky, vajcia a šunku na drobné kocky, pridáme hrášok a zalejeme nálevom z majonézy zmiešanej s horčicou, soľou a korením. Premiešame a odložíme na niekoľko hodín do chladničky.

KNEDLÍKY S UZENÝM MASOM. Rozpočet: 2 skleničky osmažené housky, 2 skleničky uzeného masa nebo slaniny nakrájenej na kostky, 2 vejce, 1 sklenička hrubé mouky, 1 sklenička mléka, sůl.

Na slaninu osmažíme na kostičky nakrájenou housku, ke konci pridáme trochu másla, neprepalujeme je. Žloutky, mouku a postupne pridávané mléko třeme do pěny, pridáme maso a osmaženou housku. Ze dvou bílků ušleháme tuhý sníh a nakonec jej opatrň zapracujeme do těsta. Se solením opatrň, uzená masa bývají slaná, těsto až nakonec podle chuti dosolujeme.

Skleničky od hořčice vypláchneme studenou vodou a plníme do tří čtvrtin hmotou, klademe do vodní lázně na pařák a vaříme 25 minut od bodu varu. Skleničky musí být na pařáku do poloviny zatopené vodou. Vyzkoušíme špejli či párátkem, zda jsou dobře uvařené. Podáváme je s domácím kysaným zelím, studeným či horkým.

SALÁT

SALÁT ZE STERILOVANÝCH FAZOLEK. Rozpočet: 400 g sterilovaných fazolek, 1 stroužek

česneku, 2 vejce, sůl, 1 střední cibule, 1 lžice rajčatového protlaku, 40 g oleje, 1 citrón, pažitka.

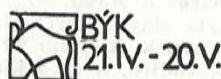
Okapané pokrájené fazolové lusky promícháme s jemně sekanou cibulí, rajčatovým protlakem a čtvrtkami natvrdo vařených vajec. Zakapeme citrónovou šťávou a olejem a podle chuti osolíme. Salát upravíme do mýsy vytréně stroužkem česneku a povrch posypeme sekanou pažitkou.

SETRÍME V KUCHYNI

ZAPEČENÉ JABLKÁ. Rozpočet: 8 jablk, 3 vajcia, soľ, 70 g práškového cukru, citrónová šťáva, 2 lyžice čerstvej strúhanky, 2 lyžice hrubej múky.

Olúpané jablká nakrájame na čtrnáctky, jadrovník vykrojíme a poukladáme ich na dno jenskej misy. Podlejeme lyžicou vody a citrónovou šťávou a zalejeme piškotovým cestom — v miske rozmiešame cukor so žltkami, pridáme lyžicu citrónovej šavy, múky, strúhanku a nakoniec vyšľahaný sneh s bielkou. Misu z jenského skla vložíme do vopred vyhriatej rúry a pečieme na slabej plamene asi 30 minút.

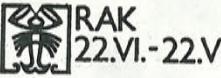
HVĚZDY O NÁS

BÝK
21.IV.-20.V.

Budeš-li se vyhýbat transakcím s přáteli, které ti mohou přinést jen značné ztráty, nebudeš našíkat na prázdnou kapsu. Máš rovněž šance na postup v zaměstnání, což nebude bez významu pro tvou finanční situaci. Její zlepšení bude jak zasluhou tvou vlastní, tak i tvé druhé polovice.

BLÍŽENCI
21.V.-21.VI.

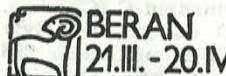
Bude to období změn v osobním životě. Můžeš změnit místo bydliště nebo výhodně vyměnit byt. Rovněž u tvých dětí se stane mnoho nového. V práci jednej diplomaticky — odchod některých spolupracovníků může zkomplikovat tvé úkoly. Doma budeš potřebovat trpělivost a snášenlivost — nervy tvého partnera nejsou v nejlepším stavu.

RAK
22.VI.-22.VII.

Budeš mít finanční potíže, které způsobí tvoje děti. Zároveň však můžeš počítat s pomocí rodiny. Snaž se nedopustit k napjatým situacím — doma i v práci. Zachovej chladnou krev a všechno půjde po tvé myslí. Plánujeli cestu do zahraničí, je k tomu nejlepší doba.

RYBY
19.II.-20.III.

Zatím šlo všechno celkem hladce kupředu, ale nyní se na tvé cestě objeví drobné překážky, které způsobí přechodnou stagnaci v tom, na čem ti nejvíce záleží. Může dojít k vážným sporům s tvými šéfy, ale budu trpělivý. Konec měsíce se všechno vyjasní a napětí se uvolní.

BERAN
21.III.-20.IV.

Nejdůležitější budou problémy, související s tvým zdravotním stavem. Musíš dbát o dobrou kondici a nebrat na lehkou váhu výstražní znamení. Rovněž v práci si všimej všech podrobností. Jestliže nic nezanedbáš, tvoje inteligence a pile přinesou výsledky — prestižní i finanční.

NÁŠ TEST

Vierte zachovat' tajomstvo?

Ak sa vám vaši blízki a spolupracovníci rozhodnú prehradiť dajaké tajomstvo, musia vám dôverovať. Naopak priveká snaha zachovať malé tajomstvá prehradza vašu nedôveru voči okoliu.

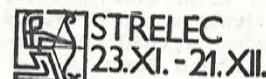
1. Kto je podľa vás od prírody zvedavejší?
 - a) Ženy — 0, b) Muži — 4, c) Nie je v tom rozdiel — 2,
2. Aké spoločenské hry uprednostňujete?
 - a) Hry s kartami — 2, b) Hry s kockami — 0, c) Stolové hry — 4,
3. Niekoľko sa s vami chce staviť, že uprostred letného dňa pobere cez mesto v plavkách. Budete so stávkou súhlasiť?
 - a) Ano, prečo nie — 4, b) To by musela byť vysoká stávka — 2, c) Nikdy — 0,
4. Ste u niekoho na návštive v jeho byte a zbadáte predmet, ktorý sa vám zapäčí. Pokúsíte sa ho získať?
 - a) Ano — 4, b) Nie — 1,
5. Keď ste chodili do školy, dovolili ste, aby od vás odpisovali?
 - a) Nie — 0, b) Zriedkavo — 2, c) Často — 4,
6. Ako sa najčastejšie informujete o aktualitách?
 - a) Z televízie — 4, b) Z rádia — 2, c) Z novín — 0,
7. Co vás v prvom rade napadne, keď počujete slovo „technika“?
 - a) Pokrok — 2, b) Komfort — 0, c) Problémy — 4,
8. Viete zaobchádzať s deťmi?
 - a) Veľmi dobre — 4, b) Obstoje — 2, c) Nie veľmi dobre — 0,
9. Čo vás v časopise najskôr zaujme?
 - a) Krížovka — 0, b) Vtipy — 2, c) Horoskop — 4,
10. Viete si predstaviť, že by vás mohlo tešiť hranie golfu?
 - a) Ano — 1, b) Nie — 4,
11. Ktorá z dvoch dám sa vám zdá dôverčivejšia?

LEV
23.VII.-23.VIII.

Ani ty, ani osoba, která je ti blízká, nebude naříkat na nedostatek peněz. Dobré budou i styky s rodinou a nejbližším okolím. V práci se však nevyhněš zbytečným srážkám a konfliktem se spolupracovníky. Především ti však hrozí vážné citové komplikace, pokud se opravdu zaangažuješ.

ŠTÍR
24.X.-22.XI.

Budeš muset řešit řadu záležitostí současně, ale zato nebudeš dlouho čekat na výsledky. Bude se ti lépe žít, z skáš úctu a autoritu. Objeví se také možnost dodatečných výdělku. Jen si dej pozor, abys to nepřehnal, i tvoje sily se mohou vyčerpat. Krátký odpočinek nebo dovolená ti je pomůže obnovit.

STŘELEC
23.XI.-21.XII.

Tento měsíc může být dobrým počátkem roku. Pocítíš příliv síly a energie, zlepší se tvoje materiální situace, budeš mít více času pro přátele a kolegy. Využiješ svých schopností, můžeš poslat svou autoritu. Tvoji pořízení se ti budou snažit překážet. Jednej s nimi taktně, ale bez kmotřičkování.

KOZOROŽEC
22.XII.-20.I.

Odkud se bere to slabení a apatie? Vánoční svátky se nevydařily? Ale netrap se, deprese rychle přejde. Podáří se ti úspěšně vyřídit nejaké důležité úřední formality, které mají pro tvou další životní cestu základní význam, a to ti spraví náladu. Snaž se nepřenášet napětí z práce domu — alespoň tam si můžeš ulevit a odpočinout.

Stál pevně na zemi a nevznášej se v oblacích. Pád ti může způsobit citelnou bolest a zklaření. Tvoje finanční možnosti se zmenší, pocítíš to, i když ti rodina pomůže v nejhorším. V nejbližší budoucnosti se však tvoje situace v zaměstnání značně zlepší, což pomůže vyřešit i pevnější potíže. Velkou radost ti v tomto měsíci udělají děti.

- a) Na snímke č. 1 — 1, b) Na snímke č. 2 — 4,
12. Ktorá je asi priebojnnejšia?
 - a) Na snímke č. 1 — 4, b) Na snímke č. 2 — 1.

DO 17 BODOV: Tajomstvo je u vás dobre uschované, lebo ste typ, ktorý radie koná, ako hovori. Vyžaruje z vás tajuplnosť a mlčanlivosť. Nezvyknete rozširovať klebety alebo byť zvedavý (á) na súkromie iných. Až vám niekto známy zverí tajomstvo, robí tak s istotou, že sa zachováte diskrétnie.

OD 18 DO 36 BODOV: V podstate ste čestný a otvorený človek, ktorý tajomstvá neberie až tak vážne. Keď ste na niečo zvedavý (á), nemámaťte sa, aby ste sa to dozvedeli. Trpeživo čakáte, kým vám to niekoľk povie. Tajomstvo dokážete zachovať. Necítíte sa však viazaný (á) mlčanlivosťou, ak vám niekto prehradil tajomstvo inej osoby alebo v hálkovej situácii, keď si myslíte, že vaša informácia môže byť užitočná.

NAD 36 BODOV: Ak vám niekto zverí tajomstvo, vedomie riskuje. Niečioby vám chýbaťa dobrá vôle, ale pokušenie použiť tajomstvo ako tajný tromf alebo aspoň čosi naznačiť, je u vás ve kó. Ste ve mi spontánny (a) a ľahko vás vyprovokujú, takže zabudnete na daný slub. Mlčanlivosť teda nie je vašou silnou stránkou. Mali by ste ju cvičiť, ak nechcete stratíť dobrých priateľov.

SNÁŘ

vám o:

Žitném chlebu — pomluvy.

Žitné kořalce — získáš sílu.

Žízně — tvé naděje nejsou marné; žízeň utišíš — pěkný životní běh.

Žízence — pro bohaté dobro, pro chudé zklaření.

Žluté barvy — zloba.

Žloutence — válka, úmrť.

Žonglování — máš málo opravdovosti.

Žraloku — budeš v nebezpečí.

Žížale — učiníš si známost; mnoho jich viděti — nepřátele touží po tvém majetku.

Živý běti pohřben — tvá čest je v nebezpečí; upálen — překážky ve vyniknutí; hozen do vody — starosti a strasti.

Žiláč — čekej velké vzrušení.

Ženském klášteřu — jsi tajně milován.

Želízkách na natáčení vlasů — smutek.

Ženských šatech (nosíš li je muž) — těžké chvíle máš před sebou.

Železech na zvěř — někdo tě chce přeštit.

Želé — novinky.

Věříte snům? Ne? Ani my nevěříme, ale co to škodi podívat se občas do snáře? Je to přece jen zábava, a co když se vám dobrý sen vyplní. Tedy, zdálo se

FILM O ROMY. Uplynulo neličých 10 rokov od smrti známej herečky Romy Schneiderovej (umrela 29. mája 1982). O jej búrlivom živote a náhlnej smrti sa píše veľa, vychádzajú spomienky a knihy o Romy. Ale až teraz sa rozhodli, že natotia film o nej. Narodená vo Viedni, vlastným menom Rosemarie Albachová, bola dcérou známeho rakúskeho hereckého páru, Magdy Schneiderovej a Wolffa Albach Rettyho; slávnu herečkou vienského Burgtheater bola aj jej stará mama. Romy debutovala vo filme, keď mala iba 15 rokov, opravdivu svetovú kariéru urobila nie v Rakúsku, ale vo Francúzsku, ktoré sa stalo jej druhou vlasou. Hrávala tiež v amerických filmoch.

Film bude mať krátky titulok Romy a úlohu zosnulej hviezdy bude hrať talianska herečka z Milána Beatrice Macolaová. Úlohu Romy ako mladého dievča malá pôvodne hral jej dečera, 13-ročná Sarah, ale nesúhlasil s tým jej otec, posledný manžel Romy. Na snímke: 17-ročná Romy vo svojej slávnej úlohe Sisi, mladej rakúskej cisárovnej.

KTO JE BUBBLES? Fanúškovia Michaela Jacksona, dnes najslávnejšieho americkejho speváka, iste vedia, že Bubbles je najbližším priateľom Jacksona a je — simpanzom! Jackson ho kúpil v jednom výskumnom laboratóriu v Texase, kde robili pokusy na zvieratách, aj na opiciach. Bubbles mal vtedy necelý rok, dnes má 6 rokov.

Jackson je presvedčený, že Bubbles chápe, že jeho pán mu zachránil život a prinajmenšom mu ušetril utrpenie, aké sa spája s výskumami na zvieratách. Bubbles v noci vždy spi vedľa svojho pána, jedáva s ním pri stole, zabáva sa, tančuje s ním a... spieva. Michael Jackson neprá žartovne hovorí, že Bubbles spieva lepšie ako on.

Bubbles nemá rád, keď mu ťudia prekážajú v jeho idole s Michaelom. Napríklad — keď telefónujú, a on sa hrá s pánom. Mimoriadne nemá rád Liz Taylorovú, ktorú poznáva po hlase (tož sám odoberal telefonát), a ktorá podľa neho telefónuje príliš často.

Michael Jackson, z lásky k Bubblesovi, ale aj k peniazom, chec začať výrobu plyšových Bubblesov. Budu rôznej veľkosti a majú byť oblečené — podobne ako slávny simpanz — v rôznych šatách, od športových po frak. Na snímke: Jackson a Bubbles.

CLAUDIA CARDINALE, italská filmová hvězda, skončila 51 let, ale nadále je krásná a milo se liší od té CC, ktorá se kdy si popularitu vyrovnila francouzské BB, čili Brigitte Bardotové. Claudia se narodila v Tunisu a v roku 1957 tam vyhrala soutěž krásy. Pak prijela na festival do Benátek, kde ji objevil režisér a filmový producent Franco Cristaldi. Claudia začala chodiť do italské filmové školy a již

v roce 1958, ještě jako studentka, debutovala ve filmu. Brzy získala mezinárodní slávu.

Když už byla slavná, přiznala se, že malý Patrick, kterého vychovávali její rodiče, není jejím bratrem, ale synem. Nechála však říci, kdo je jeho otcem. Teprve nedávno přiznala, že dnes 34letý syn je následkem znásilnění. Claudia tvrdí, že se vždycky líbila mužům, ale utrpěla od nich mnoho zlého. Vyčítá i svému otcu, že ji považoval za hloupé a ošklivé dítě, které mu překáželo v životních plánech. Claudia již 17 let žije s režisérem Pasqualem Squittierim, s nímž má dvanáctiletou dceru, ale vdávat se nechce. „Papá mi nezaručí štěstí,“ říká. Na snímku: Claudia Cardinale.

PRINCEZNY UVEDENÉ DO ŽIVOTA. Staršia, Beatrice je trojročná, Eugénie, iba poldruhoročná. Sú dcérkami Sarah, princeznej Yorku a prince Andreja, mladšieho syna anglickej kráľovnej. Malíké princezny, aj keď o tom vobec nevedia, už teraz sú uvádzané do života a pripravované na plnenie reprezentáciích povinností, čo patrí k povinnostiam členov kráľovskej rodiny.

Prednedávnom princezna Sarah navštívila s dcérkami kráľovnu matku Alžbetu, ktorá trávila letné mesiace a jesenné na zámku May. Počas privítania malá Beatrice urobila predpisanú nízkú poklonu — ešte nevelmi vydanrenú, ale 91-ročná kráľovna matka bola dojatá a mala v očiach slzy. Eugénia bola vtedy na rukách mamičky, čo ju osloboídilo od nutnosti dvorných pukrlikov. Ale iba nakrátko...

Nedávno obe malé princezny sa zúčastnili na veľkých pretekoch polo, ktoré sa konali vo Švajčiarsku. Zisk z tohto medzinárodného podujatia bol určený na dobročinný cieľ. Princezny

dobre reprezentovali vo Švajčiarsku britskú korunu — iba občas zapišali, keď videli kone. Tak ako všetci členovia Windsorskej dynastie, aj Beatrice a Eugenie zbožňujú kone. Tentokrát malé princezny sprevádzal starý otec a otec princeznej Sarah — major Ferguson, výborný znalec hry polo. A tak, ako vždy, na Beatrice a Eugenie boli namierené kamery fotoreportérov — na to si tiež musia včas zvyknúť. Na snímke: princezny s mamičkou.

PRINC CHARLES, následovník trónu Veľké Británie, debutoval ako — malíř. Maluje sice už 20 let, ale nyní výšlo v Londýne album z reprodukciami 73 akvarel, ktoré namaloval v posledných 5 letech. Jsou to výhradne krajinky, ktoré maluje nejradiji na cestách. Oblíbená téma jsou Villa Rivelli v Itálii, Lesní scény z Norfolku nebo Farma na Majorce. Maluje v pastelových, jemných barvách, což prý je odrazom jeho charakteru. „Maluju na cestách tak, ako jiní fotografují,“ říká skromně Charles, ktorý se nepovažuje za velkého malířa. V Londýne lze koupit také reprodukcie jeho tří obrazů, podepsané písmenem C (Charles). Stojí asi 3800 dolarů kus. Byly vydány nevelkým nákladem 295 kusů, jsou tedy pro sběratele skutečnou raritou.

MADONNA MÁ PLETKY S KENNEDYM? Zpěvačka Madonna v poslední době oblečením a účesy často napodobuje Marylin Monroe. Ke zděšení Jacqueline Onassisové si prý však Madonna po vzoru Marylin také začíná pletky s muži z klanu Kennedy. Zpěvačka nařčení z poměru s Johnem F. Kennedyem jr. rázne popírá. Na snímku: Madonna.

ŽIVOT

MIESIĘCZNIK SPOŁECZNO KULTURALNY
00-372 WARSZAWA, UL. FOKSAL 13.
TEL. 26-44-49 (RED. NACZ.), 26-04-55, 26-42-57

ORGAN TOWARZYSTWA SPOŁECZNO-KULTURALNEGO CZECHÓW I SLOWAKÓW W POLSCE, adres ZG TSKCIS 31-504 Kraków, ul. Zygmunta Augusta 7/3-4, tel. 22-12-92.

PISMO SPONSOROWANE PRZEZ MINISTERSTWO KULTURY I SZTUKI. WYDAWCZA: ZARZĄD GŁÓWNY TSKCIS.

ODZNACZONE: Złotym Medalem ze Wstęga Czechosłowackiego Instytutu Kontaktów Międzynarodowych, Medalem Macierzy Słowackiej Za Zasługi dla Rozwoju Literatury Słowackiej, Złotą Odznaką Za Zasługi dla Ziemi Krakowskiej, Medalem Za Zasługi dla TSKCIS.

REDAKCJA: Ján Spernoga (redaktor naczelny), Józef Pivočárik, Eva Matišová, Mieczysław Pożarski (redaktor techniczny), Eva Rudnická, Alžbeta Stojowska (tłumaczka).

SPOŁECZNE KOLEGIUM DORADCZE: Augustin Andrašák, Zofia Bogačíková, Jozef Čongva, Ján Halač, František Harkabuz, Vladimír Hess, Zofia Chalupková, Bronislav Knapčík, Eugen Mišinec, Lídia Mšalová.

WARUNKI PRENUMERATY: Prenumerata na kraj przyjmuje redakcja Život w Warszawie lub Zarząd Główny TSKCIS w Krakowie w terminach: do dnia 30 listopada na I kwartał, I półrocze oraz na cały rok następny; do dnia 20 czerwca na II półrocze roku bieżącego. Cena prenumeraty: 1 numer 2000 zł, kwartalnie — 6000 zł, rocznie — 24 000 zł.

Prenumerata ze zleceniem wysyłki za granicę przyjmuje także redakcja Život w Warszawie oraz Zarząd Główny TSKCIS w Krakowie w podanych wyżej terminach. Cena prenumeraty zagranicznej jest wyższa o 100%.

DRUK: Prasowe Zakłady Graficzne RSW, 00-375 Warszawa, ul. Smolna 10. Zam. 377.

Nie zamówionych tekstów, fotografii i rysunków redakcja nie zwraca i zastrzega sobie prawo do skrótów.

Numer oddano do składu 3.12.1991 r., podpisano do druku 15.1.1992 r.